

M

Kaivaukset Hollolan pitäjän Untilan kylän Kirkailanmäessä
kesäkuun 8 - 20 p:nä 1936.

Apulaisina ja kartanpiirtäjinä olivat yliopp.
C. O. Nordman ja J. Voionmaa.

Kertomukseen liittyy 1 yleiskartta, 1 kaivaus-
aluekartta, 61 erikoiskarttaa, 3 valokuvaa (lev.
n:o esihist. os. 10507-9) ja esineet hist. os.
36077;1-52.

Kesällä 1936 otsikossa mainitulla paikalla suorit²tut kaivaukset
olivat jatkona v.t. amanuenssi, ylioppilas J. Leppäahon edellisenä
kesänä suorittamille; hänen tutkimansa ala on merkitty yleiskartalle
ruuduilla. Kertomuksessaan on Leppäaho selostanut paikan topografiaa
ja aikaisemmat löydöt, joten en tässä yhteydessä enää puutu siihen

Kesällä 1936 tutkittu ala käsitti noin 175 m. Suurin osa
siitä oli Untilasta Nokkolaan vievän tien itäpuolella, vain noin
12 m² kalmistoa tutkittiin saman tien länsireunassa n.s. Malinin
ladon ja maantien väliltä. Hautausmaan kohdalla oleva maantien osa
kuuluu myös kalmistoon, päätellen siitä, että sen reunaojissa on
näkyvissä luurangon osia, jotka jatkuvat maantien alle. Maantien
osan tutkiminen olisi tuottanut liikenteen kannalta ylivoimaisia
vaikeuksia, sitä paitsi on kalmisto epäilemättä siltä kohdalta
täysin samanlainen kuin tien kummallakin puolella, joten sen tar-
kastamista siitäkin syystä pidin tarpeettomana.

Maanlaatu oli sellaista kuin Leppäaho kertomuksessaan kuvaa,
mutta poikittaisruuduissa 4-6 se oli sangen kovaa ja savipitoisem-
paa kuin muualla. Kiviä oli varsinkin ruudussa I:5. Leppäaho oli
edellisenä kesänä alueen pintamultaa poistaessaan purkanut myös yh-
den kiviasetelman, jota hän olettaa *hän* topaalun reiäksi. Pari muu-
ta kiviasetelmaa hän oli jättänyt sen lisäksi kokonaan kartalle
merkitsemättä, joten kivien määrä on ollut paikalla poikkeukselli-
sen suuri. Tuntuu sangen uskottavalta, että itse kappeli on si-
jainnut tällä paikalla. Sitä todistavat paitsi maan koskemattomuus

myös se seikka, että hautoja oli vähän suurimmalta osalta koskemattomaksi jääneen kohdan pohjoispuolella, mille ilmansuunnalle haudattiin vain rikollisia, kun taas eteläpuolella oli hautoja paikoitain jopa useassa kerroksessa. Keskiajan hautausmaille tunnusomainen piirre. Se tapa, että on haudattu itse kappelin paikallekin, mahdollisesti lattian alle, on tunnettu m.m. Ulvilassa. Merkit viittaavat siis siihen, että kappeli, johon ympärillä oleva hautausmaa on kuulunut, olisi ollut tällä noin 5 m leveällä kaistaleella.

Mitä itse hautoihin tulee, niin ne eivät tarkasti noudata kristilliselle hautaustavalle ominaista itä-länsi suuntaa, vaan suunta oli itäkoillinen - länsilounainen. Pieniä poikkeuksia suuntaan tai toiseen luonnollisesti pamaan merkille, mutta suurin piirtein katsottuna on hautojen suunta kaikkialla sama. Mainittu suunta on myös ollut itse kappelilla. Ruumishautojen muoto on niiden häviämisestä johtuen vaihteleva. Vainaja on useassa tapauksessa (haudat 1, 6, 8, 10, 13, 20, 28, 32, 37, 53) pantu jalkapäähän päin kapenevaan arkkuun eli kannettaviin paareihin, joita on kannettu päistä ulkonevista korvakkeista (hauda 11, 13, 26, 27, 28) ja joista kansilaudat luultavasti ovat puuttuneet kokonaan. Joukossa oli kuitenkin myös tasaleveitä arkkuja. Toisissa haudoissa olivat arkun jätteet hävinneet joko kokonaan tai sellaista ei ole ollut lainkaan, ainakin niissä haudoissa, joihin on kätketty useita vainajia ei ole minäkäänlaista merkkiä arkun puisista osista. Naulat olivat muutenkin harvinaisia koko kalmistossa, niitä vain eräitä yksinäisiä kappaleita löydettiin. Arkkulautojen kiinnittäminen oli tapahtunut joko puunauloilla tai muuta keinoa käyttäen.

Poltettuja luita sisältäviä palokuoppia oli kesällä 1936 tutkittulla kalmiston osalla 18 kpl. Ne olivat aina ruumishaudan yhteydessä ja välittömästi polttamatta haudatun vainajan päälle pantuja, vain poikkeustapauksissa ne olivat haudan reunassa (ks. kaivausaluekarttaa, johon ne on merkitty punaisella, ja erikoiskarttoja). Esineitä ei tavattu poltettujen luitten seasta.

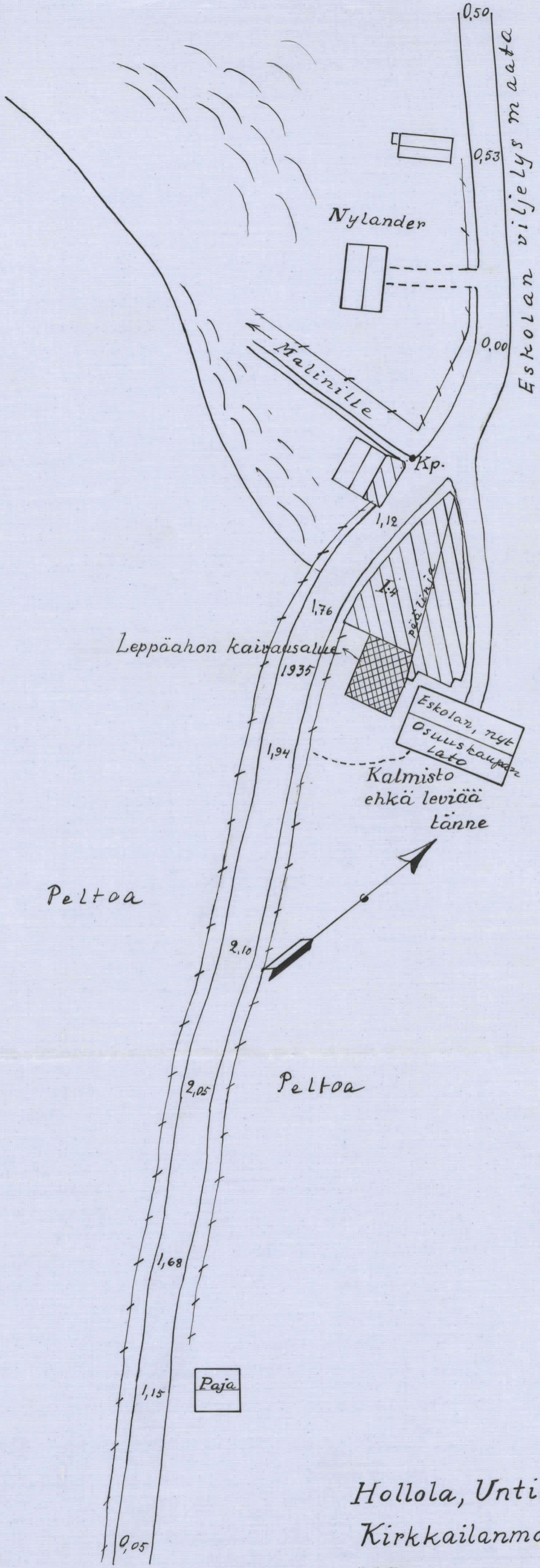
Löydöt ruumishautoissa olivat myös vähälukuiset. Suurin osa oli aivan ilman löytöjä. Haudassa 1 oli huonosti säilynyt ruotsalainen brakteaatti (n:o 1), luultavasti Albert Mecklenburgilaisen

aikana (1363 - 83) lyöty Tukholmassa; sama brakteaatti oli 4. haudassa (luett. n:o 1). Sentapainen hopeinen ja pronssinen rengas-solki kuin löydettiin 4. (luett. n:o 3 ja 4), 12, (n:o 9), 13. (n:o 26) ja 16. (n:o 27) haudoista sekä ruudusta I:5, n:o 1 (luett. n:o 48) näyttävät olevan kalmistolle tyypillisiä. Pieniä pronssisia hevosenkenkäsolkia saatiin talteen myös pari kappaletta, haudasta 43 (luett. n:o 38) ja ruudusta I:5 (luett. n:o 49). Helmiä oli runsaasti vain haudassa 12. Haudasta 56, miehen pääkallosta tavattiin ruotoa myöten vasemman korvan taakse painunut rautainen nuolenkärki (luett. n:o 44), ainoa aseennäyttöä osoittava merkki koko kalmistosta, sillä sellaisena tuskin voidaan pitää 49. haudan puukkoa (luett. n:o 42).

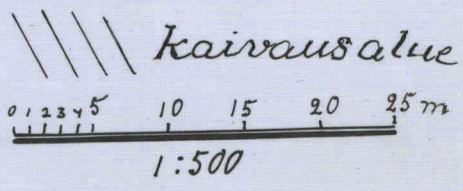
Haudoista löydettyistä brakteaateista päättäen on Kirkailanmäkeä käytetty hautausmaana ainakin 1300-luvun keskivaiheilta eteenpäin. Ilman esinemuotojen lähempää tutkimista ei voi sanoa miten kauas taaksepäin sen käyttö on ulottunut. Ainakin 59. haudan riipukset näyttävät 1300-luvun loppupuolta varhaisemmilta. Varmasti ajoitettavia nuorempia esineitä ei haudoista löydetty.

Helsingissä tammikuun 7 päivänä 1937.

Helmer Salmo.

Hollola, Untila
 Kirkkailanmäki
 H. Salmo. 18-19.6.36.

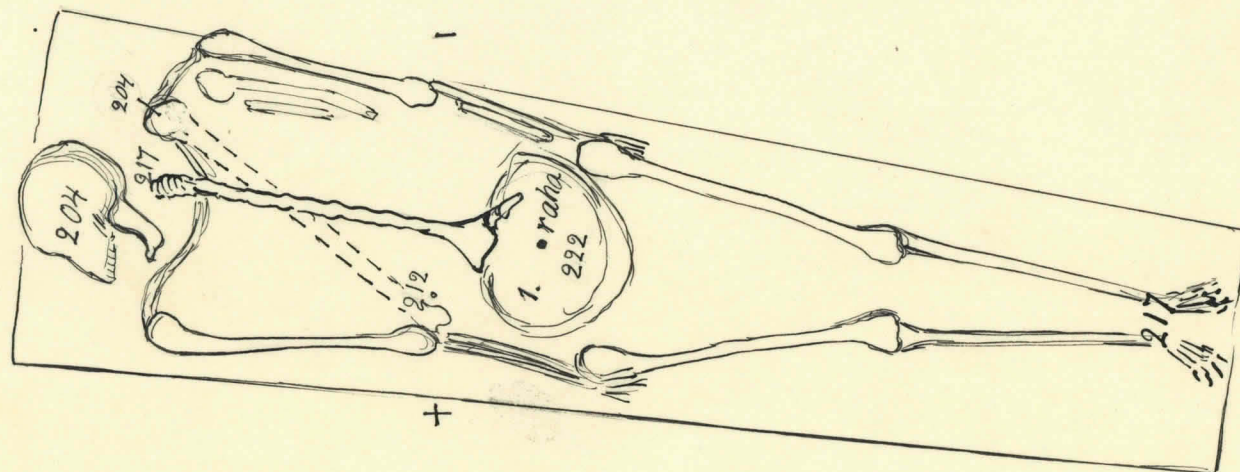
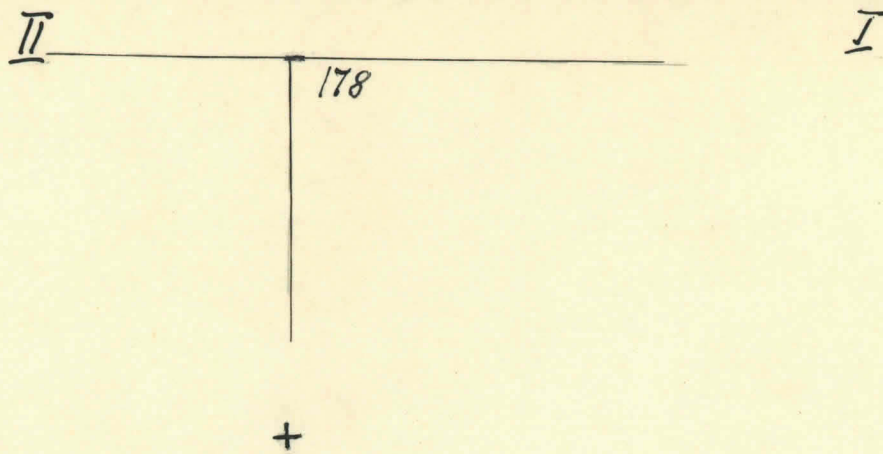

Hollola, Untila.

J.V. 9.6.36.

Hauta 1

1m = 10cm.

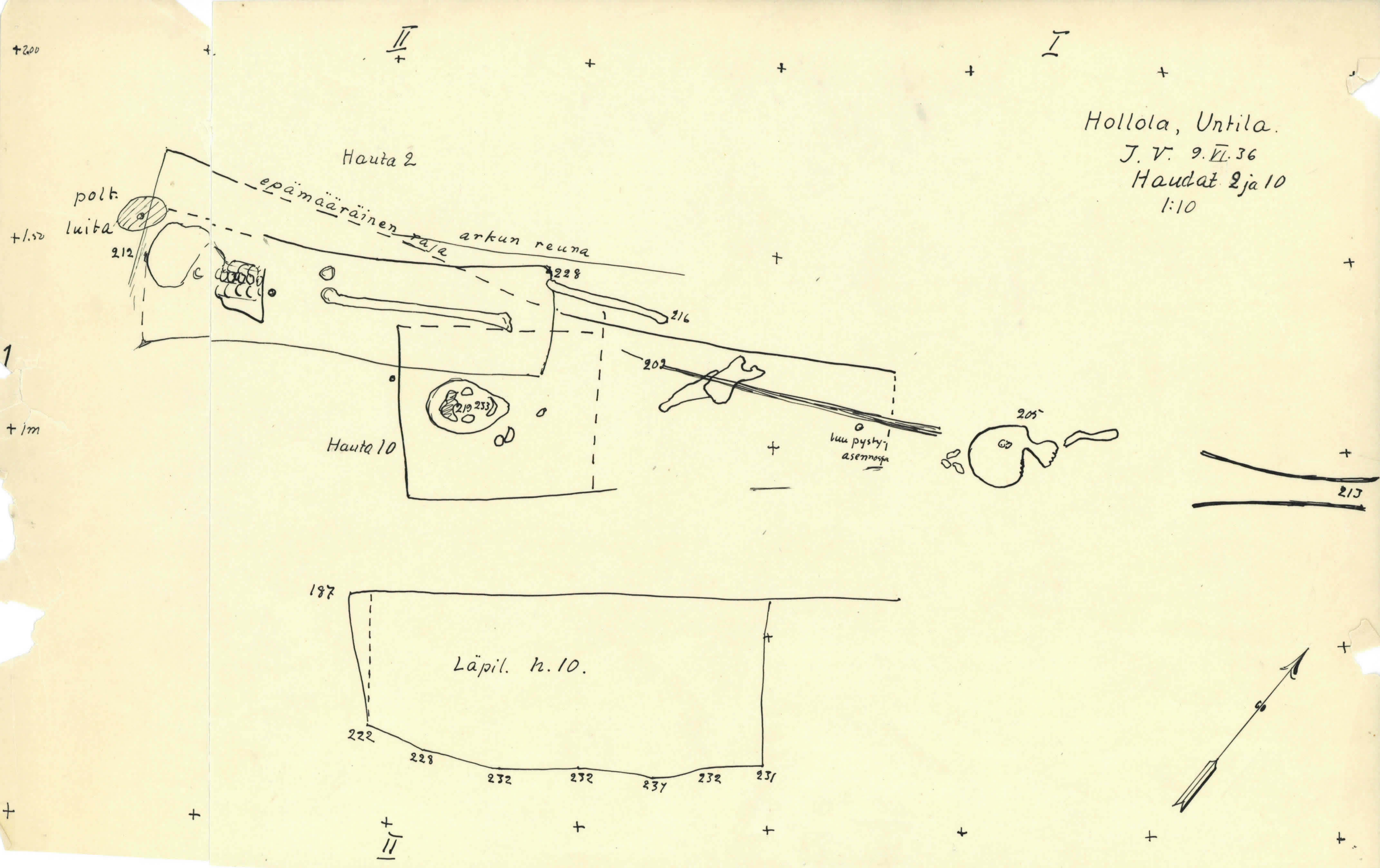

Hollola, Untila.

J. V. 9. VL. 36

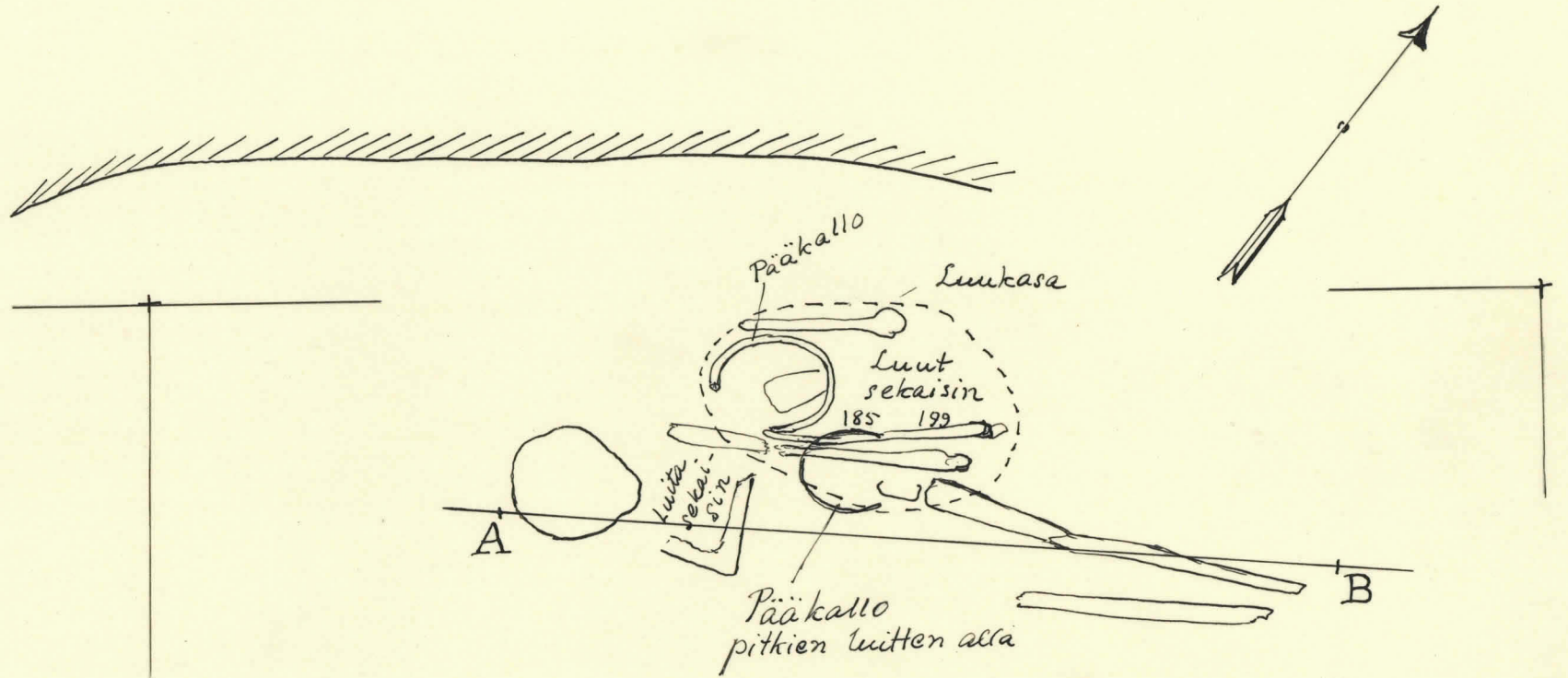
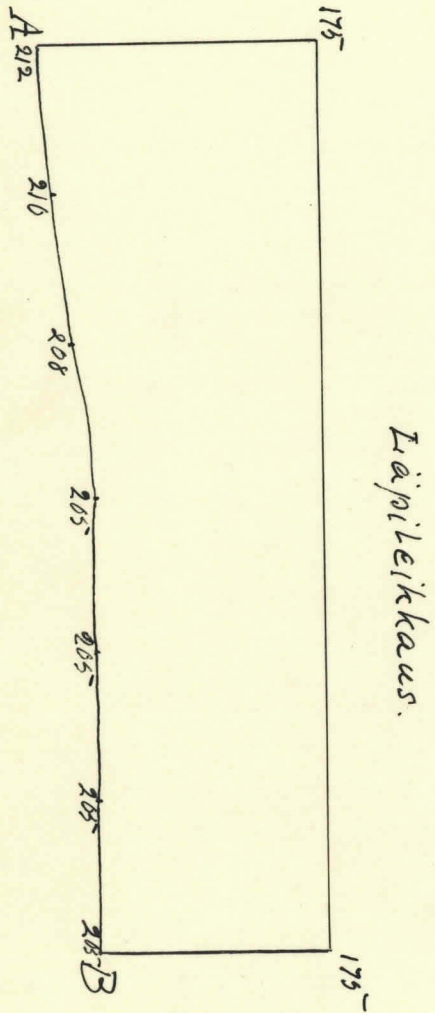
Haudat 2 ja 10

1:10

Hollola, Untila.
 G. O. N. 9. VI. 36.
 Hauta 3
 1:10

Huom! Luut $\bigcirc$:n sisäpuolella
 korkeammalla kuin Luuranko

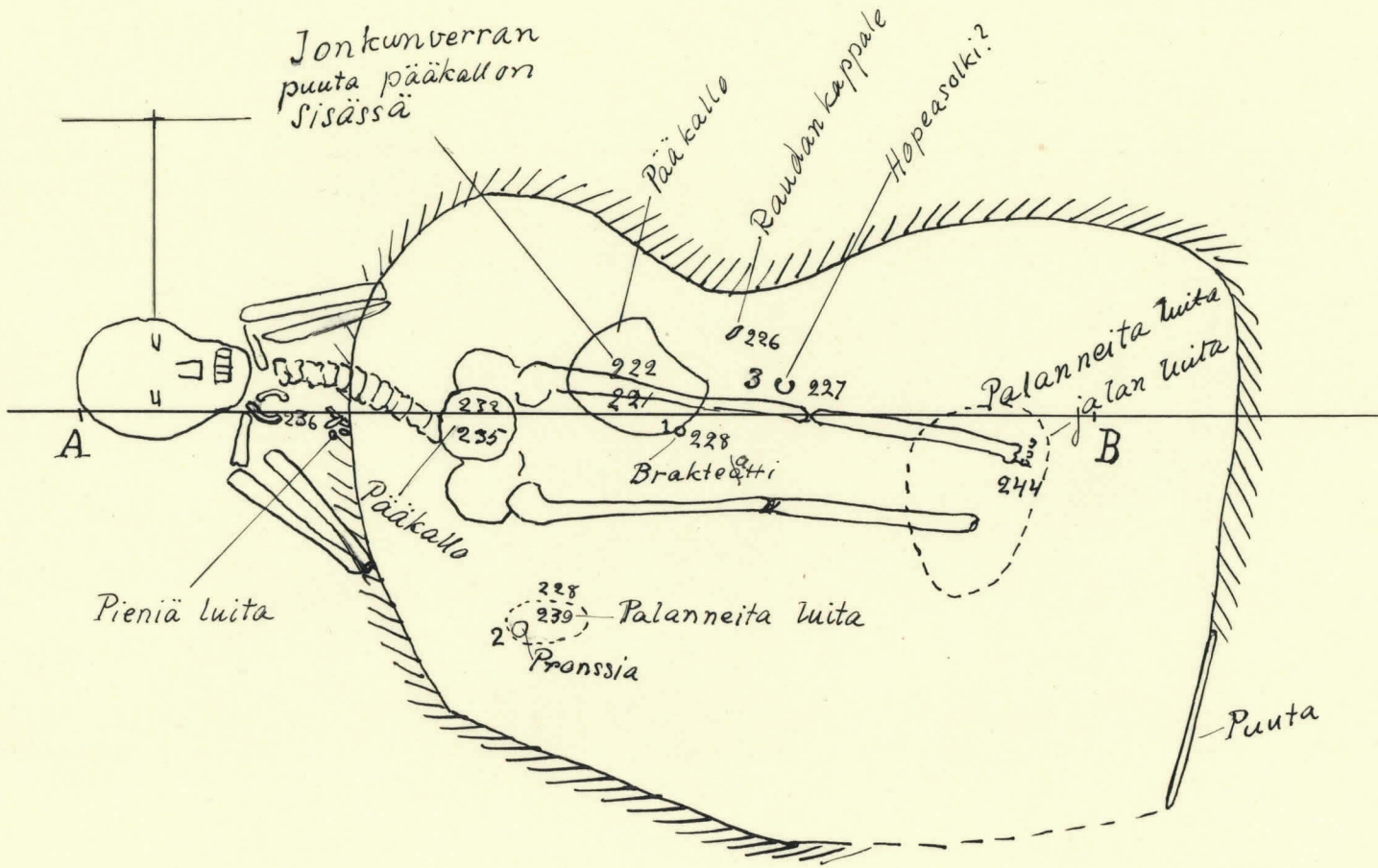
Hollola, Untila.

C.O.N. 9.11.36.

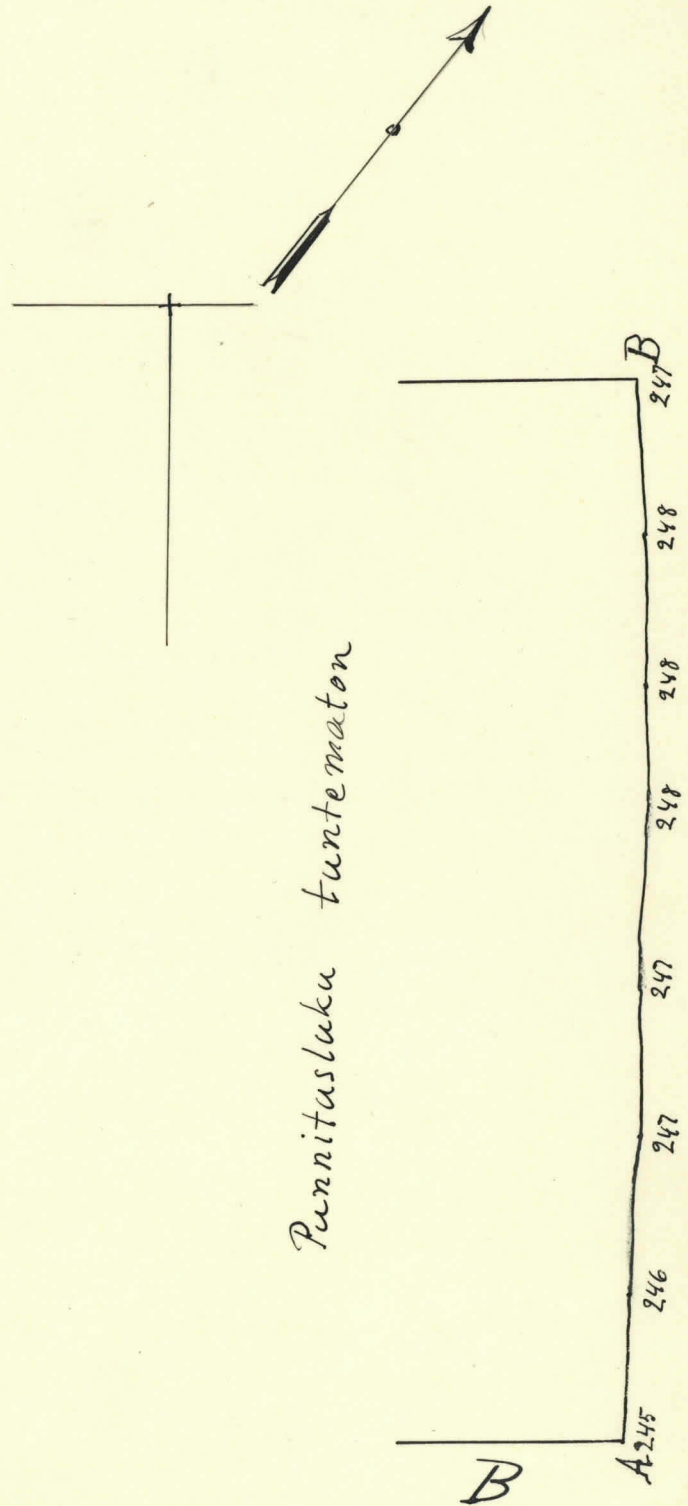
Hauta 4.

1:10

1

2

Suunnilleen tähän haudan alla oli hauta 11.

I

A

B

A 245

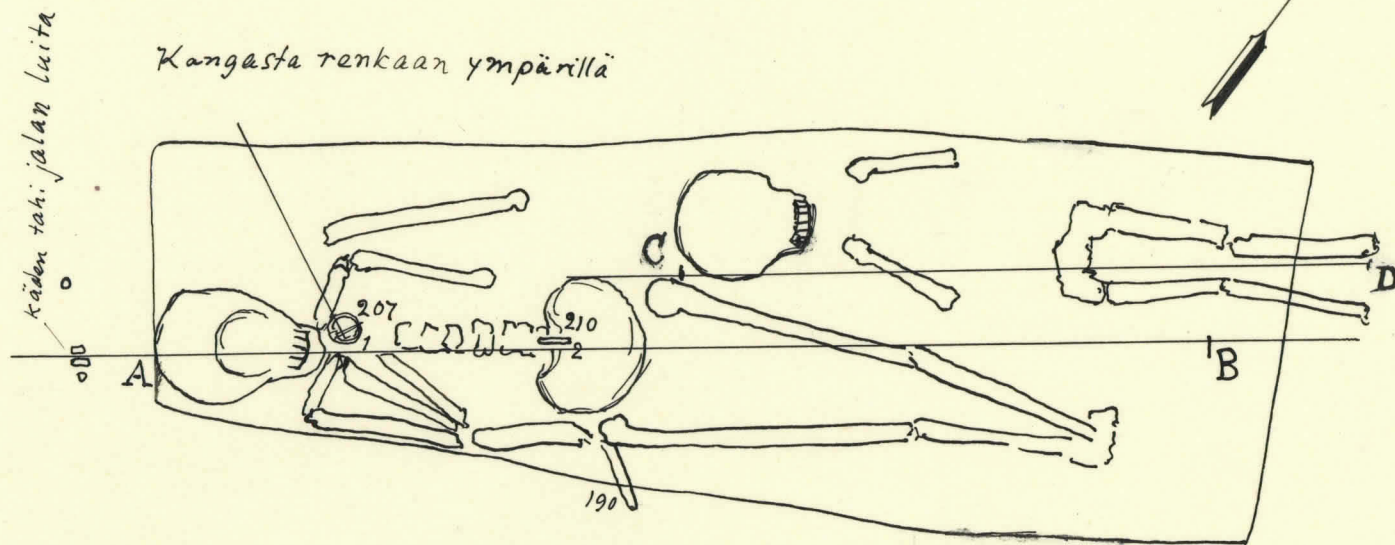

Hollola, Untila.

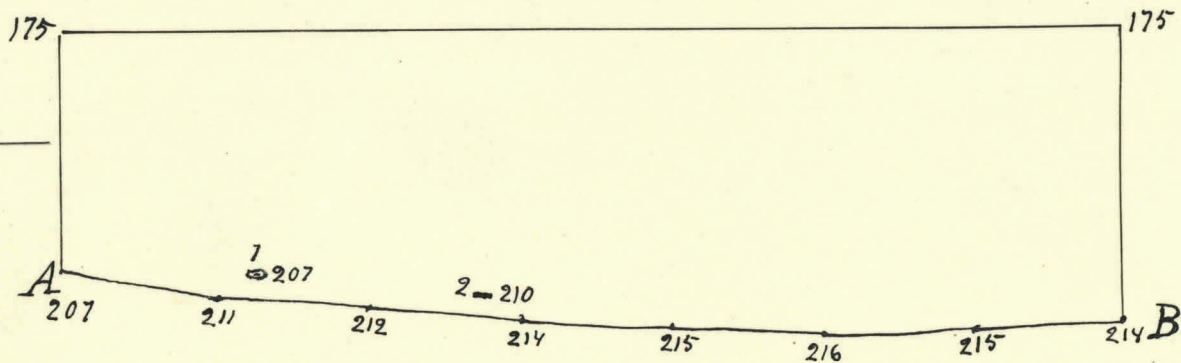
C.O.N. 9.VI.36

Hauta 5.

1:10

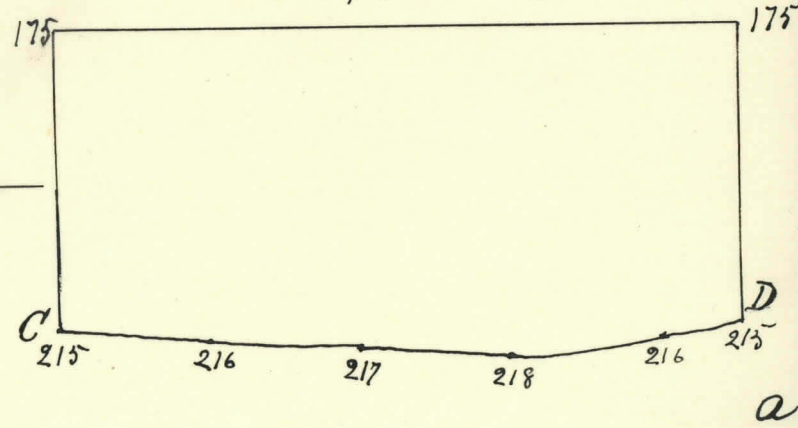

Läpileikkaus

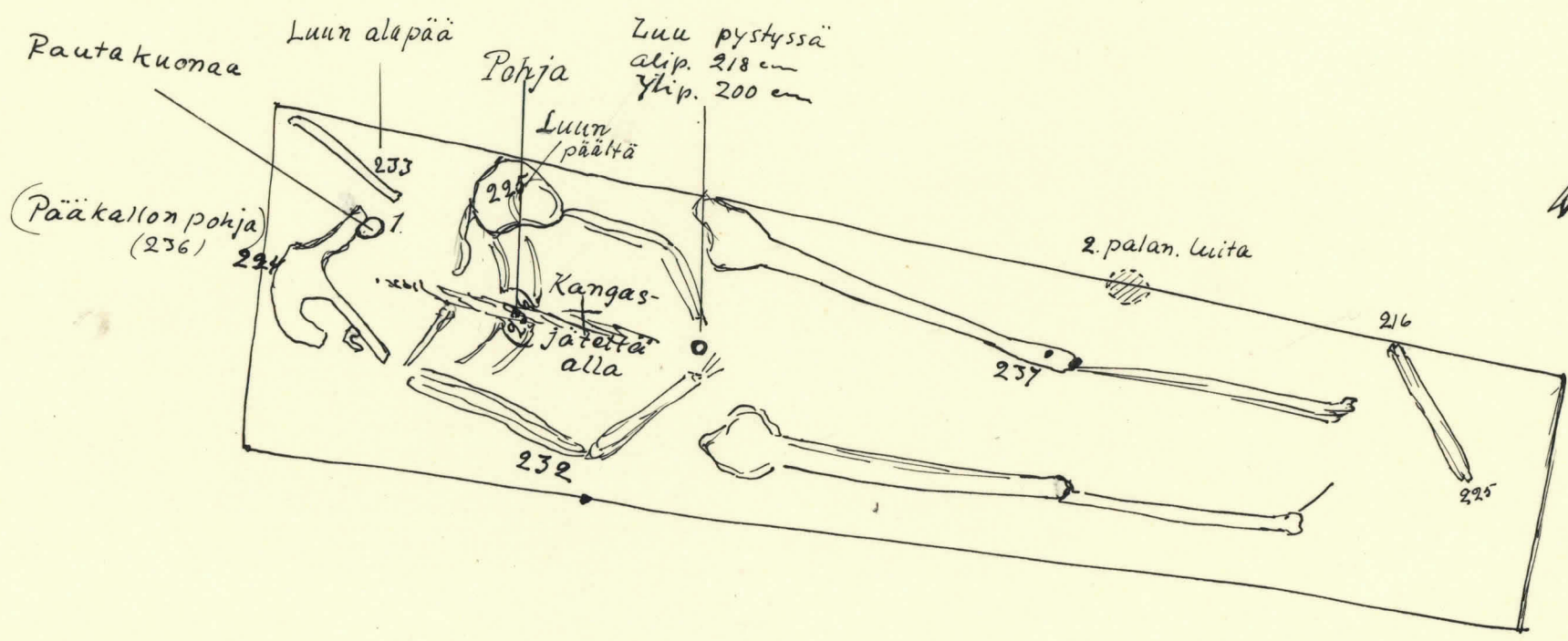
III

Läpileikkaus.

II

Hollola, Untila.
 J. V. 10. V. 36
 Hauta 6
 1:10

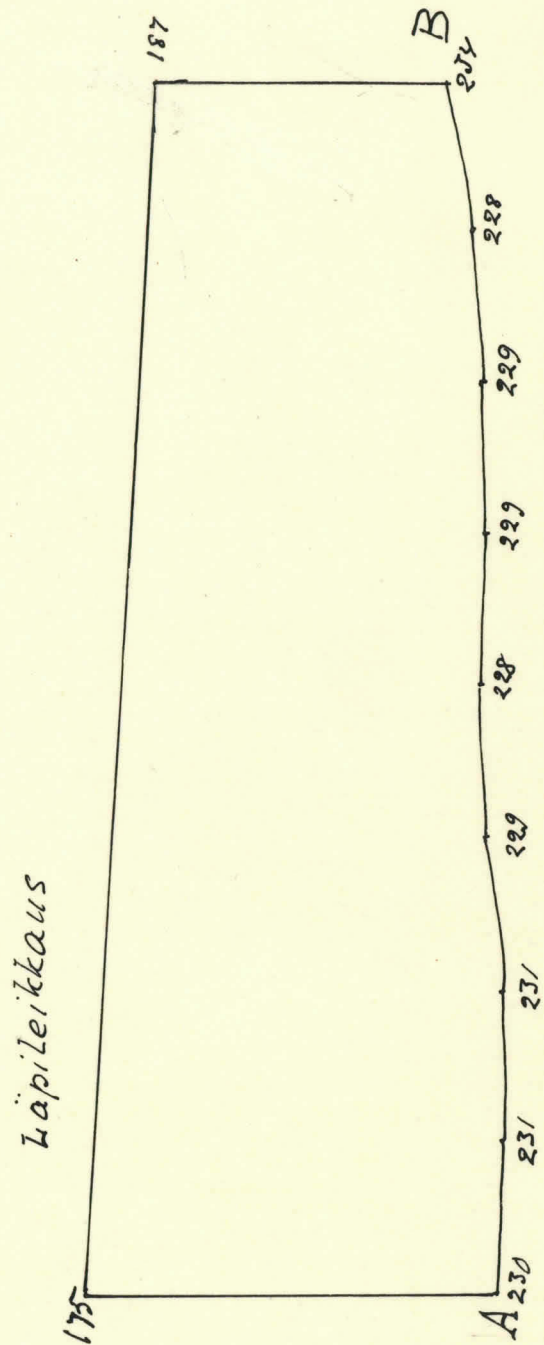
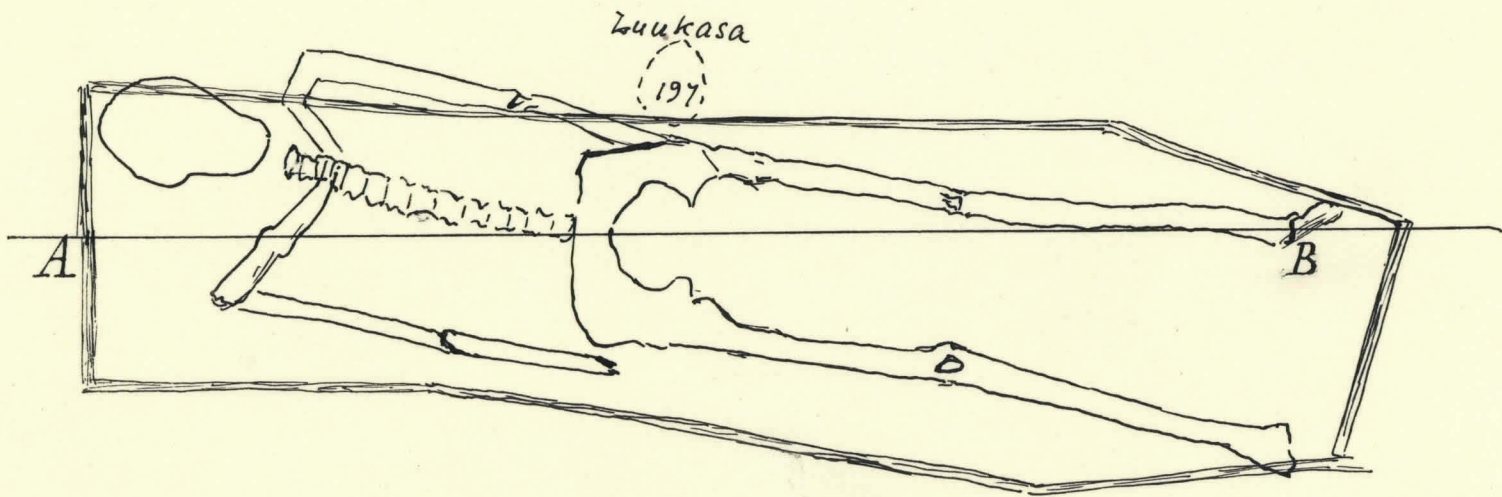

Hollola, Untila.

C.O.N. 9.V.36.

Hauta 7.

1:10

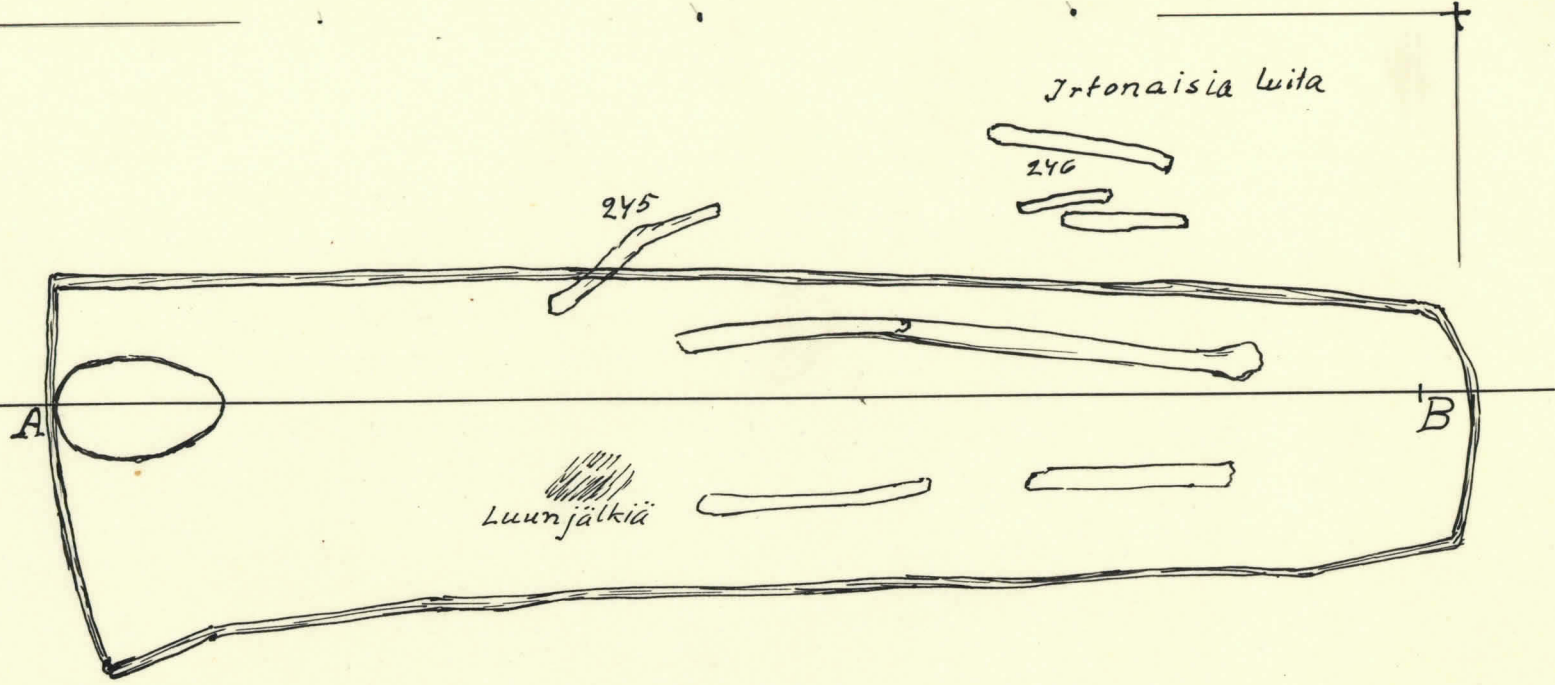
III

II

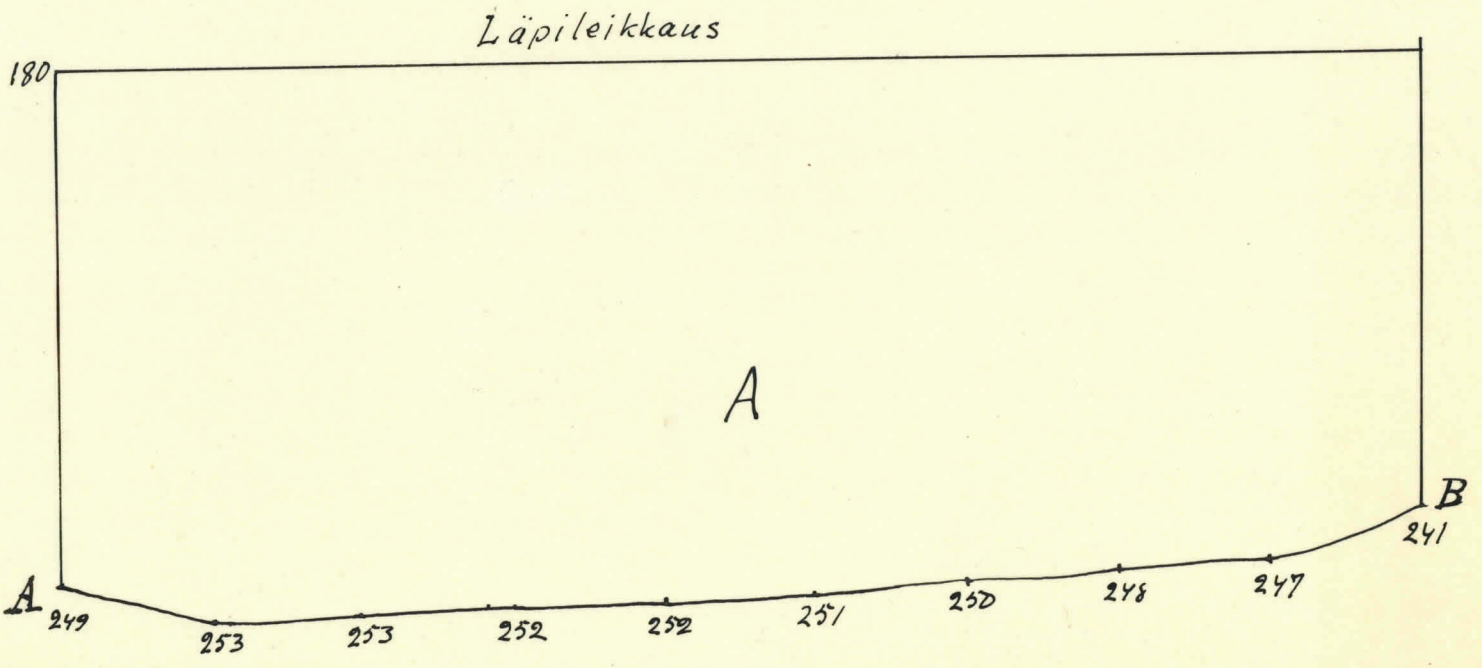
1

a

Hollola, Untila.
C.O.N. 10. VII. 36
Hauta 8.
1:10

b

I

B

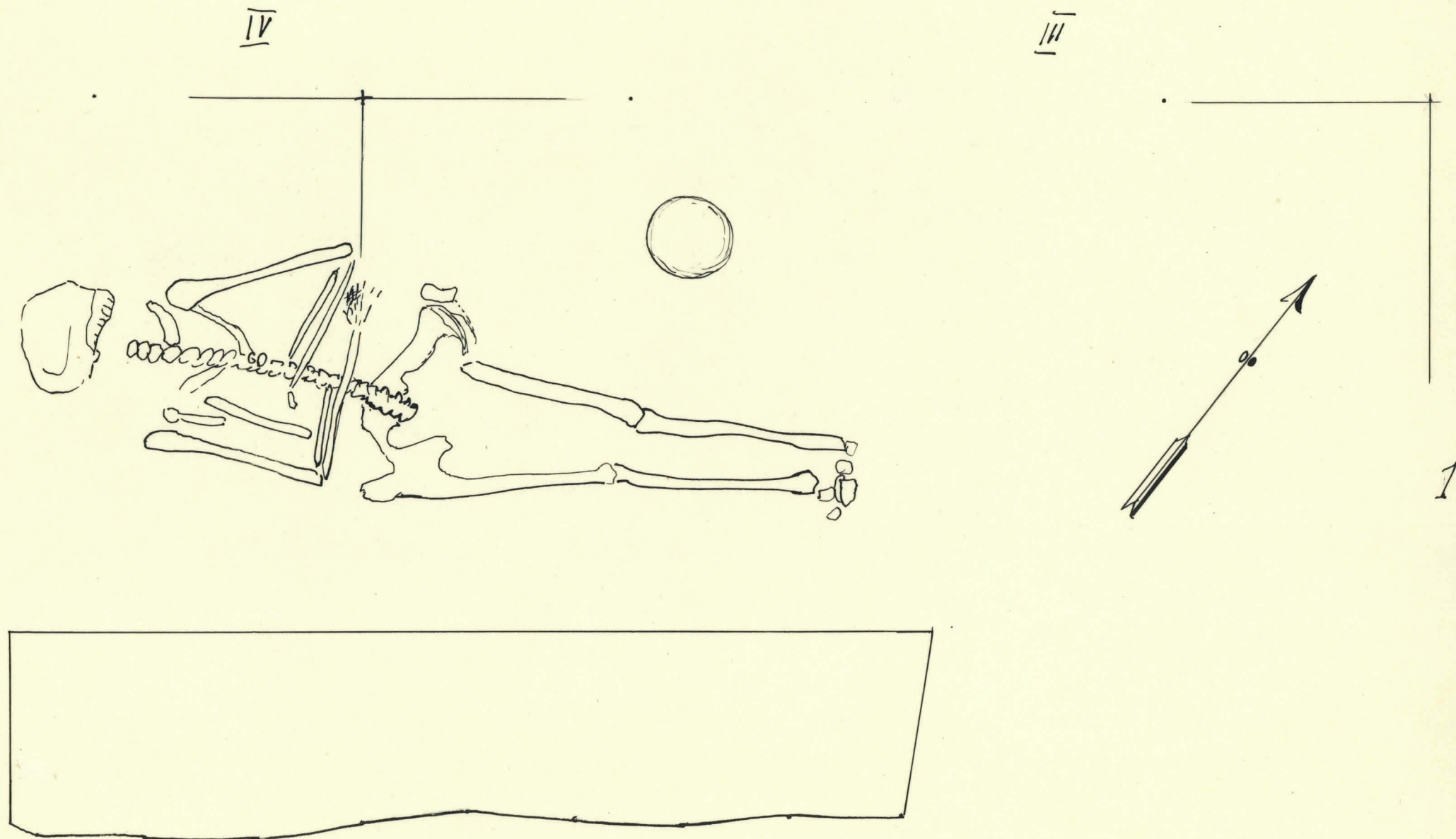
Hollola, Untila.

J.V.-36

Hauta 9.

1:10

2

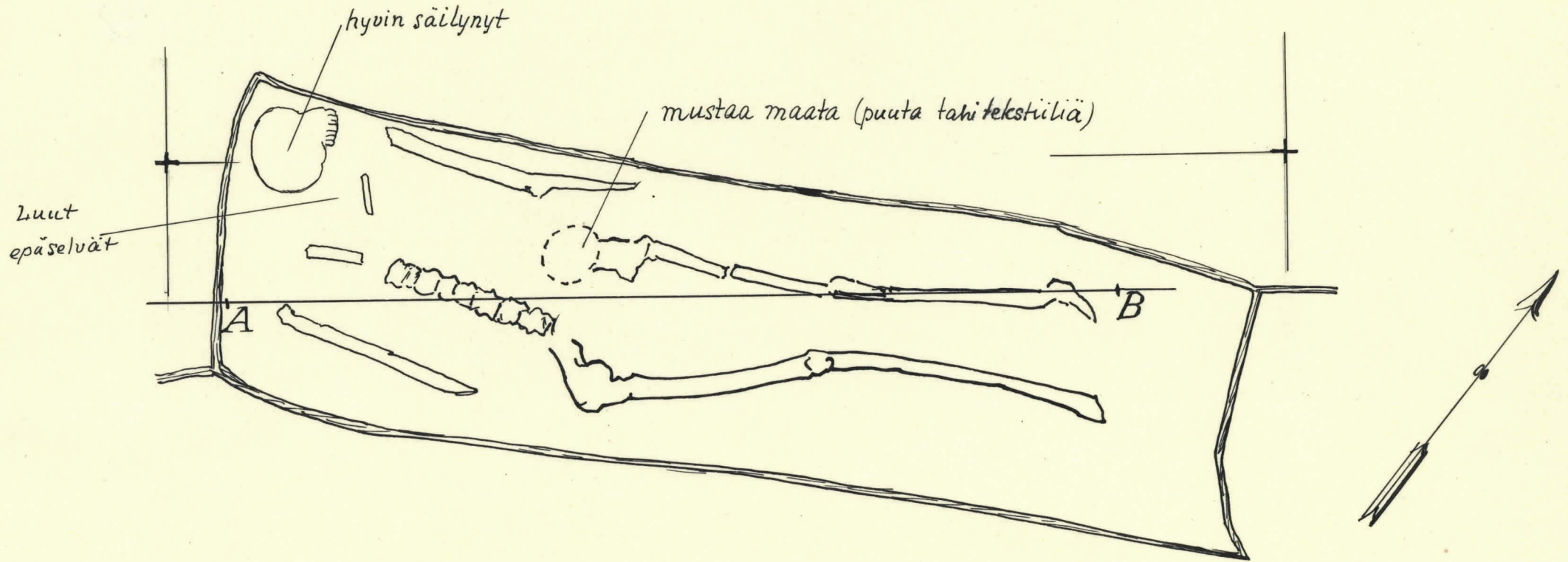
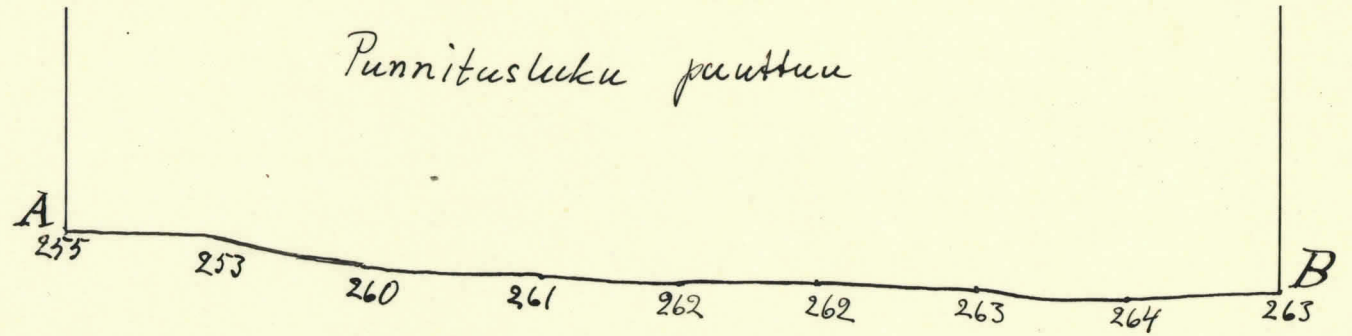

1

Hollola, Untila
C. O. N. 10.6.36
Hauta 11.
(hauta 4:n alla)
1:10

Läpileikkaus.

Punnitusluku puuttuu

a

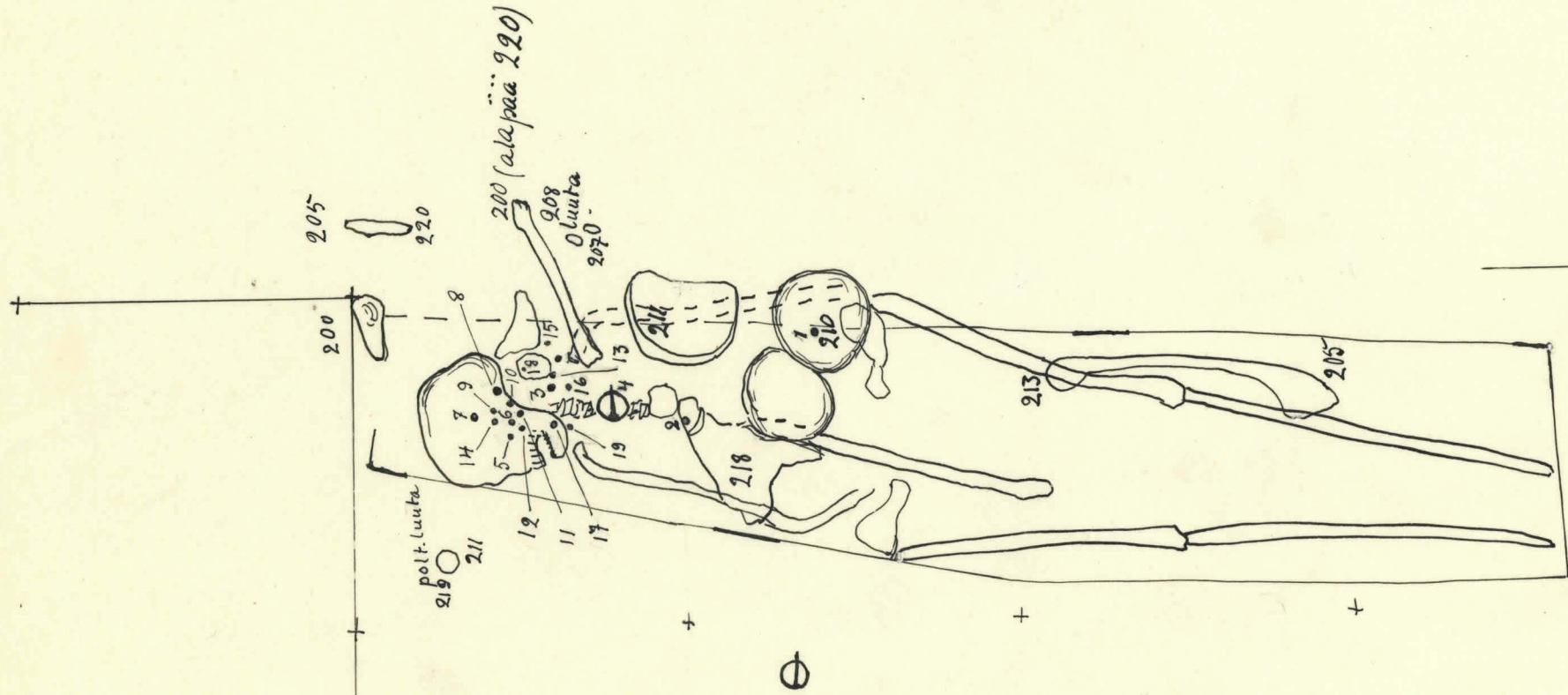
I

A

B

Läpileikkaus
Hauta 12.

2

Hollola, Untila
J.V. 10. VI. 36
Hauta 12.
1:10

III

II

Hollola, Untila.

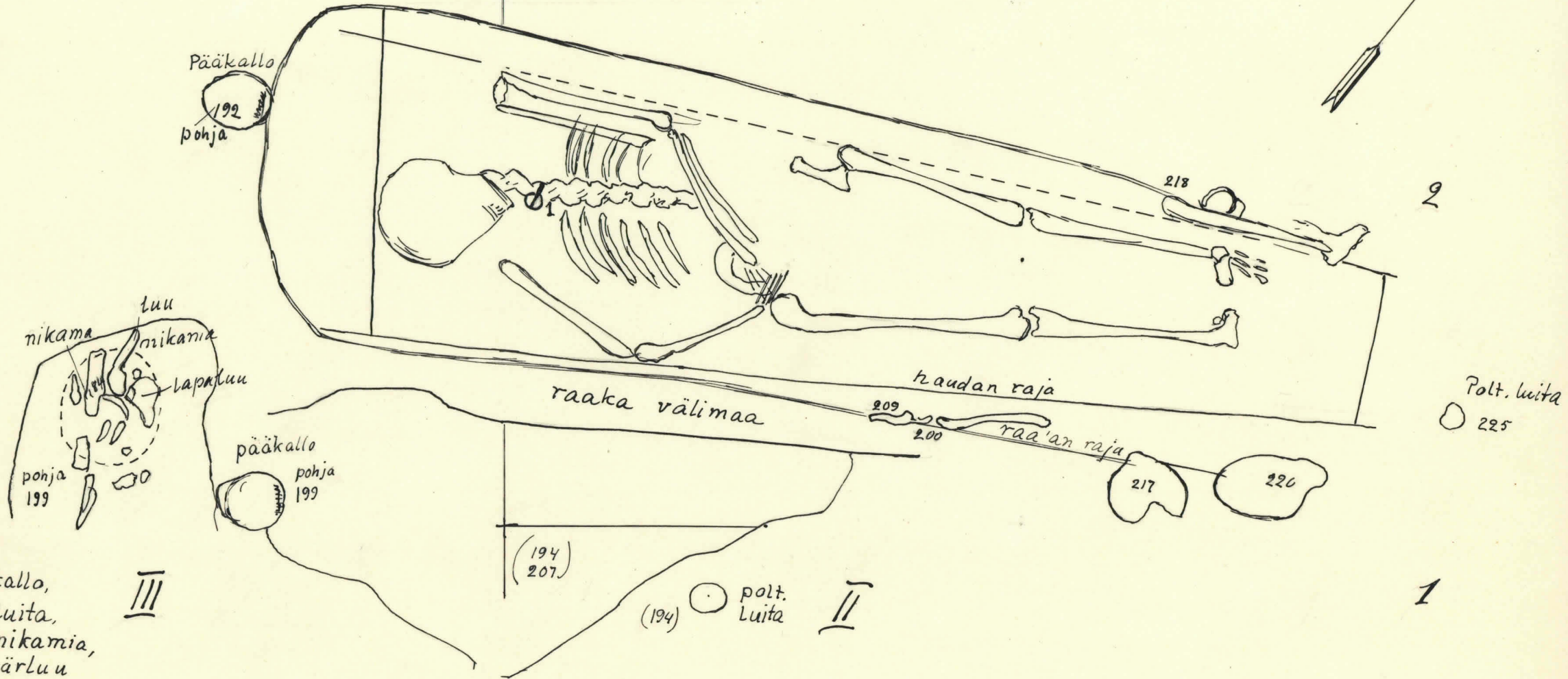
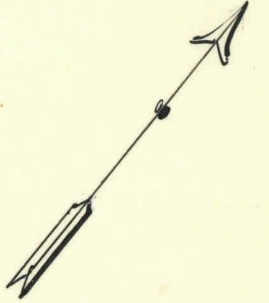
J. V. 10. vi. 36.

Hauta 13

1:10

2

2

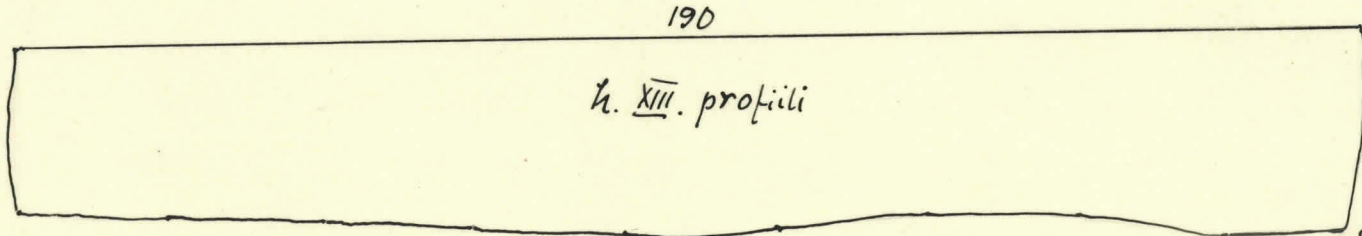
pääkallo,
kylkiluita,
selkänikamia,
kynärluu

(194) polt. luita

1

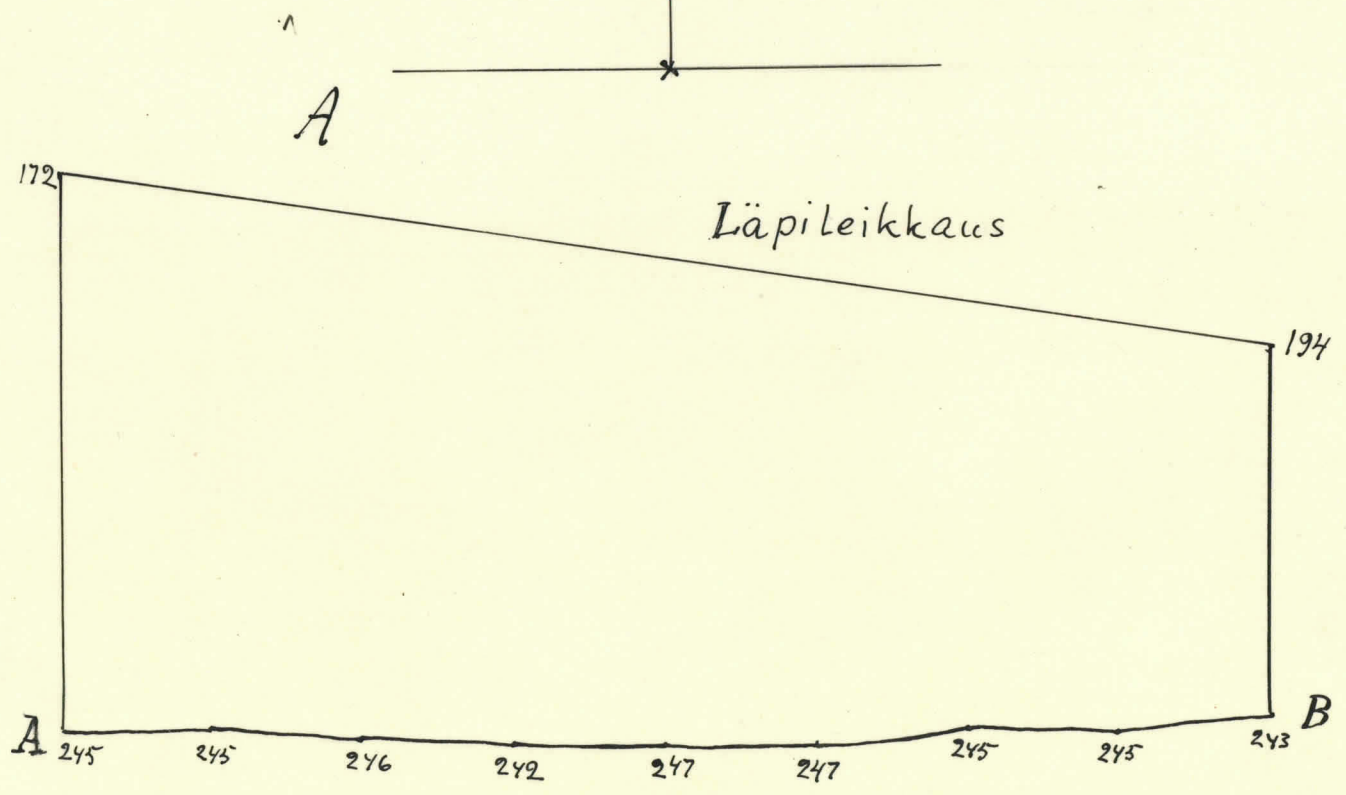
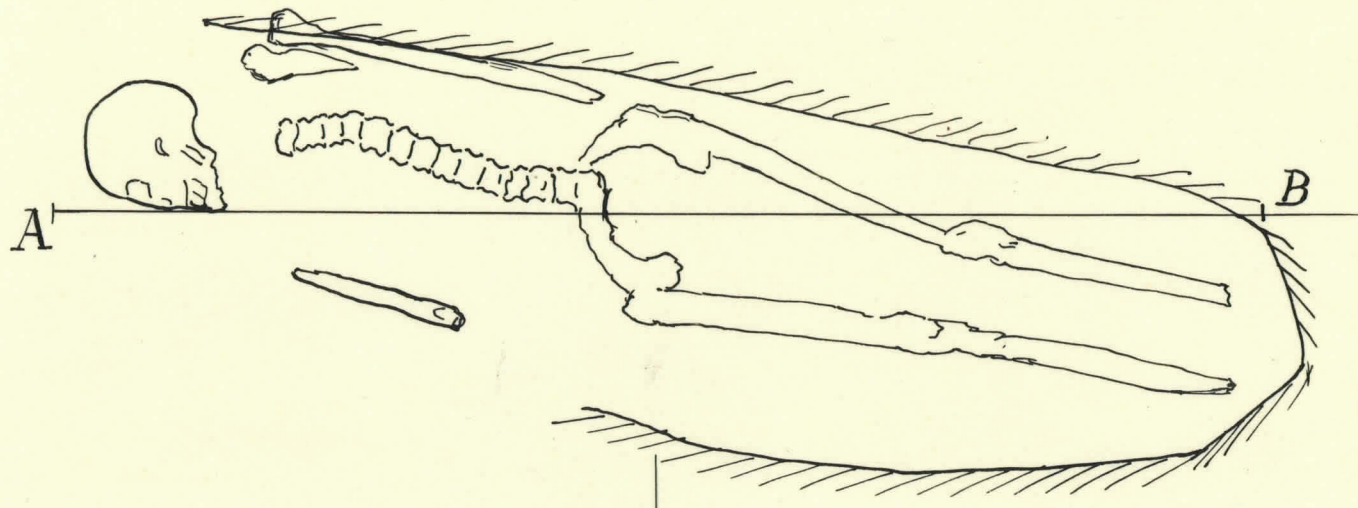

217

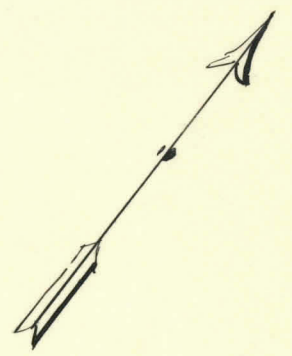

a

Hollola, Untila,
C.O.N. 10.VI.36.
Hauta 14.
1:10

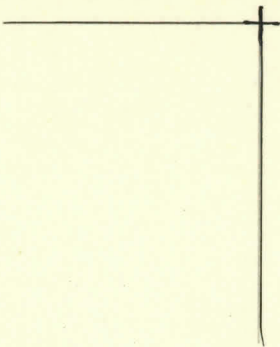

B

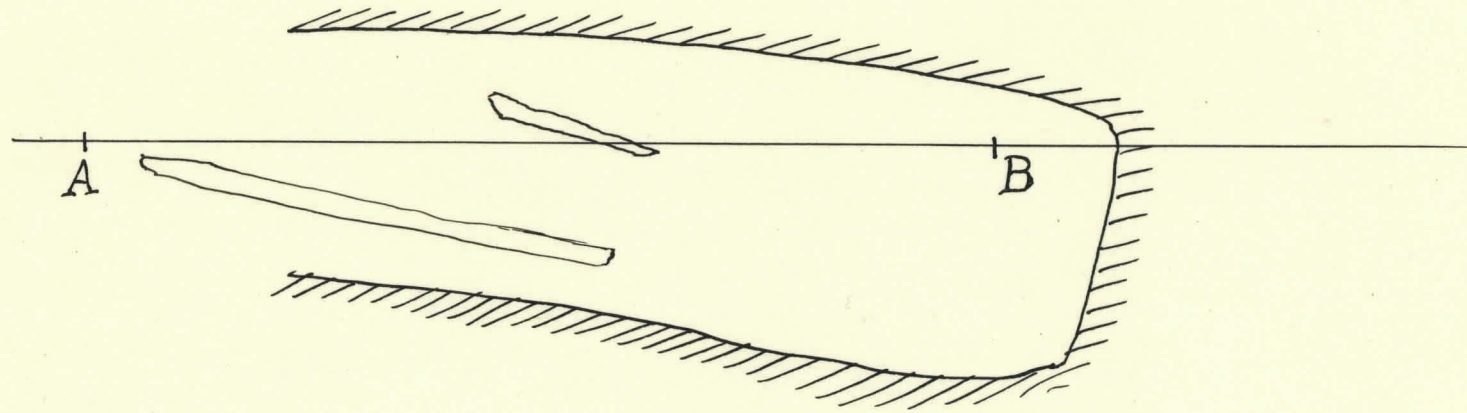
a

Hollola, Untila,
C.O.N. 10. VII. 36.
Hauta 15
1:10

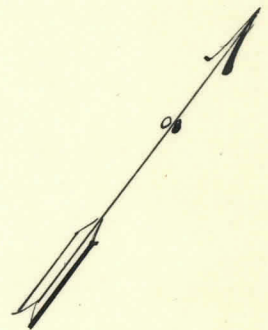
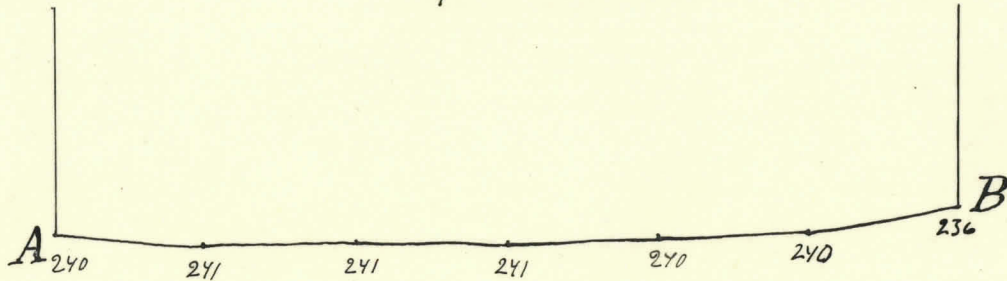

Huom! Hauta 15:een
kuulura pääkallo ollut
olemassa, mutta hävinnyt
kaivauksen aikana.

6

Läpileikkaus

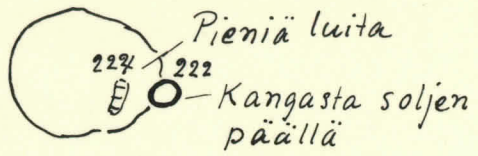

A

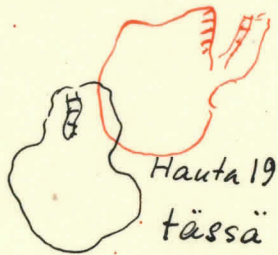
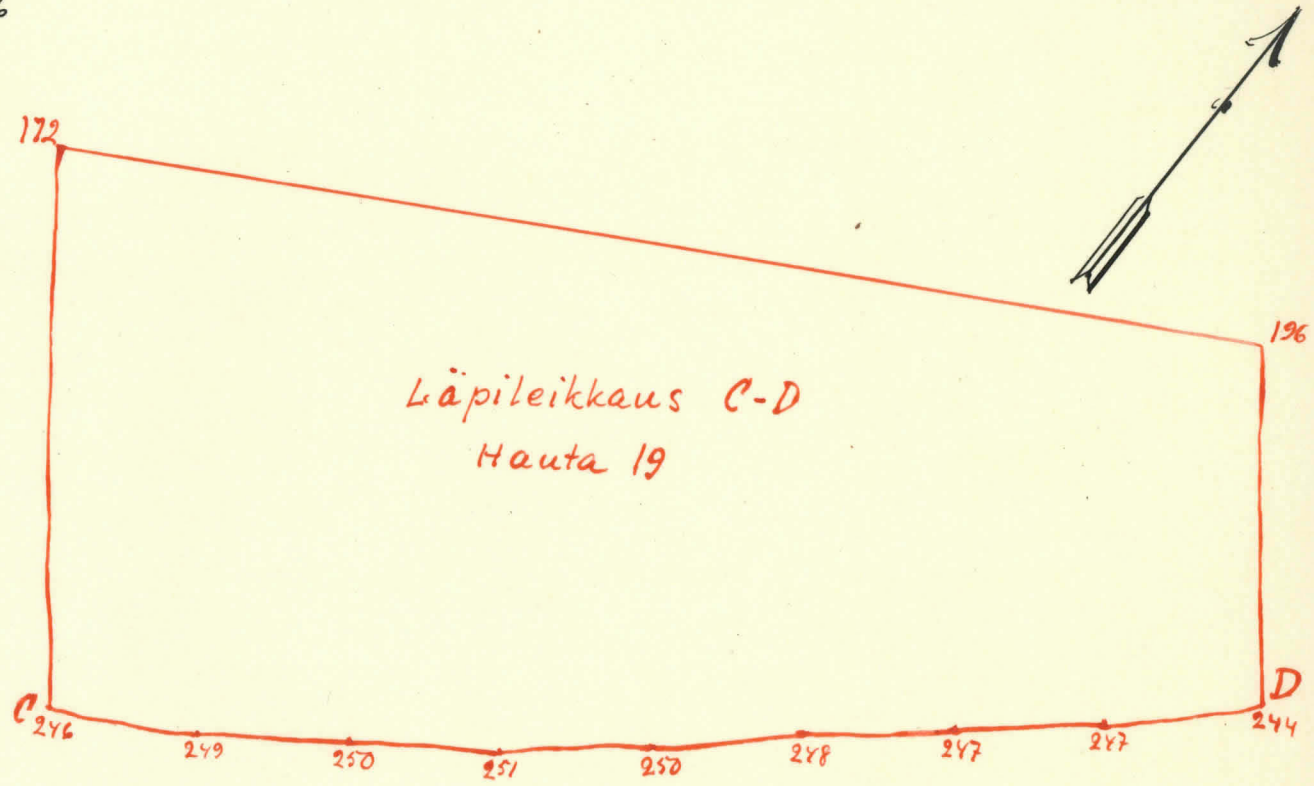
B

C

Hollola, Untila
C.O.N. 11.VI.36
Hauta 16.
1:10

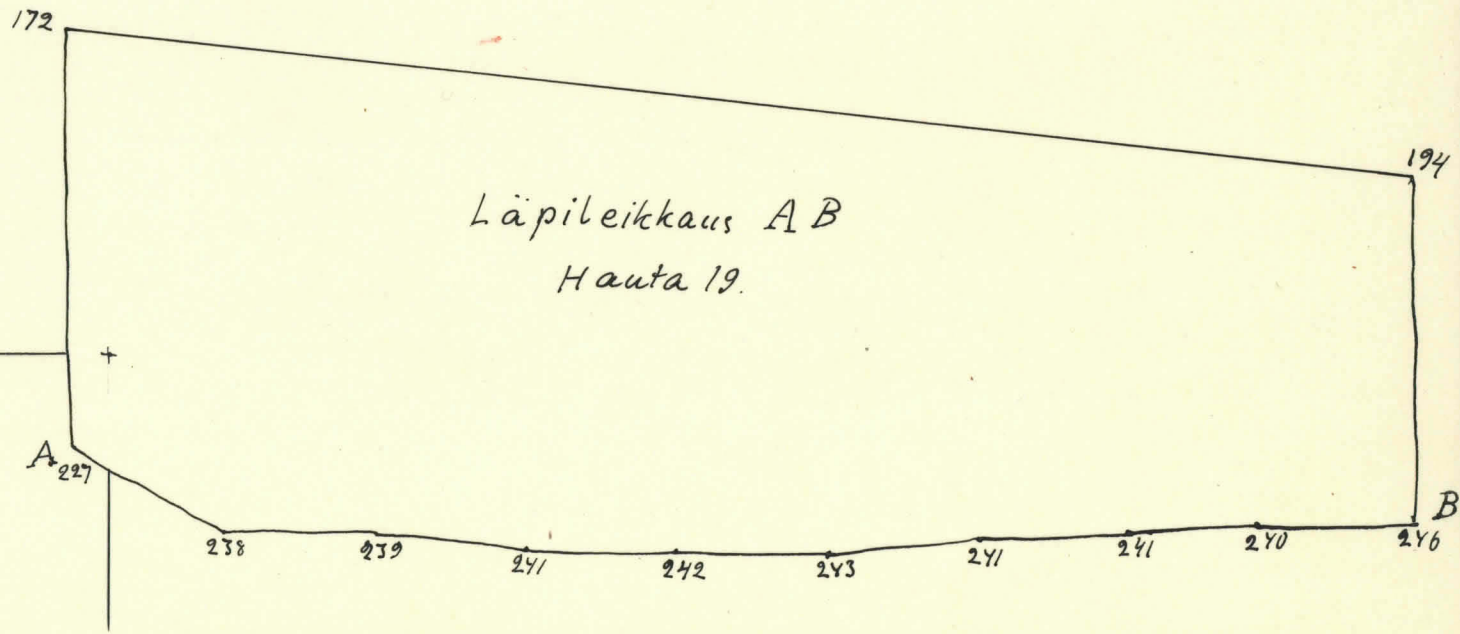

1.

a.

A

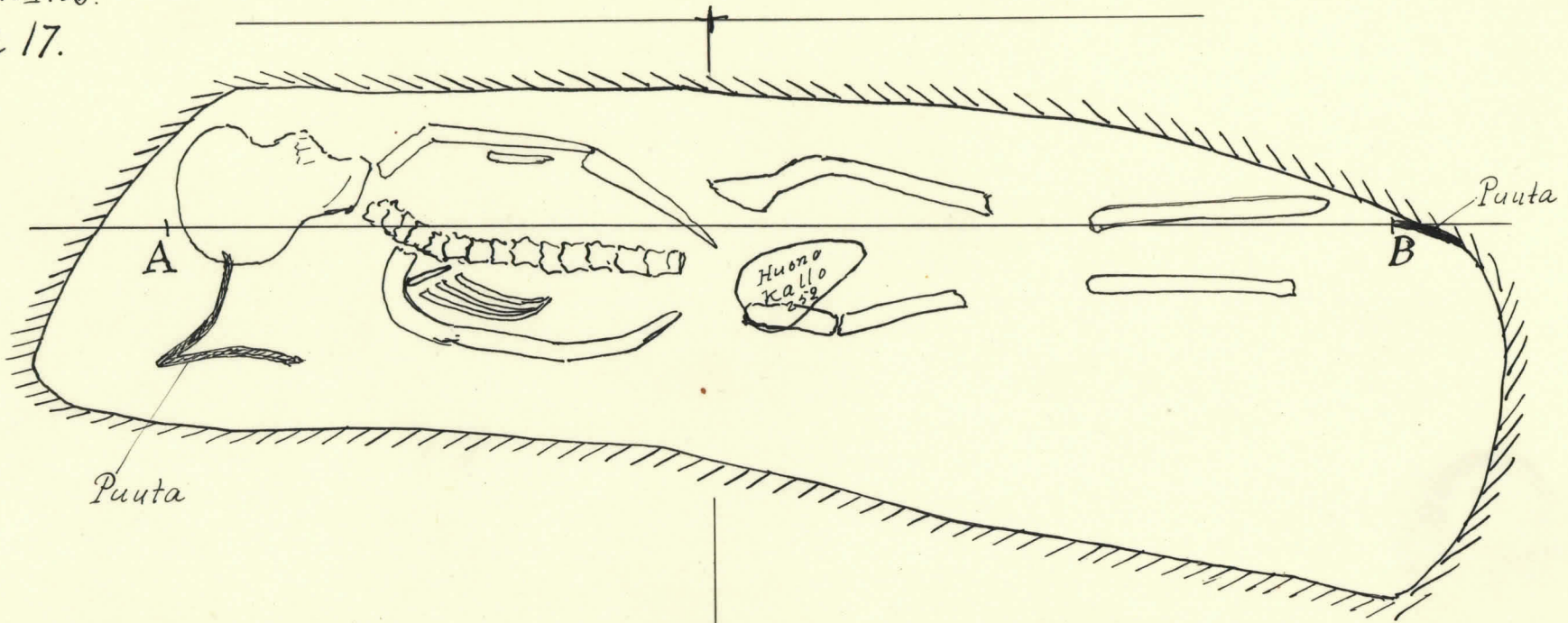
Hollola, Untila.

C. O. N. II. V. 36.

Hauta 17.

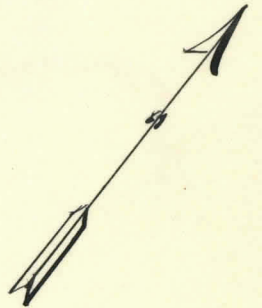
1:10

a

B

C

194

Pannitusluku tuntematon

A

248

252

256

259

263

265

268

265

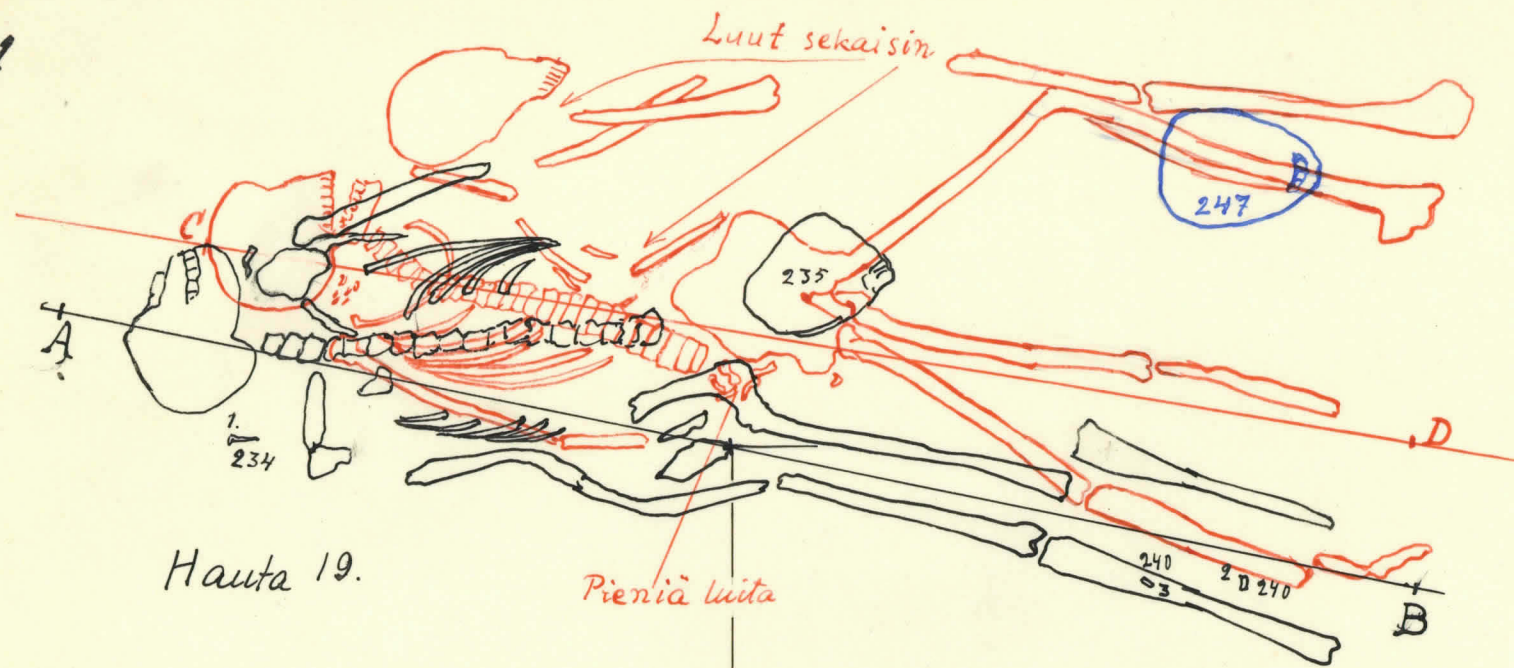
261

257

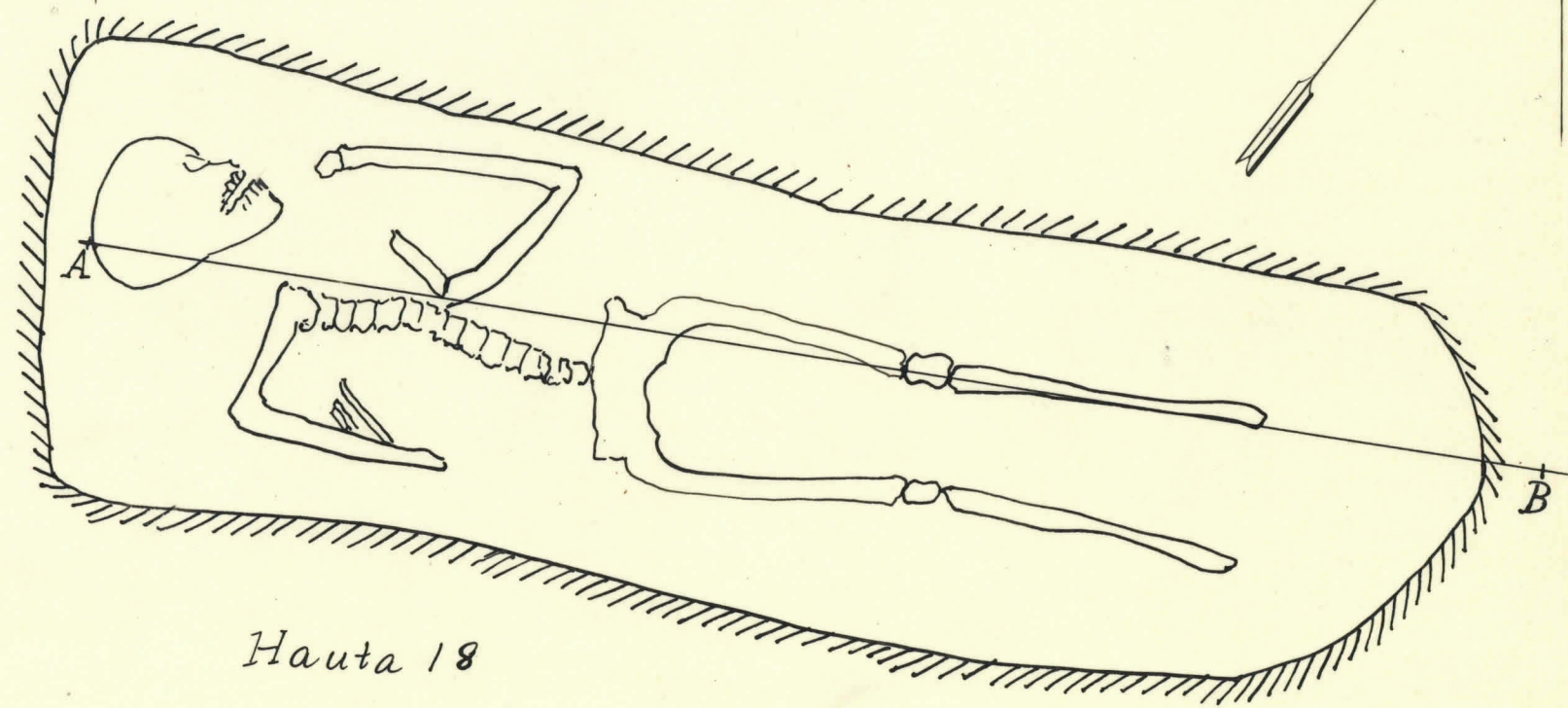
B

Kallo x 252

Hollola, Untila,
 C.O.N. 11.VI.36
 Haudat 18, 19.
 1:10

a Hauta 19.

Hauta 18

- ensim. kerros
- toinen "
- kolmas "

A

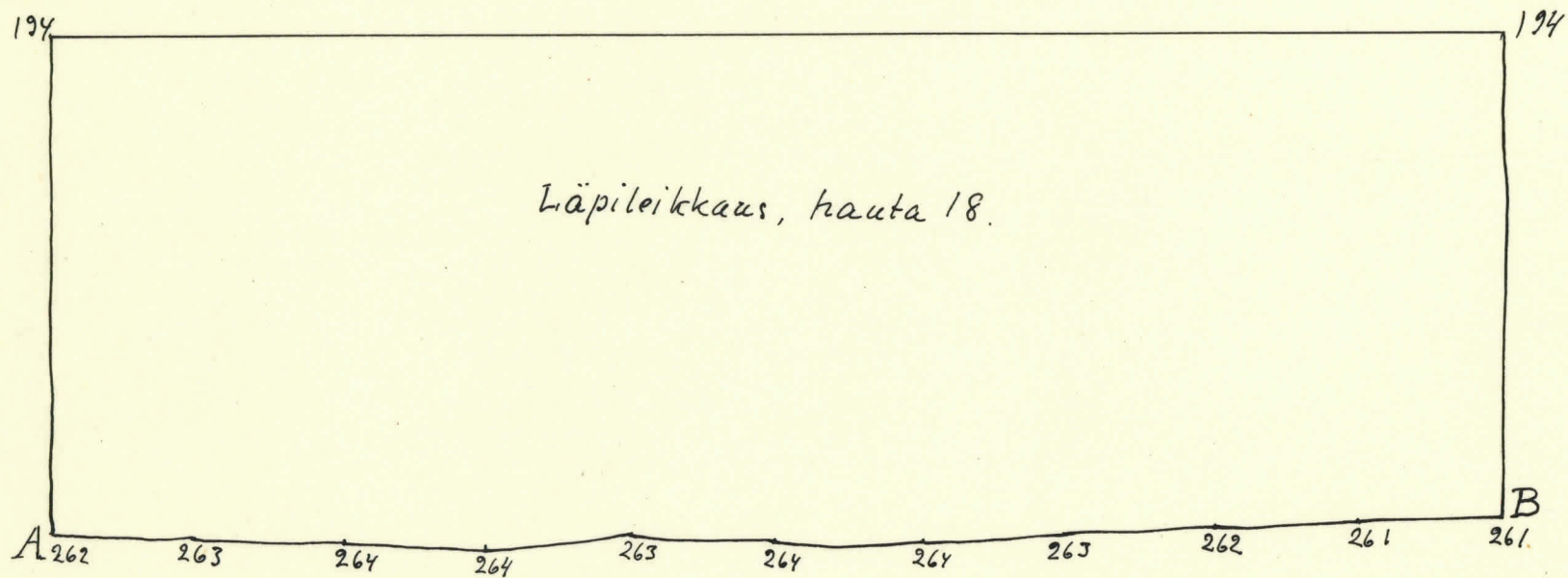
B

Hollola, Untila

C. O. N. 11. VII. 36

Hauta 18

1:10

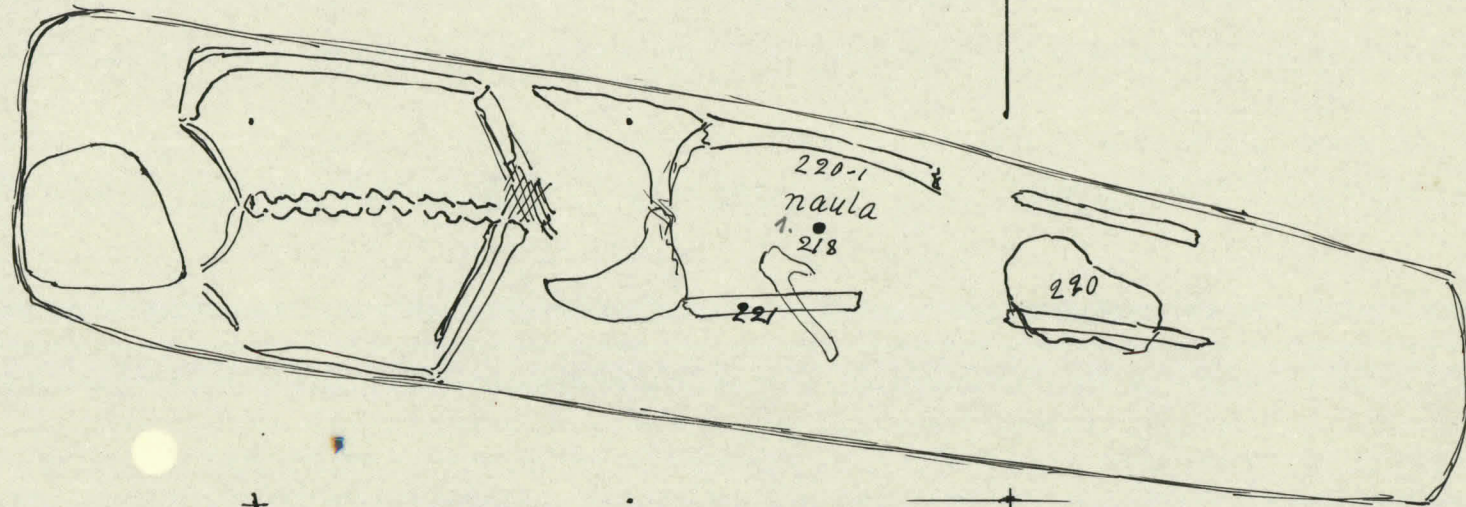
Hollola, Untila

J. V. 11. VII. 36

Hauta 20.

1:10

2

II

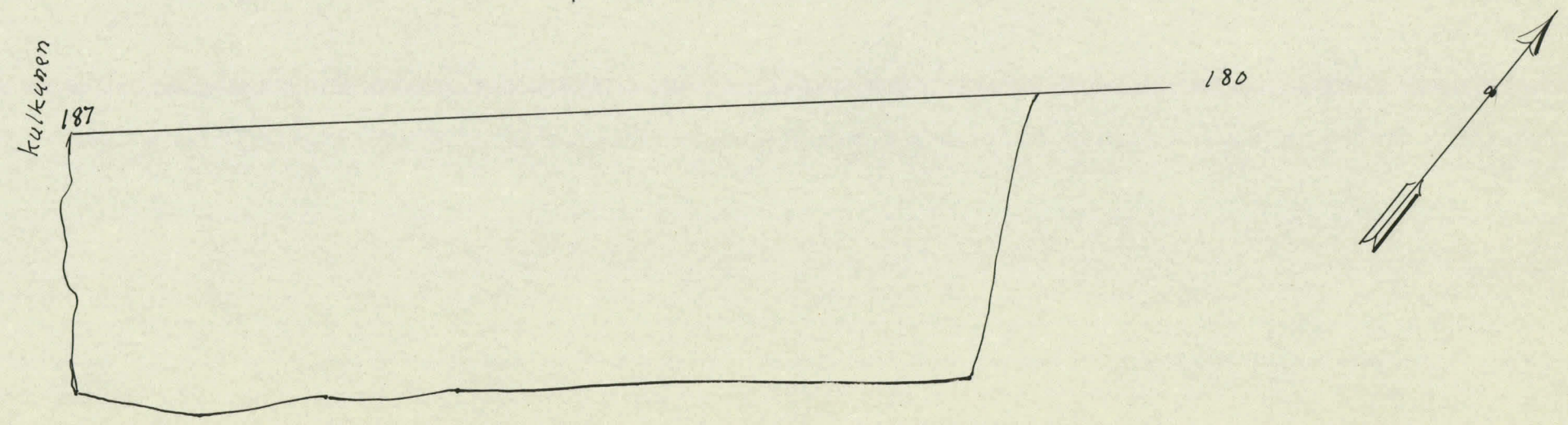
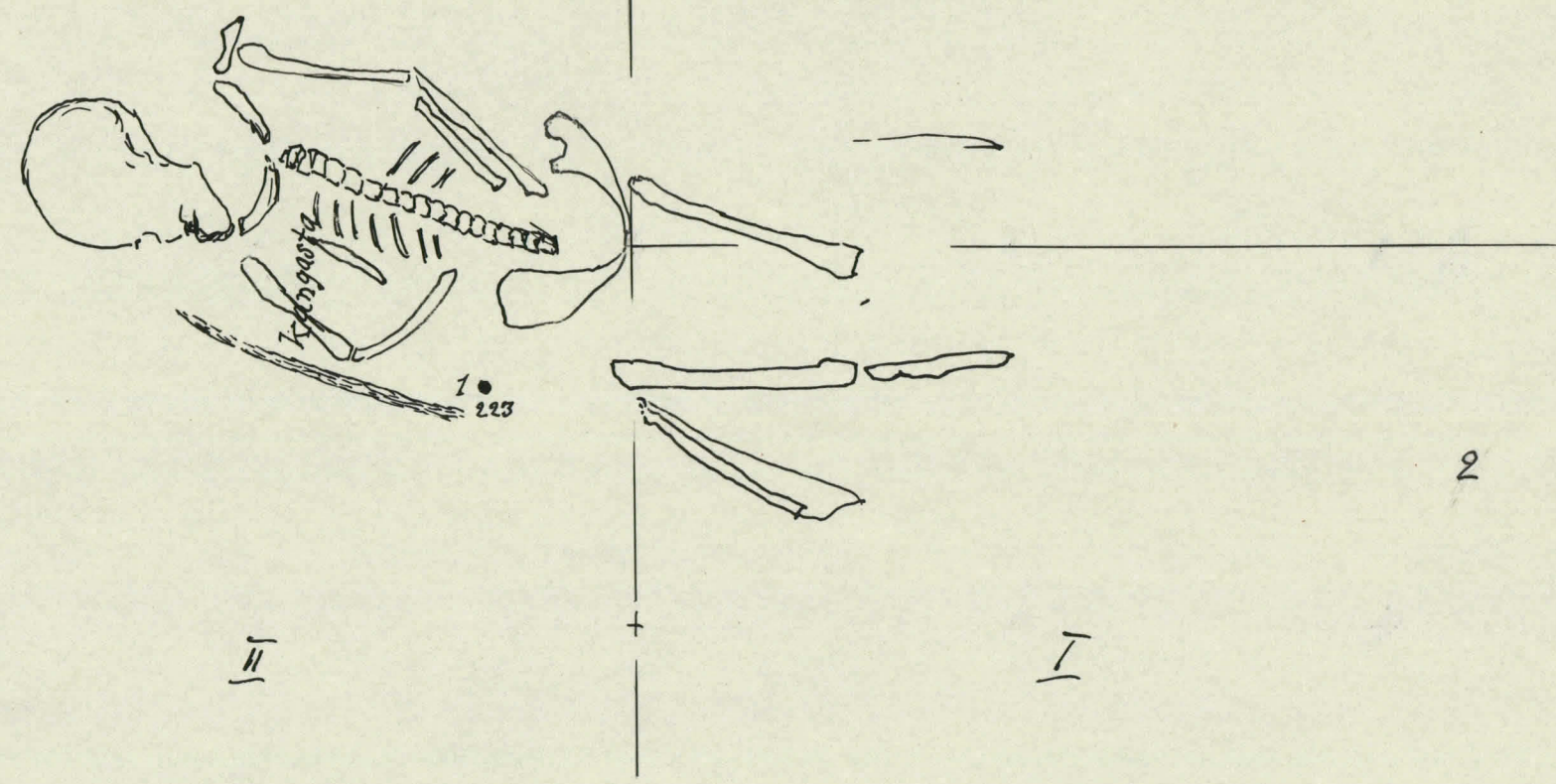
I

1

Läpileikkaus n. 20.

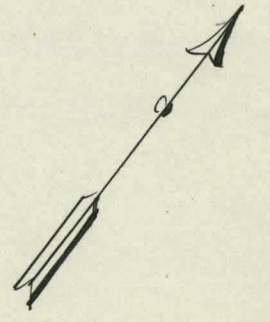
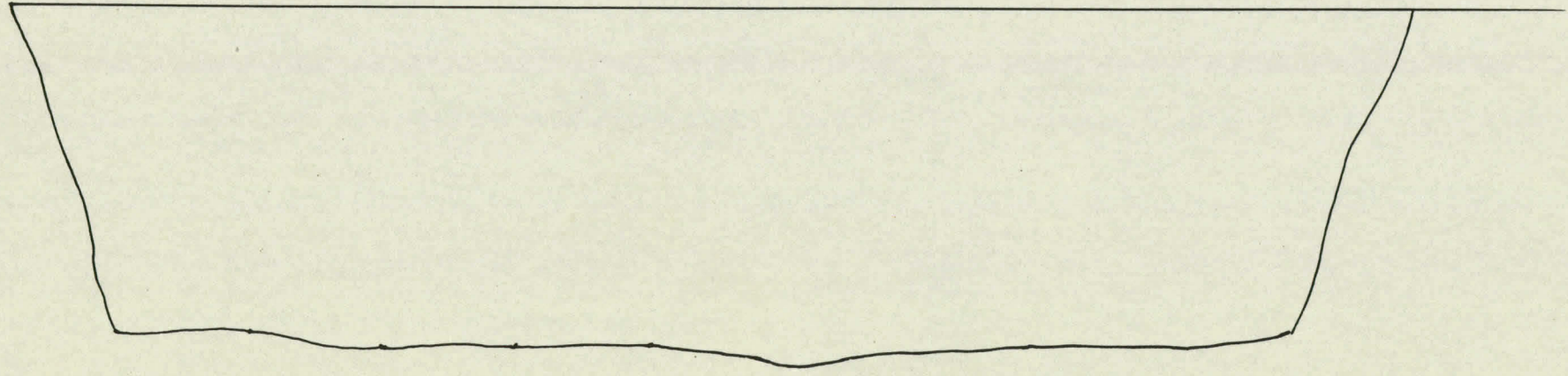
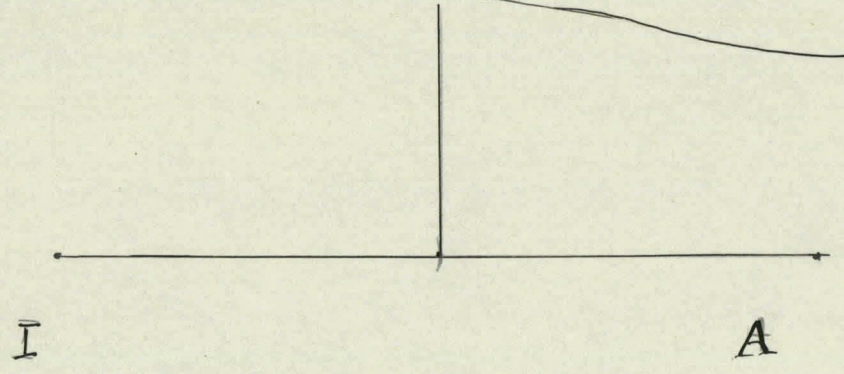
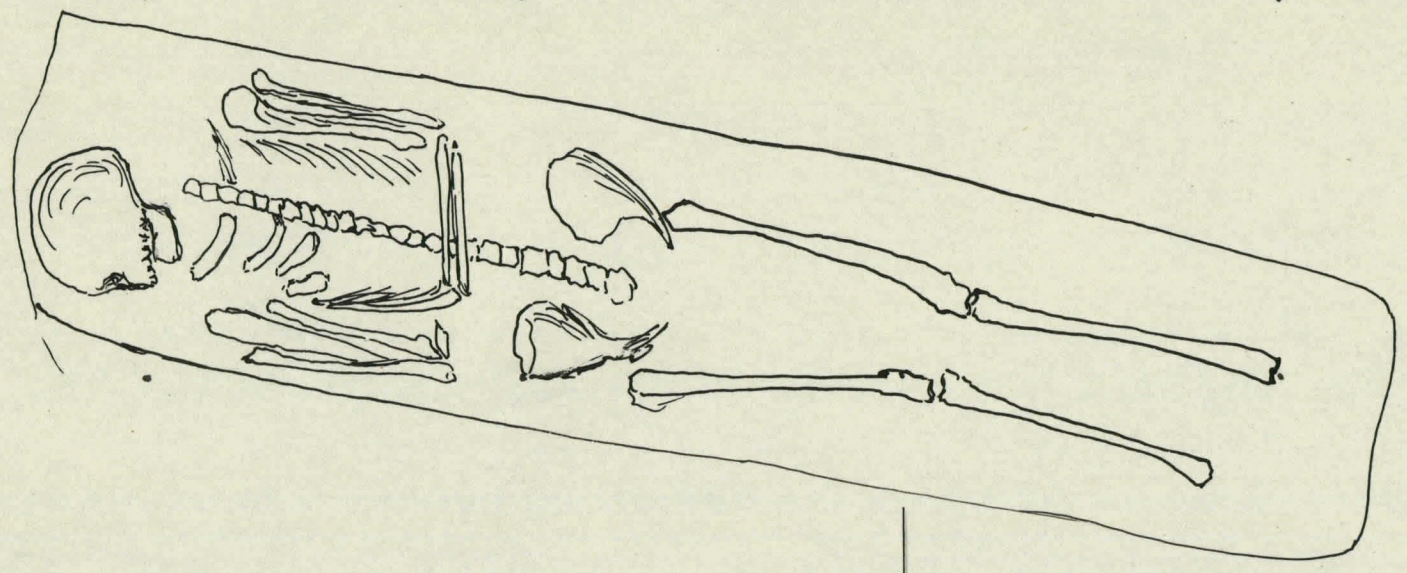
3

Hollola, Untila.
J. V. 11. VI. 36.
Hauta 21
1:10

Hollola, Untila
J. V. 11. VII. 36.
Hauta 22
1:10

A

B

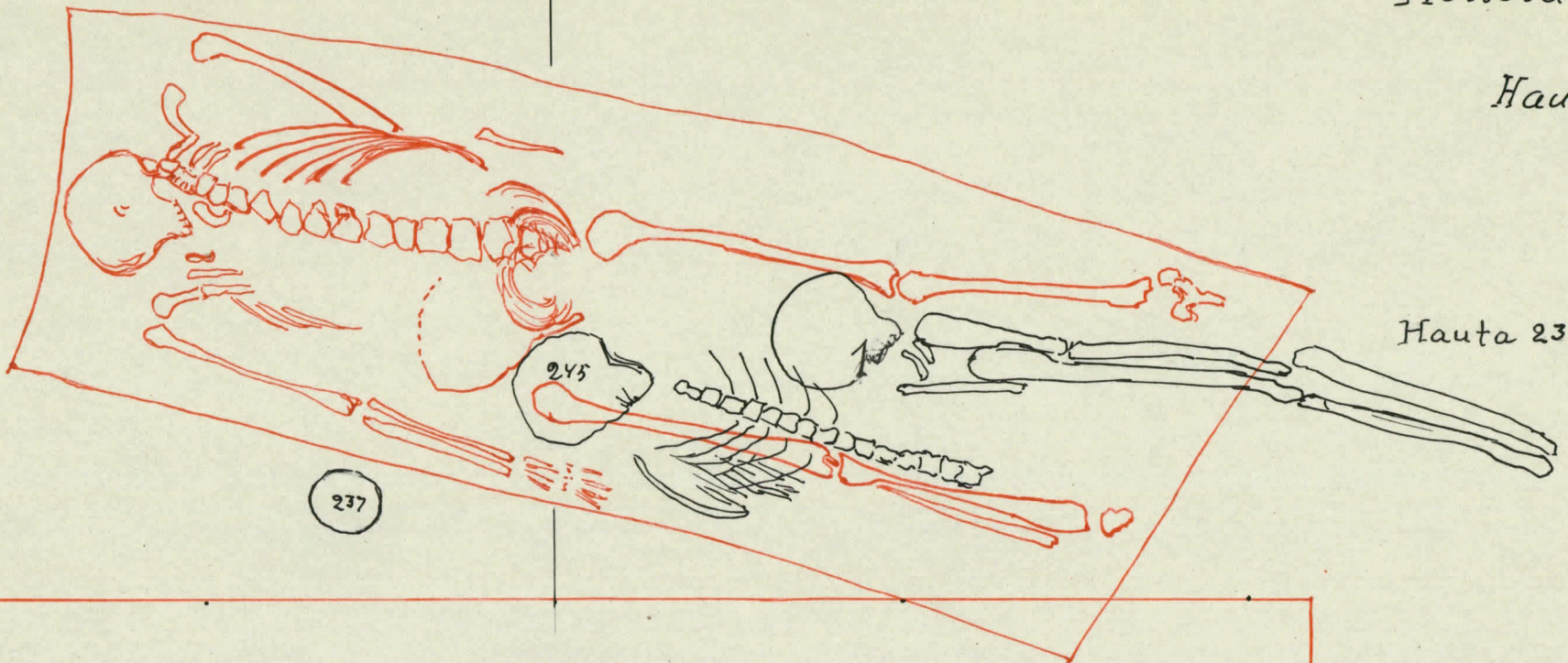
hauta 25.

Hollola, Untila.

11. VI. 36.

Haudat 23 ja 25

1:10

Hauta 23

237

h. 25.

h. 23.
ylempi

1

a

2

2

Hollola, Untila
J. V. 12. VII. 56
Hauta 24.
1:10

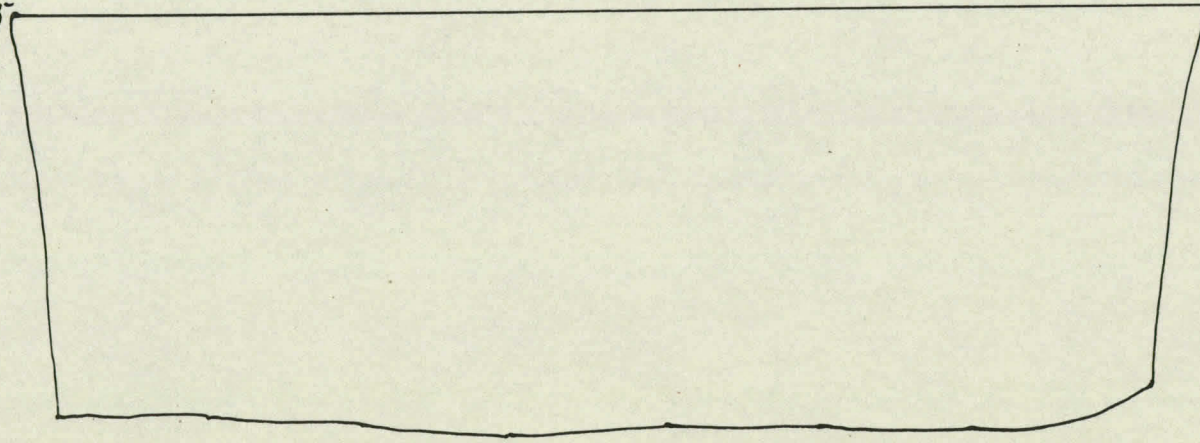
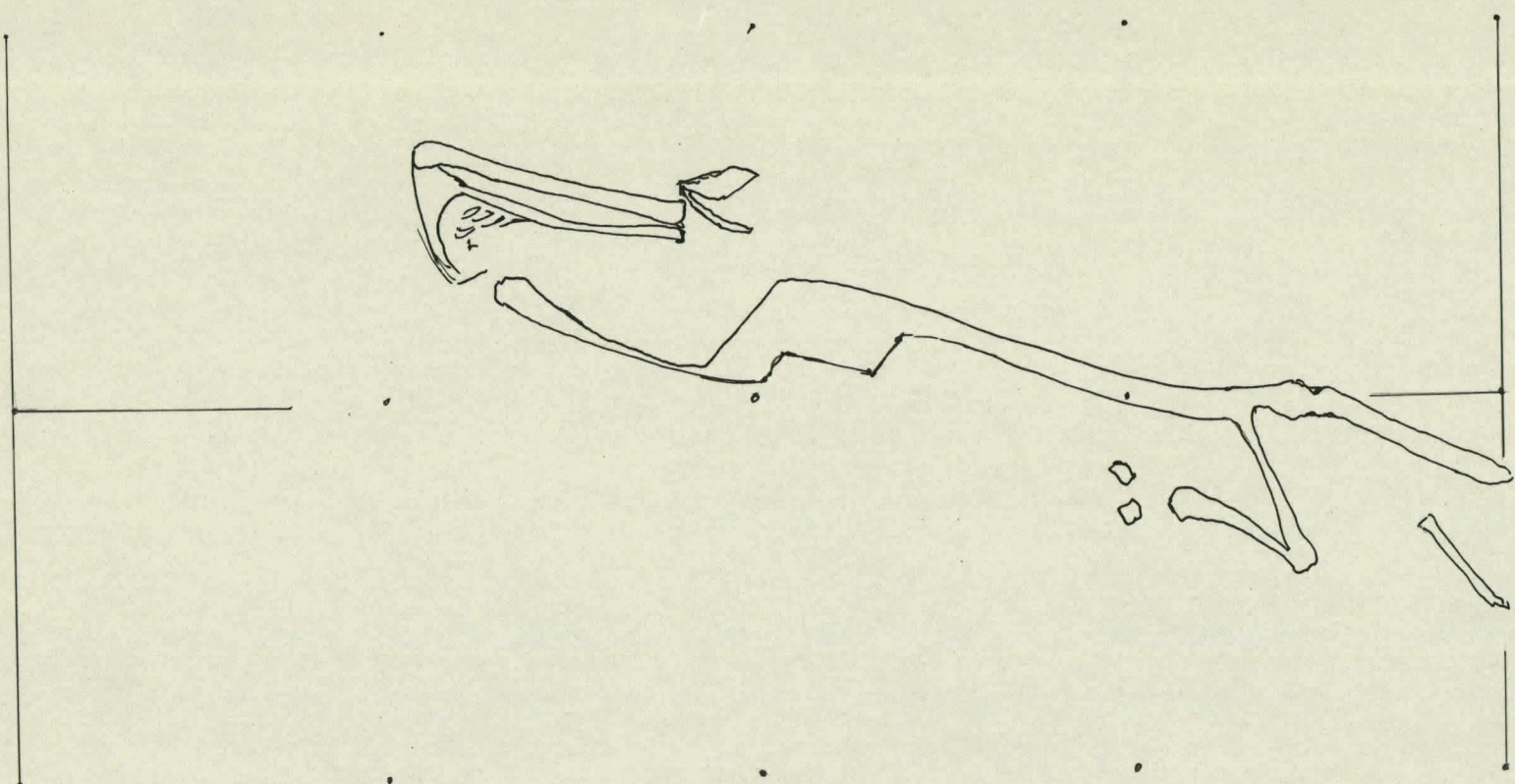
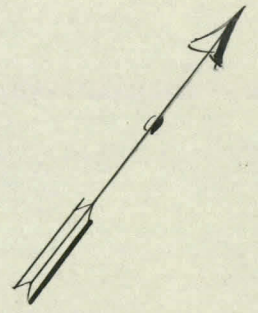
1

1

I

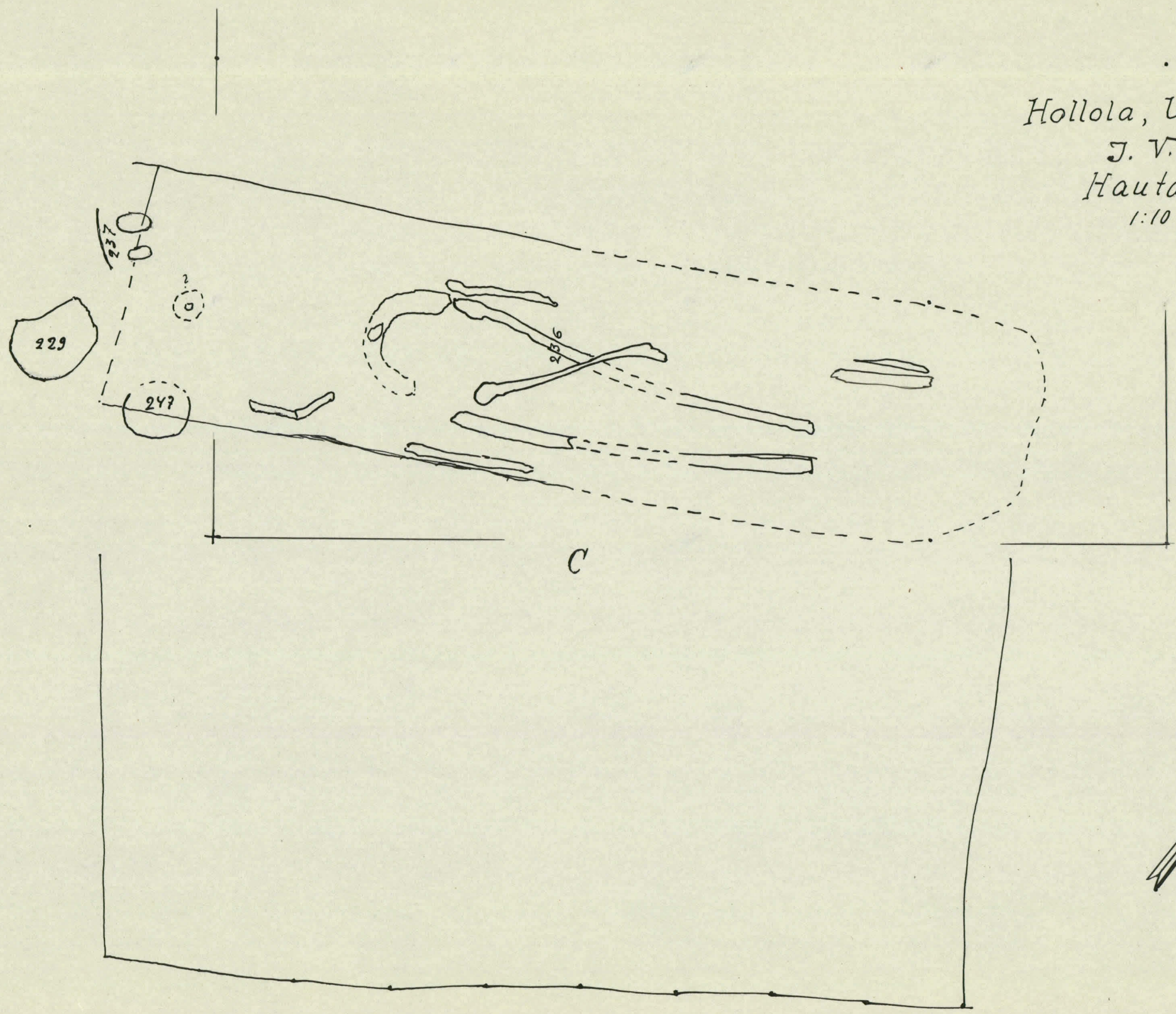
A

175

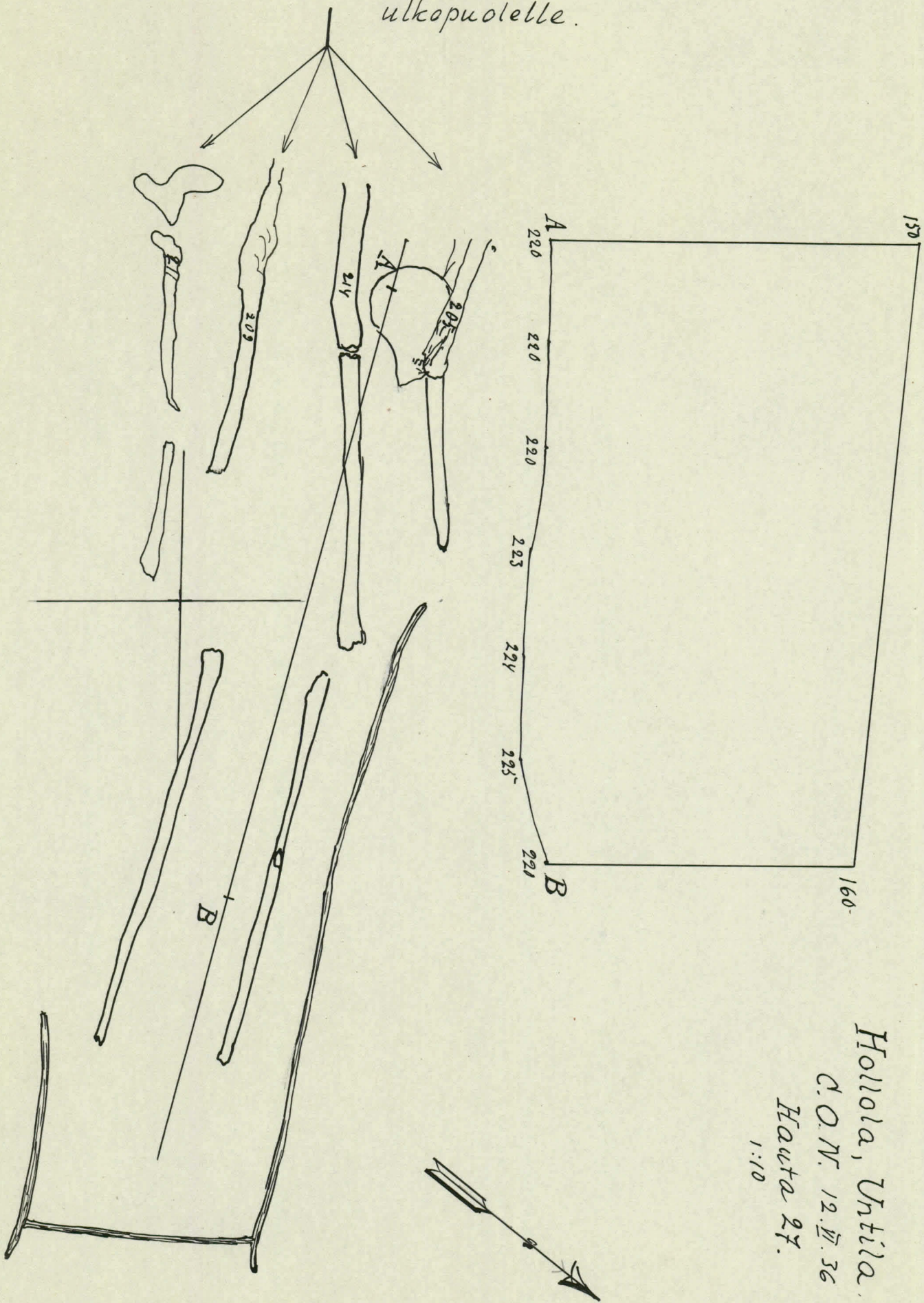

Hollola, Untila.
J. V. 12. VI. 36.
Hauta 26.
1:10

1

Kuuluu toiseen hautaan,
joka menee kaivausalueen
ulkopuolelle.

Hollola, Untila.
C.O.M. 12.V. 36
Haata 27.
1:10

IV

III

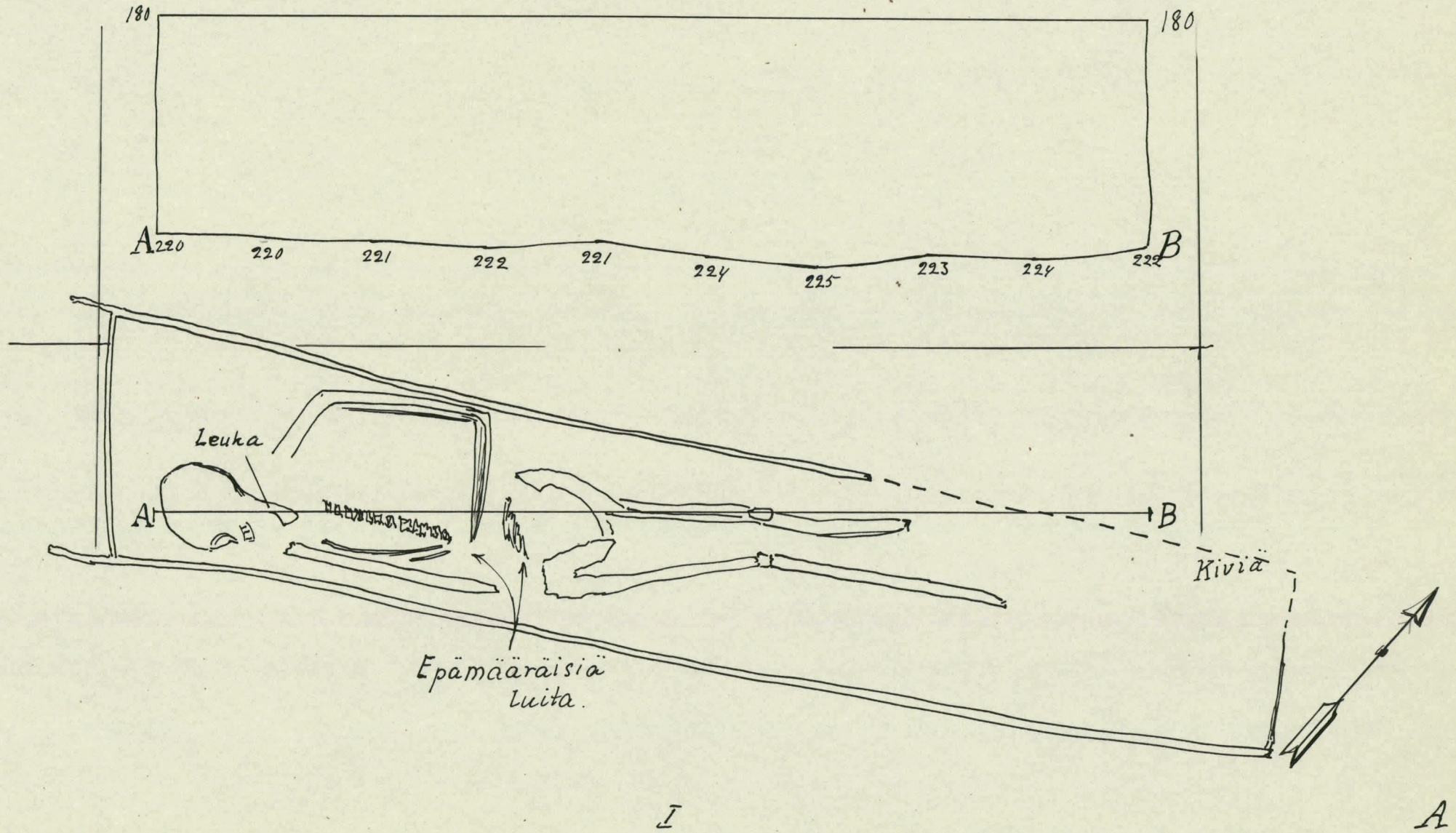
Hollola, Untila.

C.O.N. 12. n. 36.

Hauta 28

1:10

4

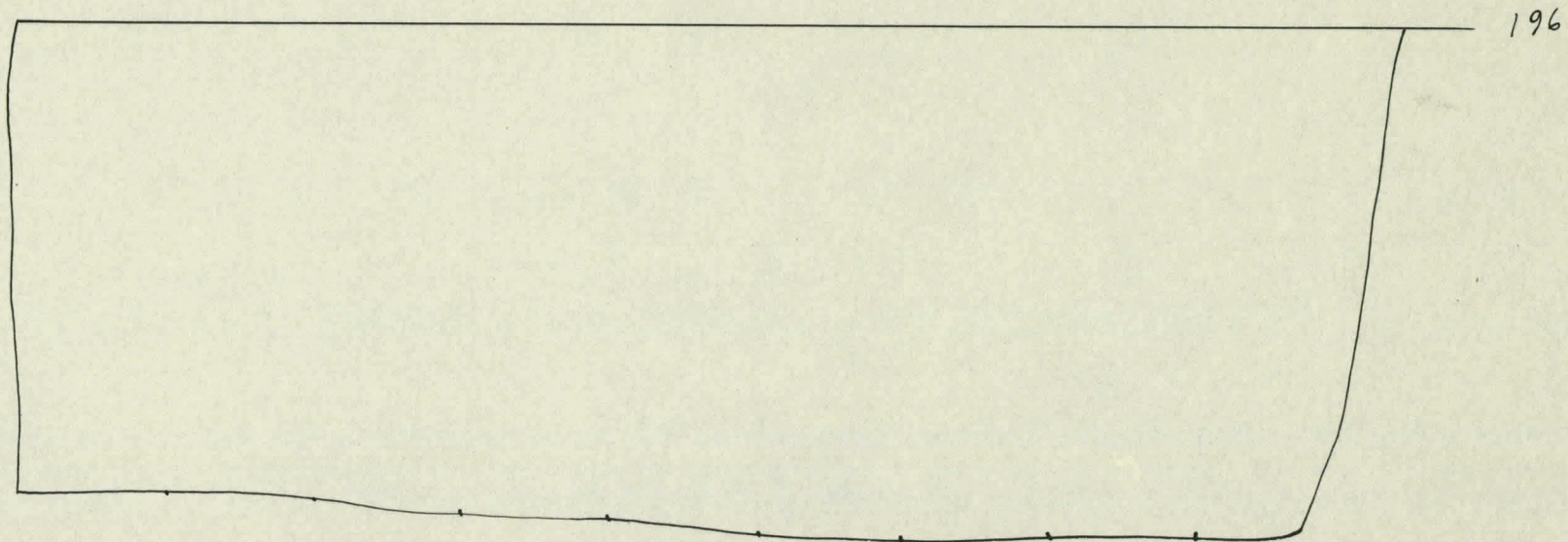
3

Hollola, Untila.

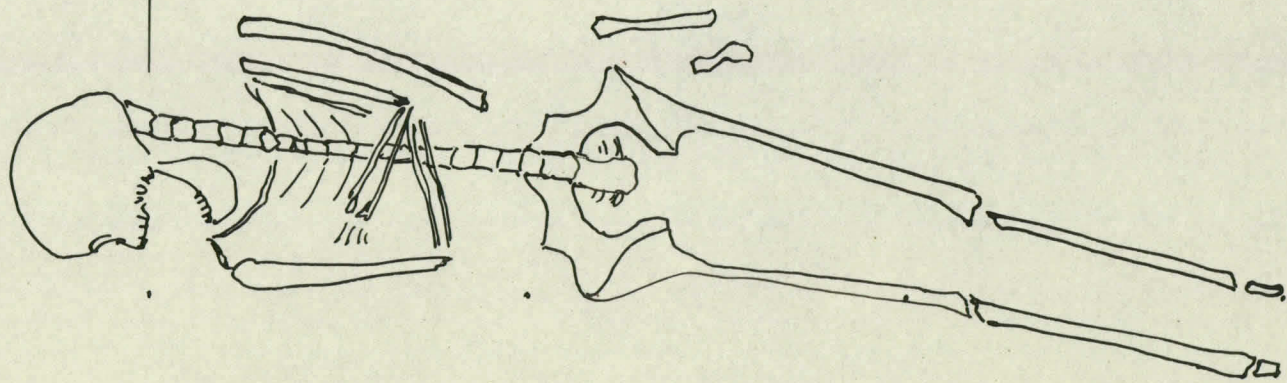
J. V. 12.VI.36

Hauta 28a

1:10

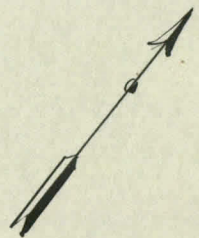

2

1

B

Hollola, Untila.

C.O.N. 13.VI.36

Hauta 34.

1:10

4

Kallo
ylhäältäpäin
katsoen

A

C

185

127

200

197

3

199

keskus

D

Aivan sekainen
luukasa

Poltettuja
luita sekä
hiiltä, Myös
mustaa ainesta,
jota otettu
talteen.

Räden luut

3

A

B

215

207

190

196

196

Jalan luut

Poltettuja luita

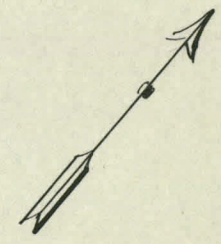
C.O.N. 12.VI.36.

Hauta 29.

1:10

III

II

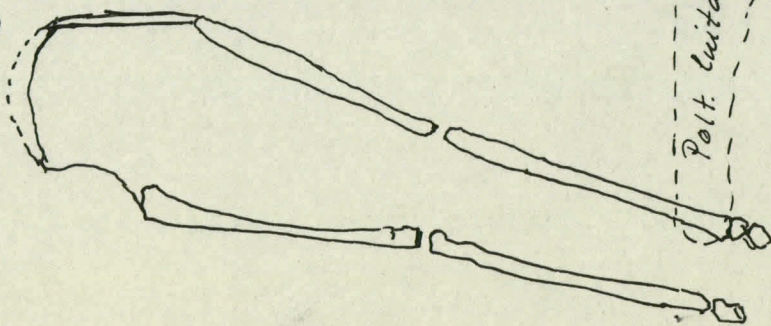
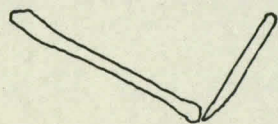
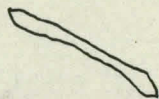
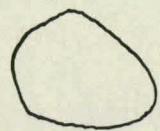
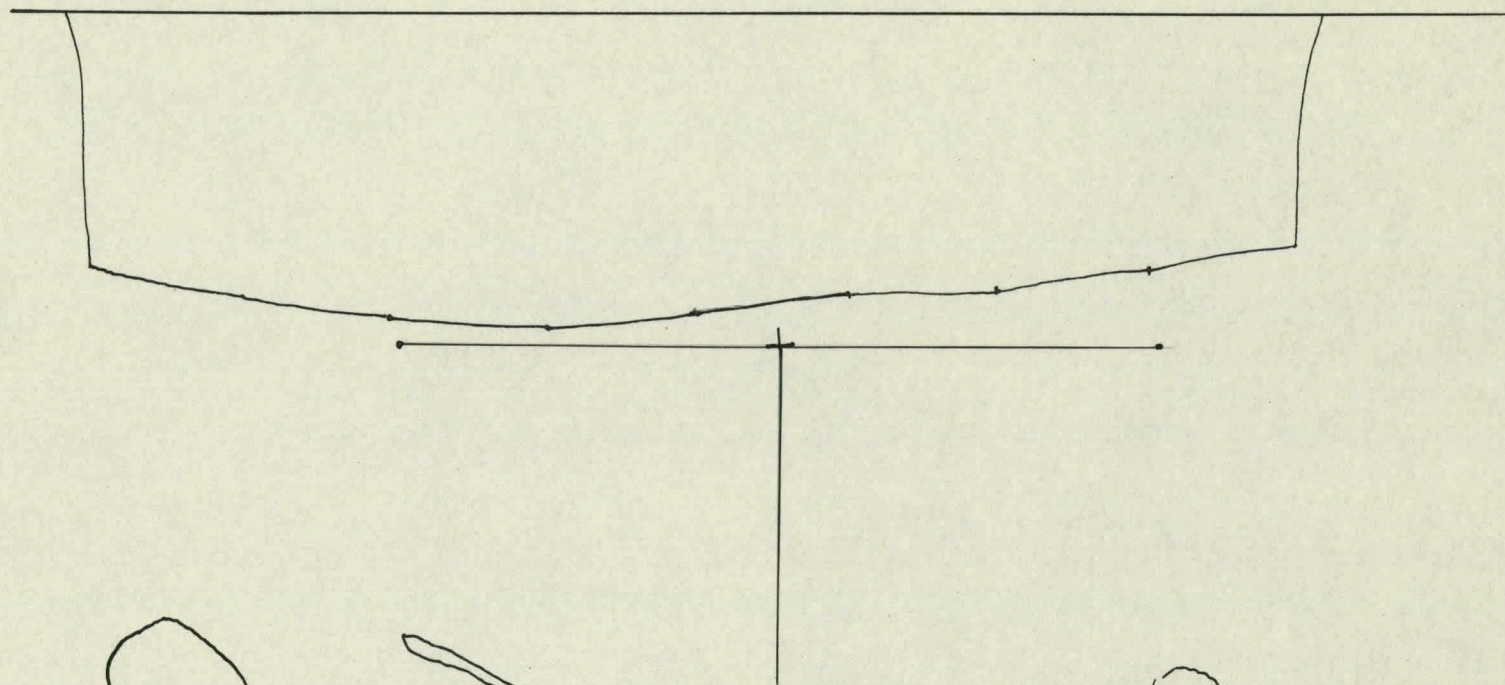
Hollola, Untila.

12. VII. 36.

Hauta 30.

1:10

2

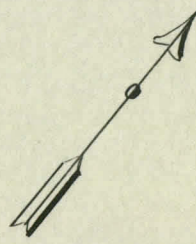

Polt. luita 250

B

1

C

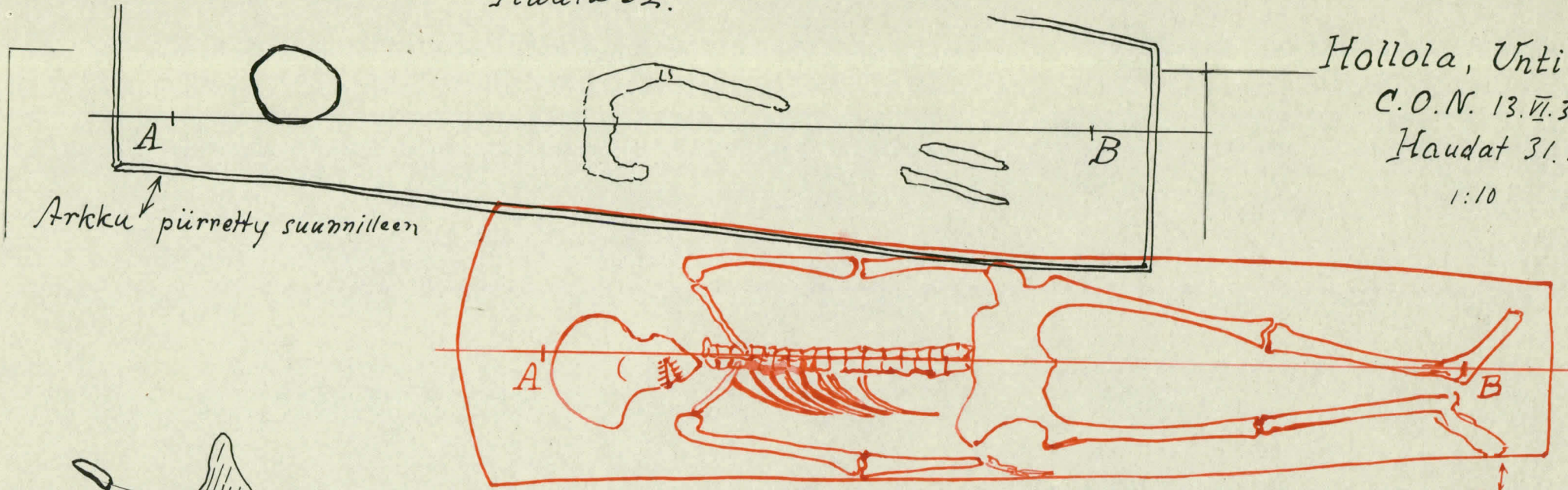
Hauta 32.

Hollola, Untila.

C.O.N. 13.VI.36.

Haudat 31. 32. 37.

1:10

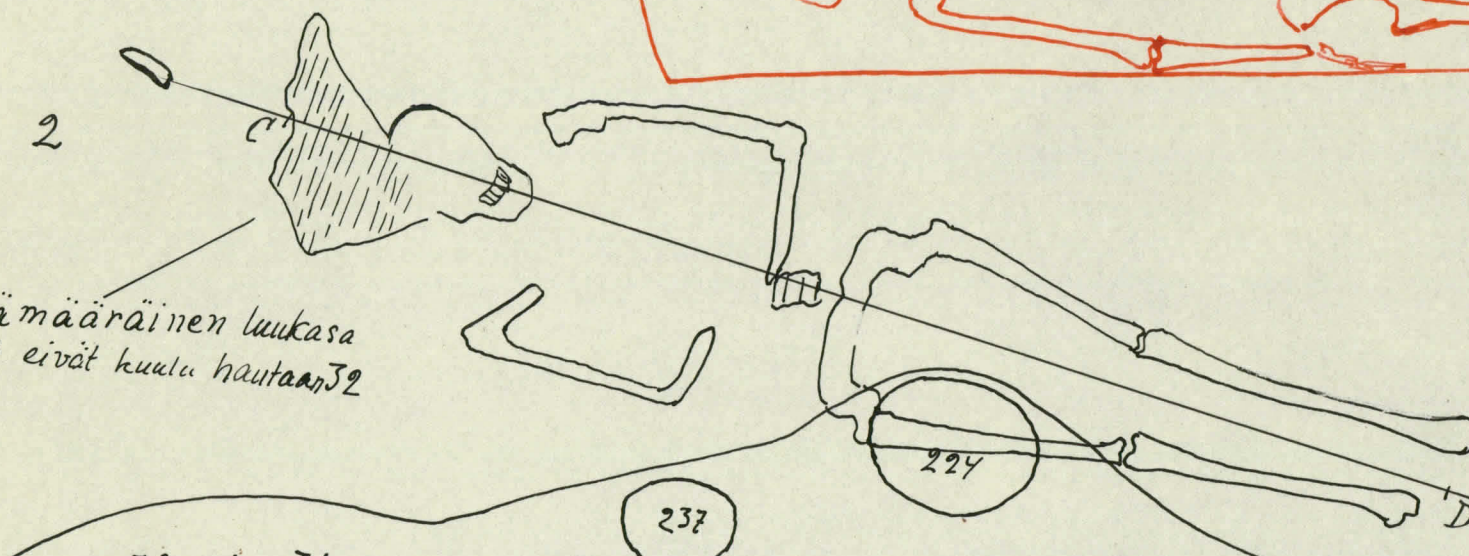
Arkku pürretty suunnilleen

Hauta 37.

Puuarkku

2

Epämääräinen luukasa
Luut eivät kuulu hautaan 32

Hauta 31

237

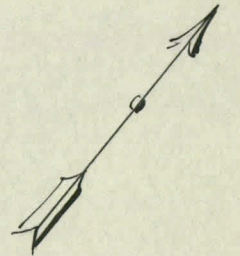
230

235

234

A

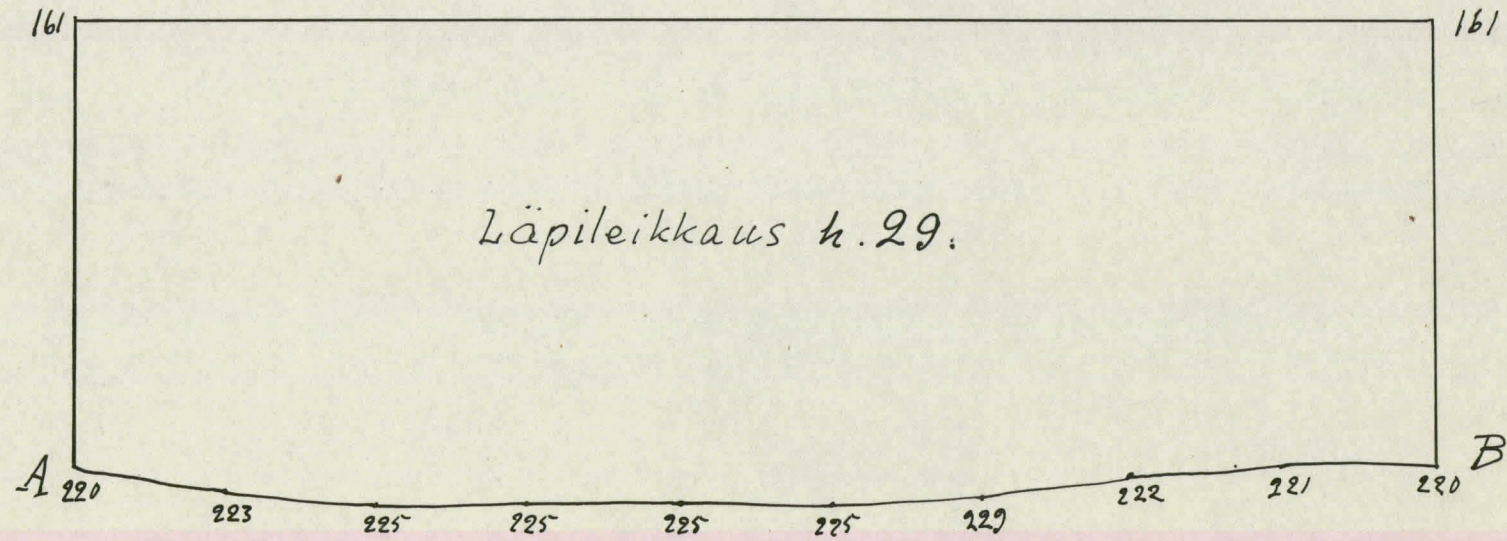
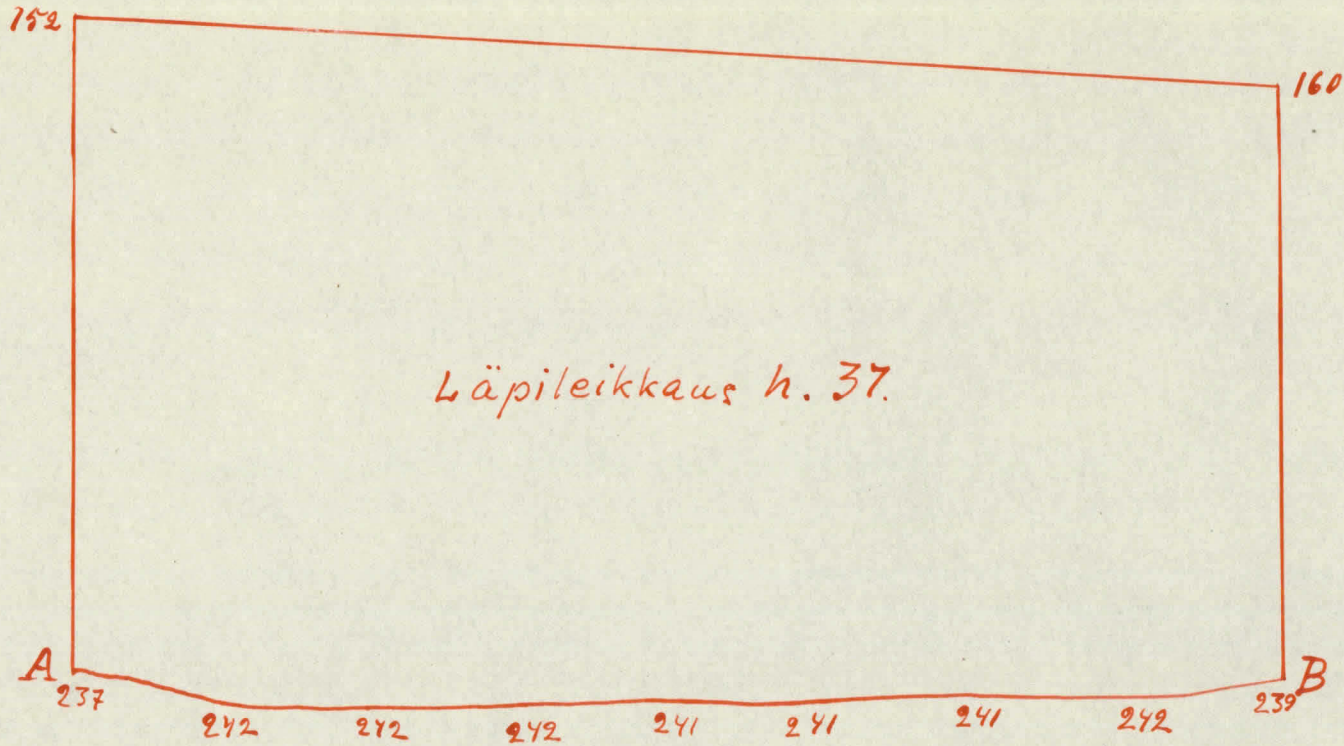
B

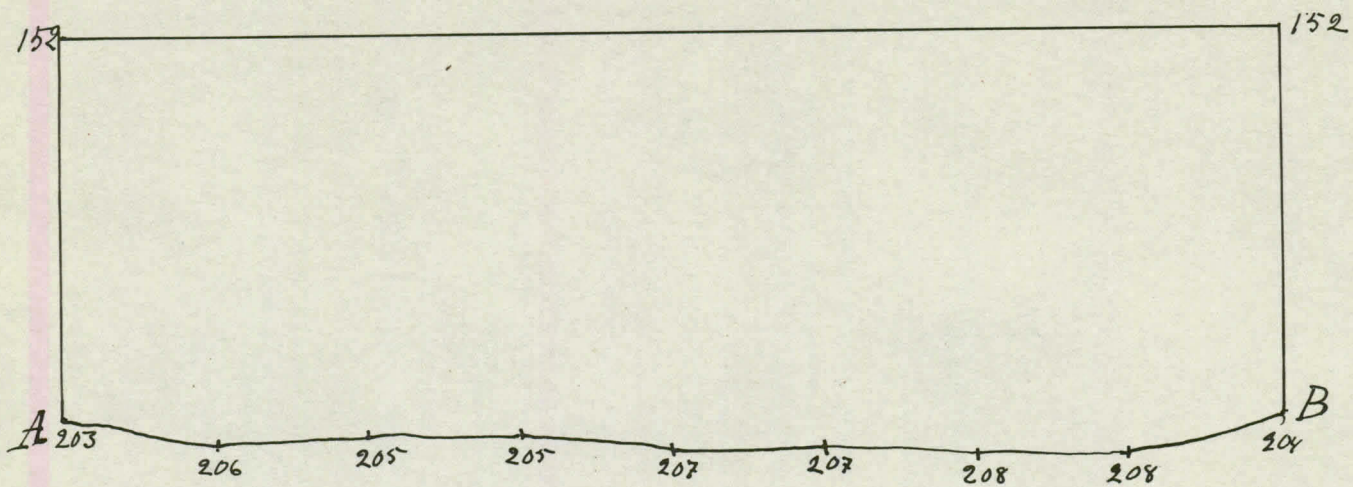
Hollola, Untila.

C. O. N.

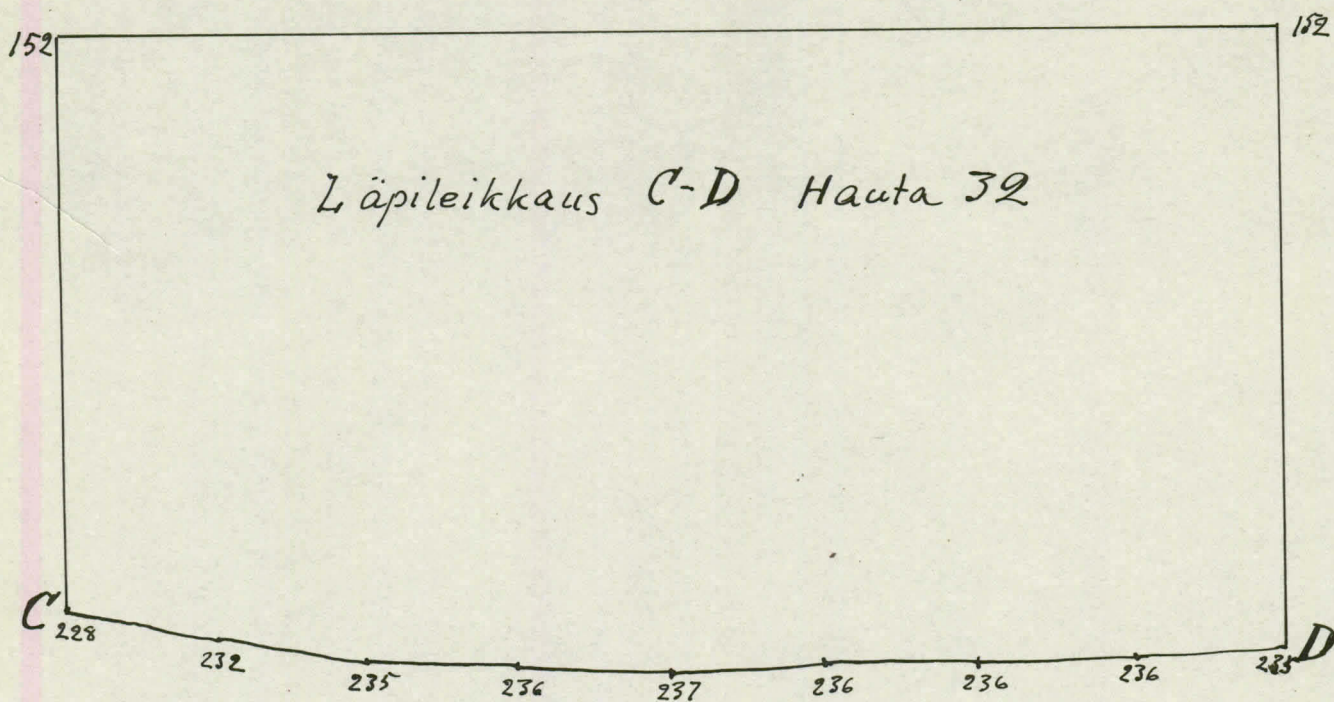
1:10

Läpileikkaus A-B. Hauta 32.

Läpileikkaus C-D. Hauta 32

Hollola, Untila,
C.O.N. 13. V. 36
Hauta 32.
1:10

Hollola, Untila.

J. V. 13. VII. 36.

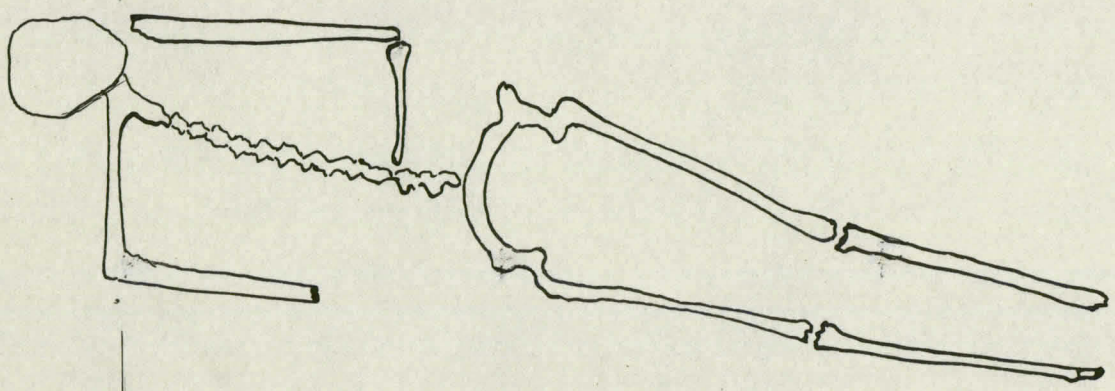
Hauta 33

1:10

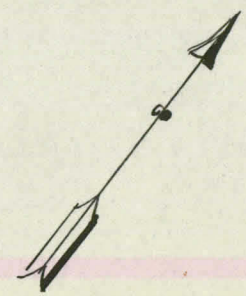
1

B

C

Läpileikkaus. h. 33.

Hollola, Untila

J.V. 13.V.36

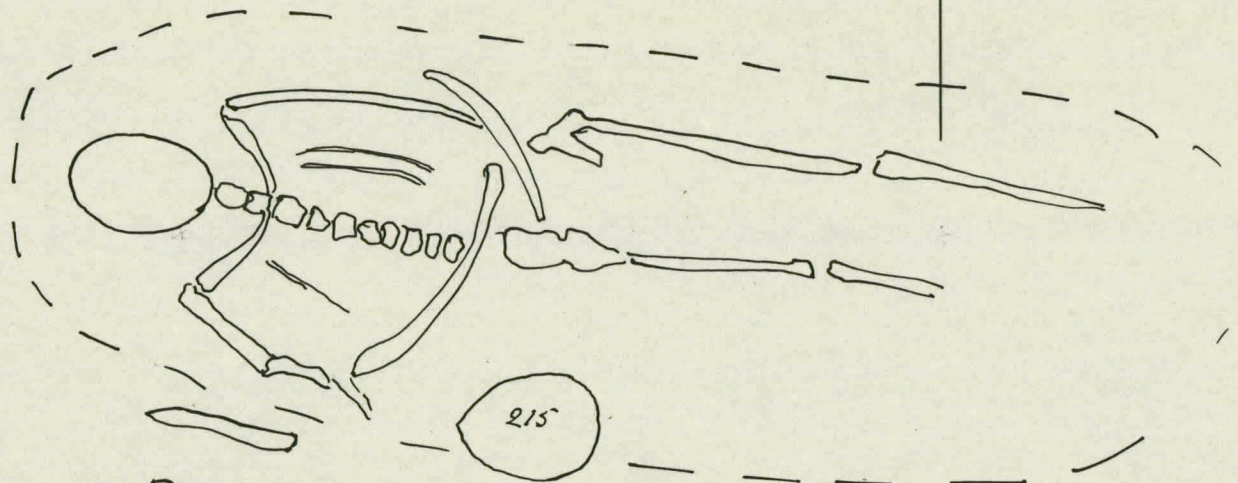
Haudat 35, 39 ja 42

1:10

A

B

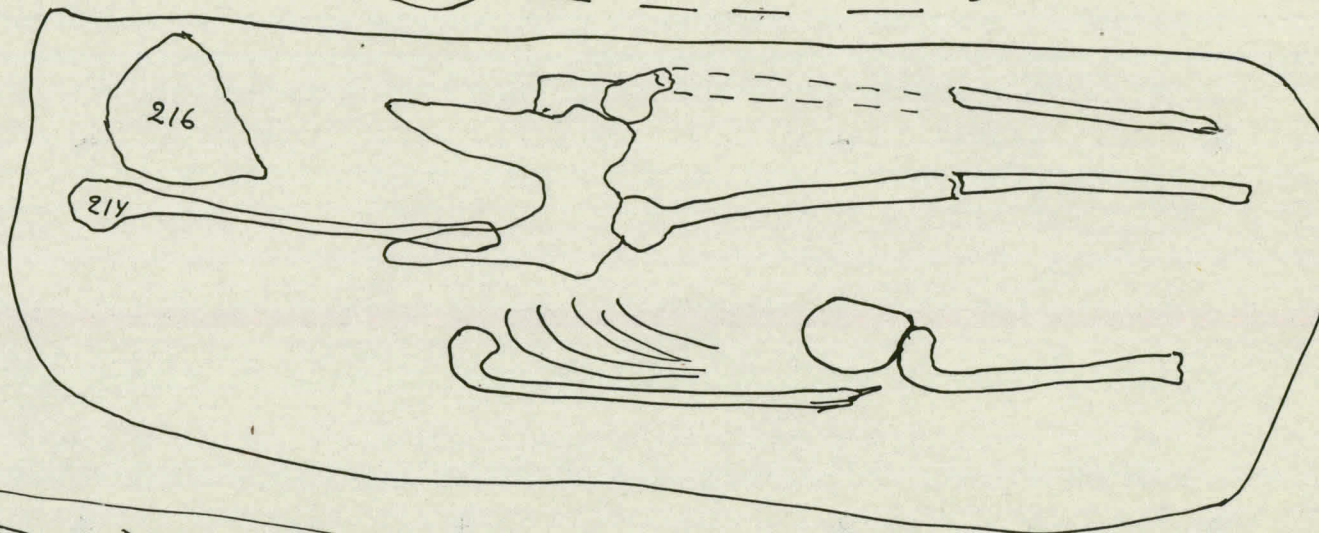
Hauta 39

3

3

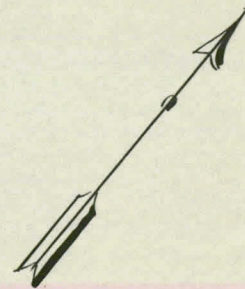
Hauta 42

polt.
luta

193
212

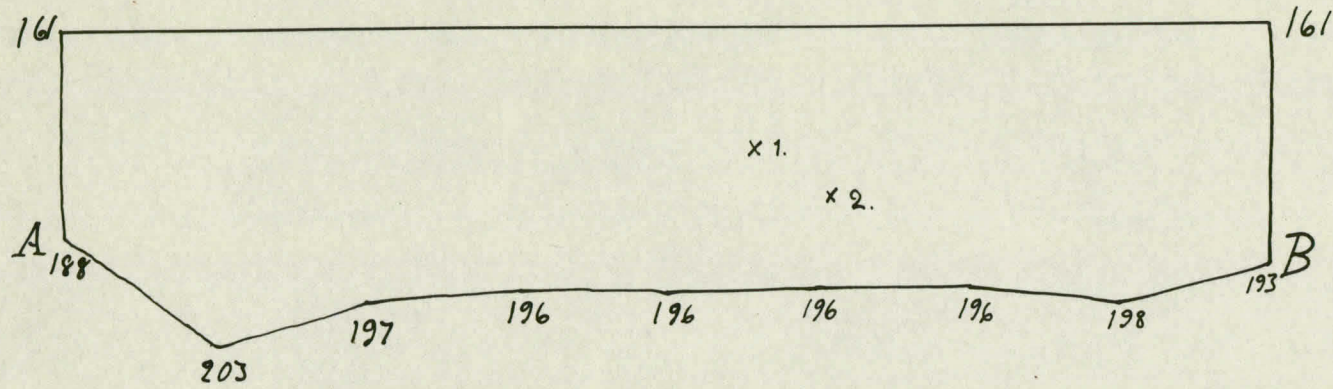
Hauta 35

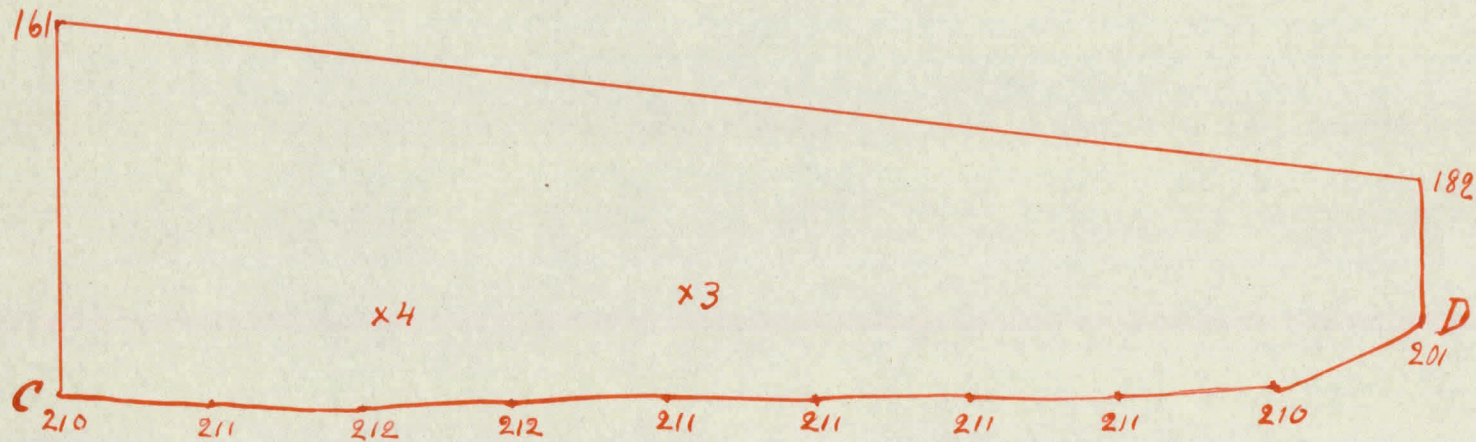
A

B

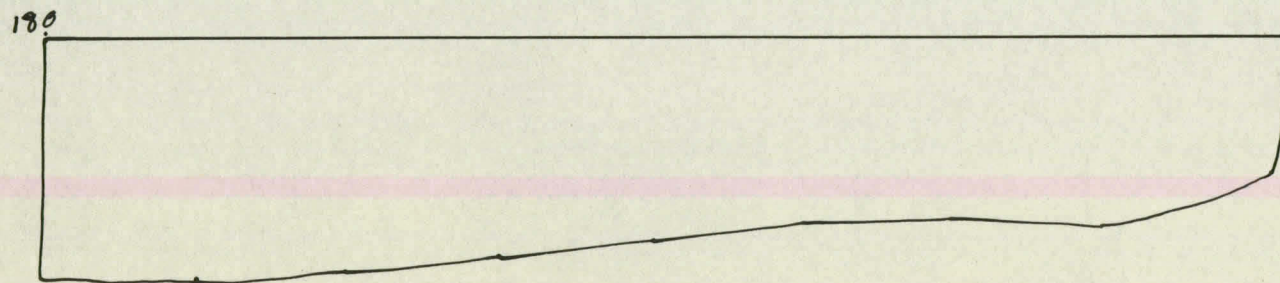
Hollola, Untila
C.O.N
1:10

Läpileikkaus, h. 34 A-B

Läpileikkaus C-D h. 34.

Läpileikkaus h. 35. ruutu I:3

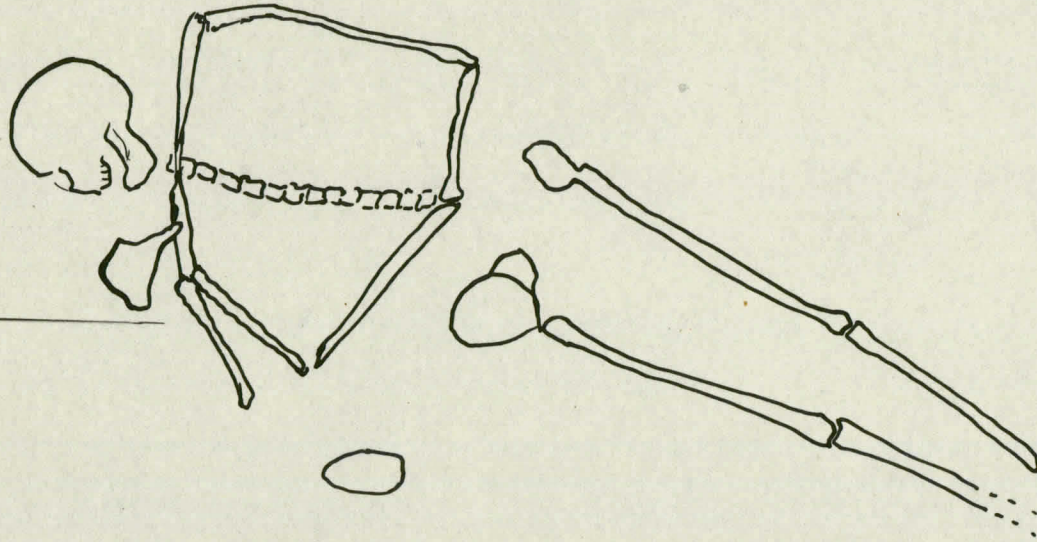
Hollola, Untila

J. V. 13. V. 36

Hauta 36.

1:10

2

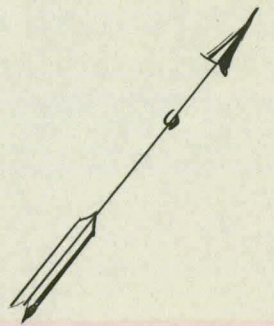
1

B

C

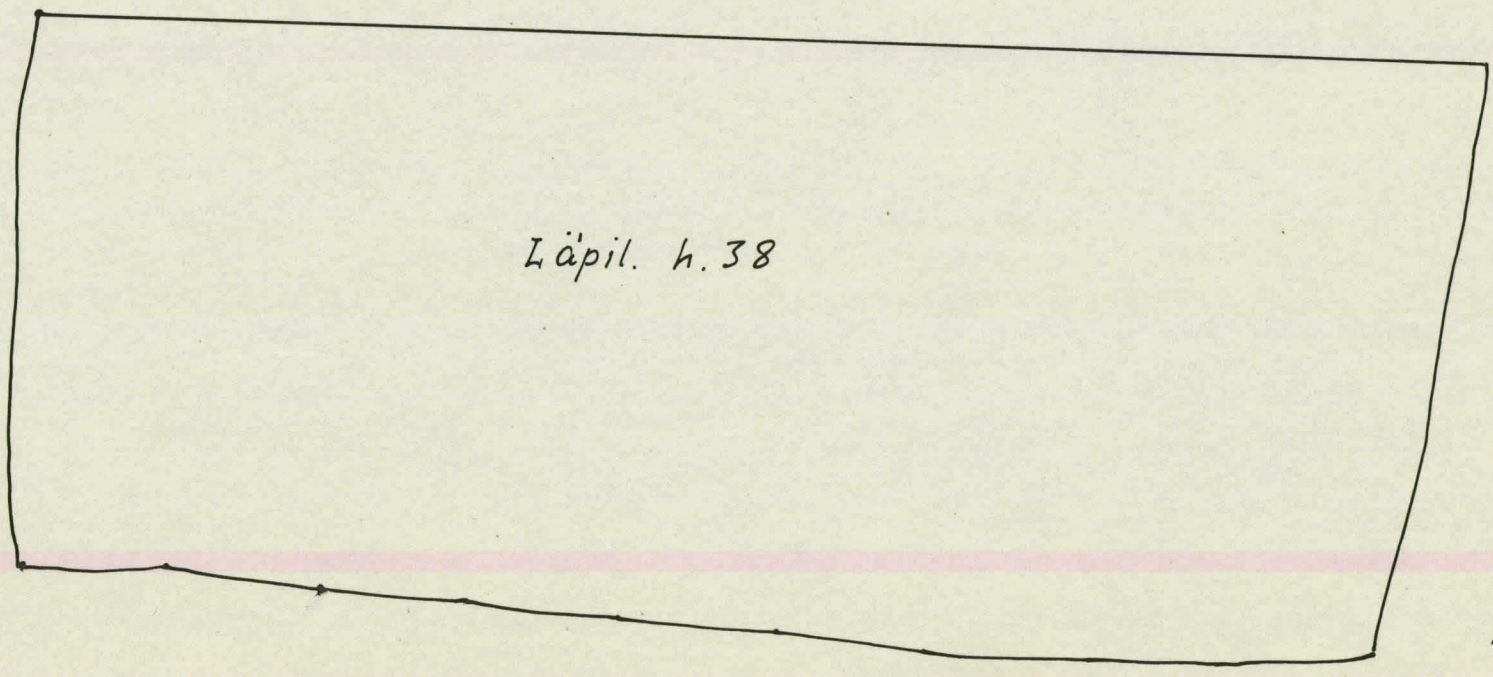
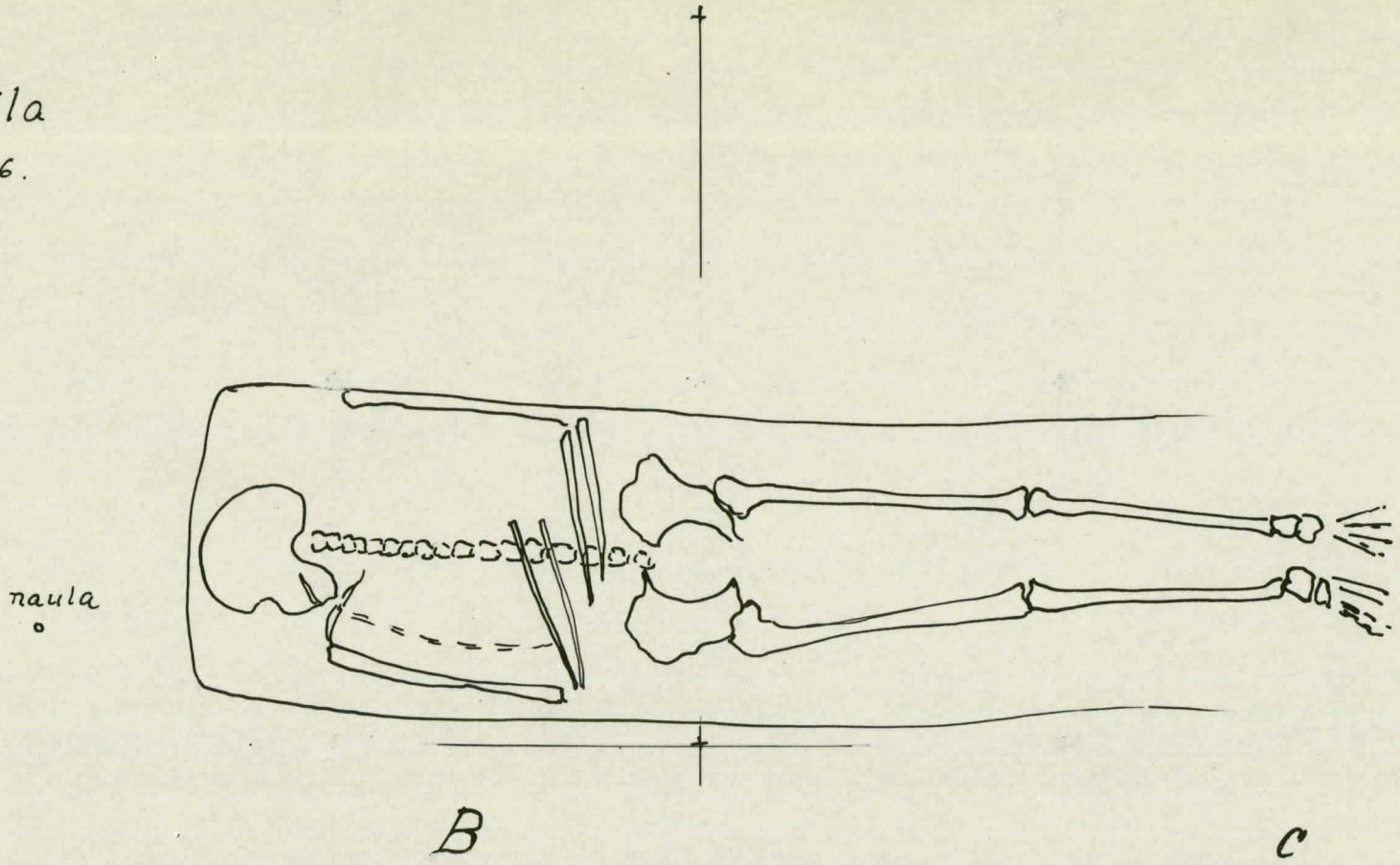
160

Läpileikkaus h. 36.

Hollola, Untila
J. V. 13.6.36.
Hauta 38
1:10

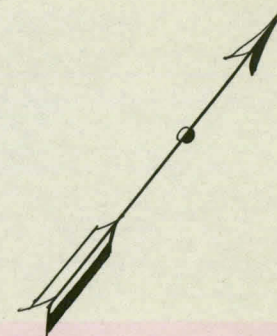
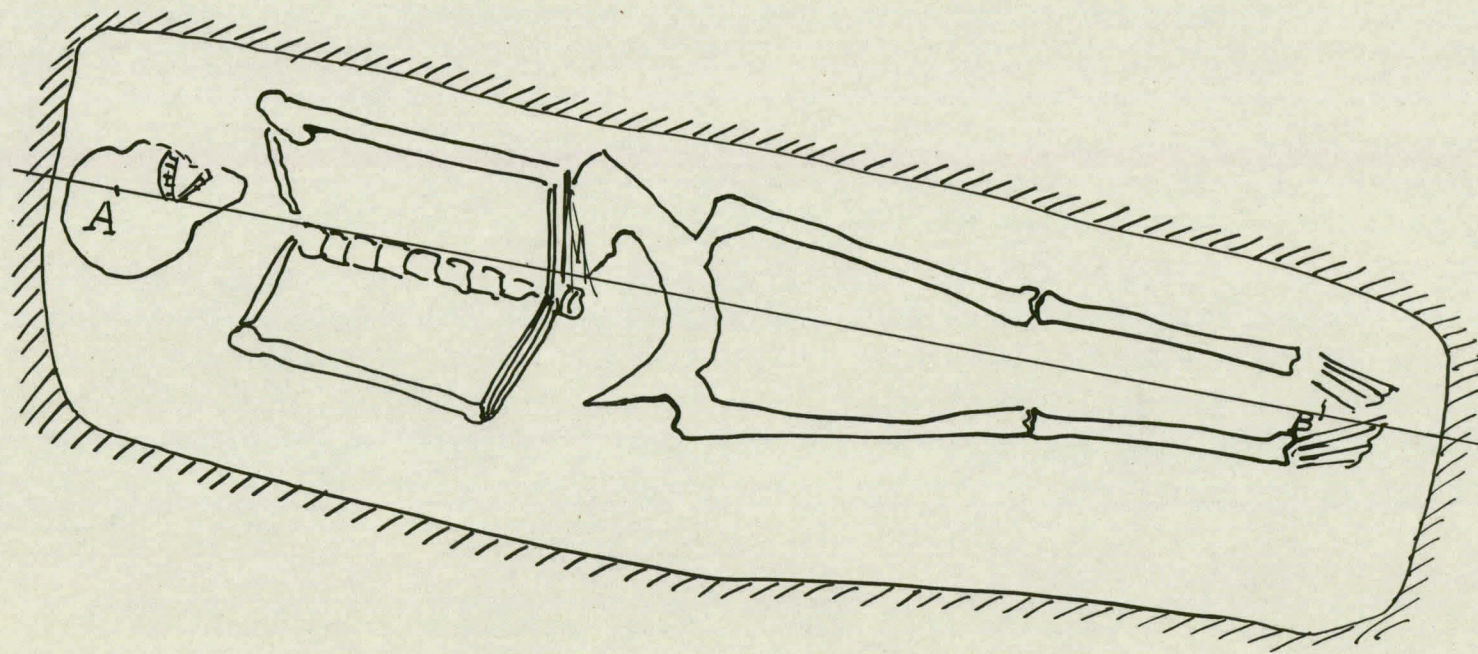
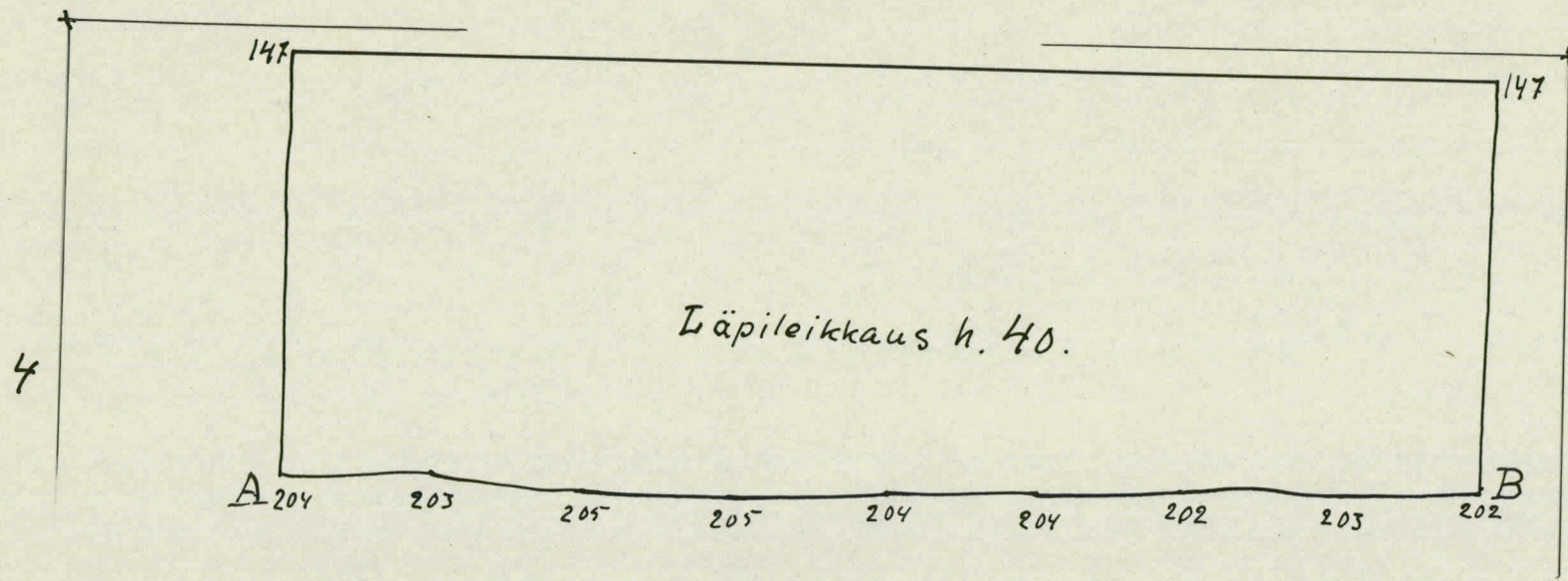

Hollola, Untila.

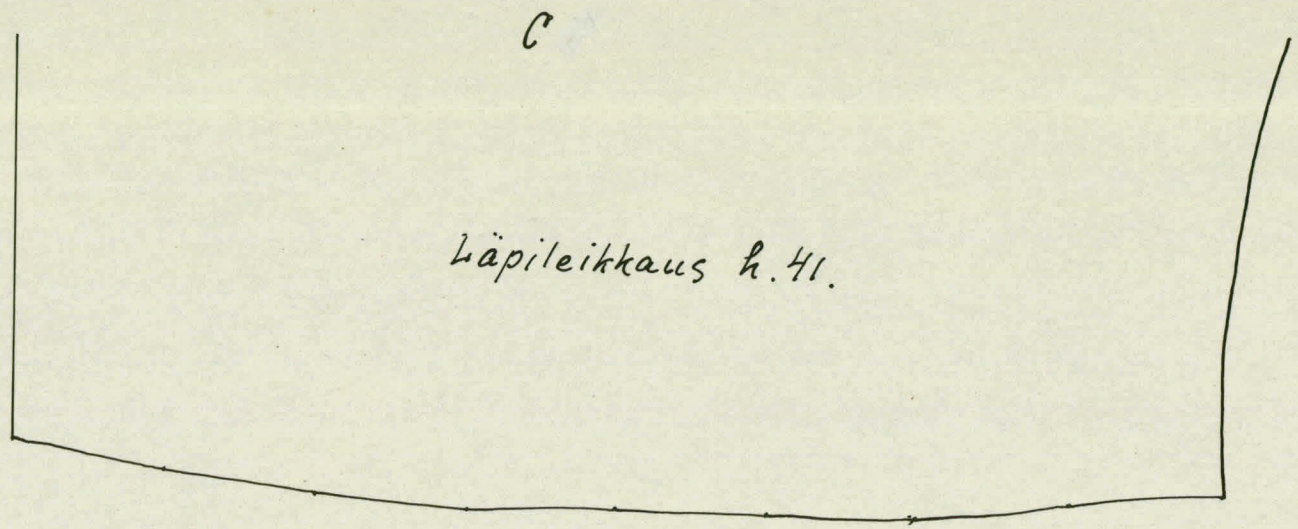
C.O.N. 13. VII. 36.

Hauta 40

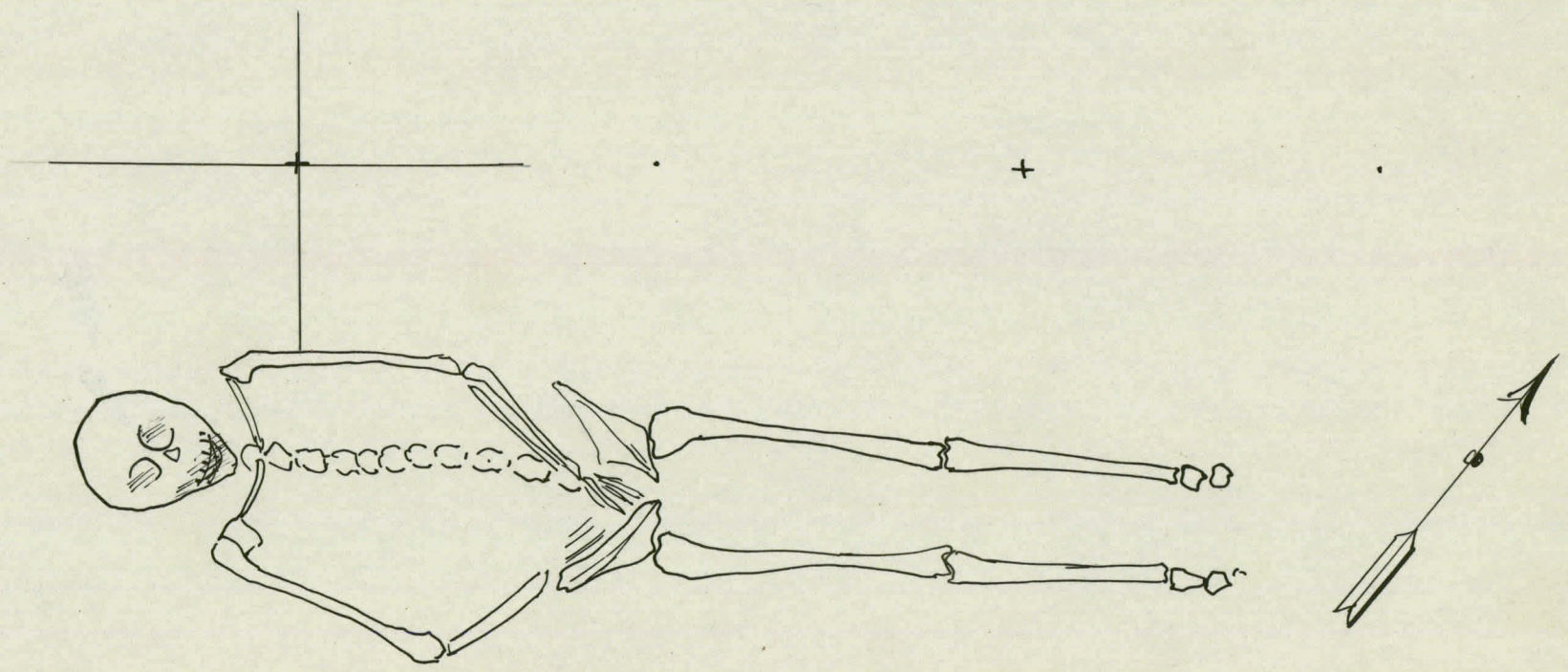
1:10

Hollola, Untila.
J.V. 13. VI. 86
Hauta H1.
1:10

2

naula (hävinnyt)

B

C

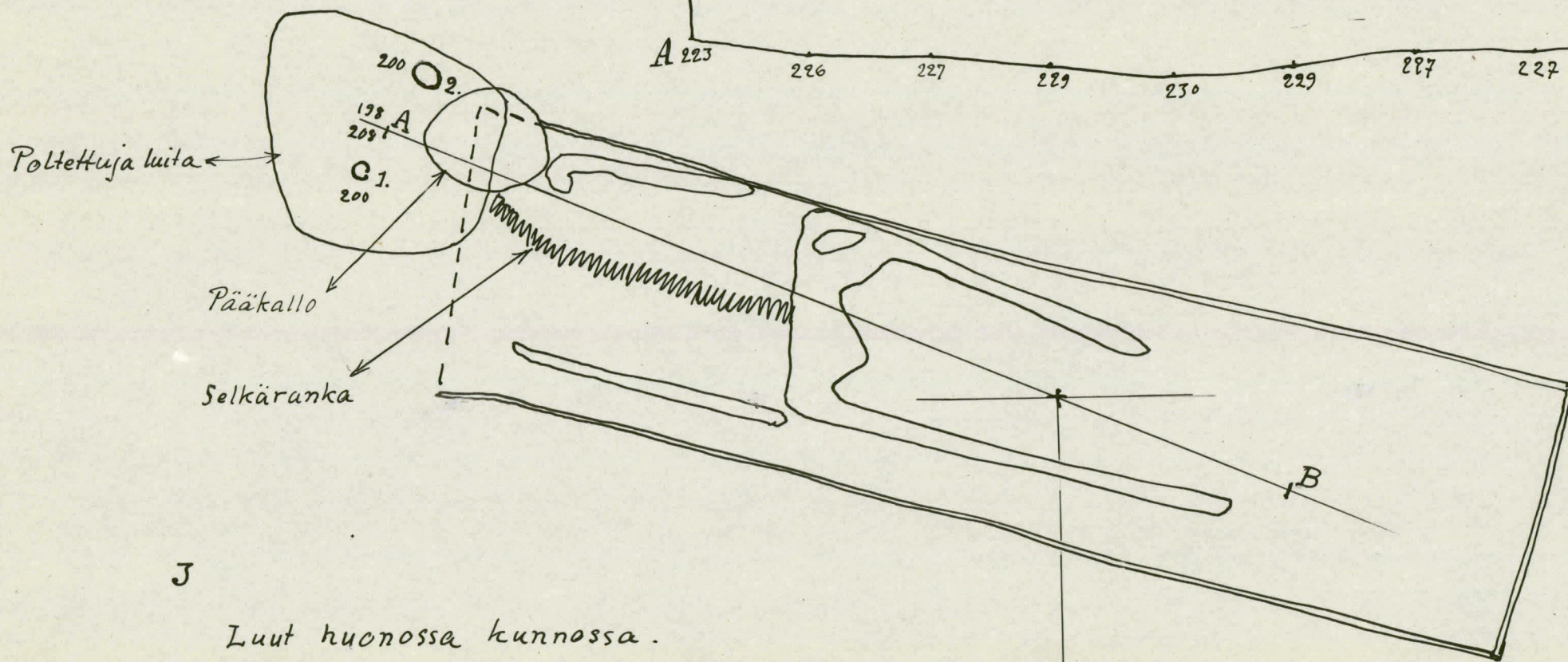
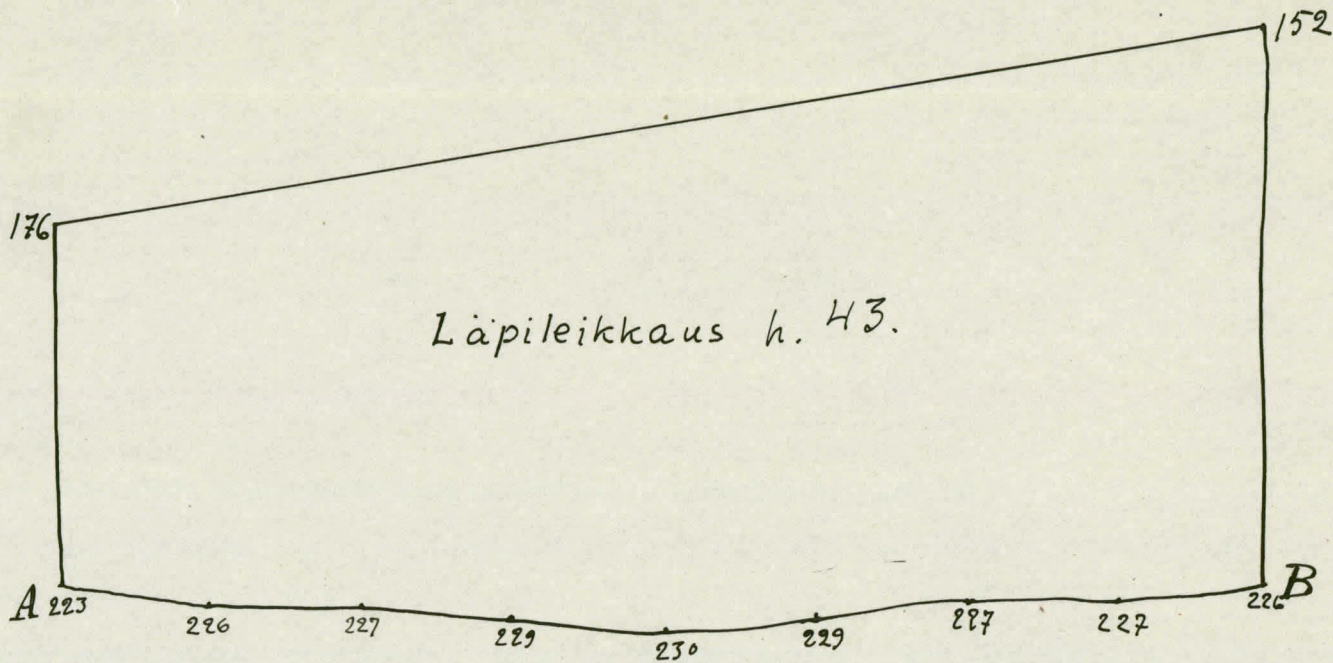
Hollola, Untila.

C.O.N. 15. VII. 96.

Hauta 43.

1:10

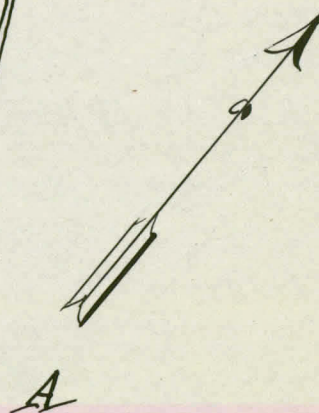
4

J

Luut huonossa kunnossa.

I

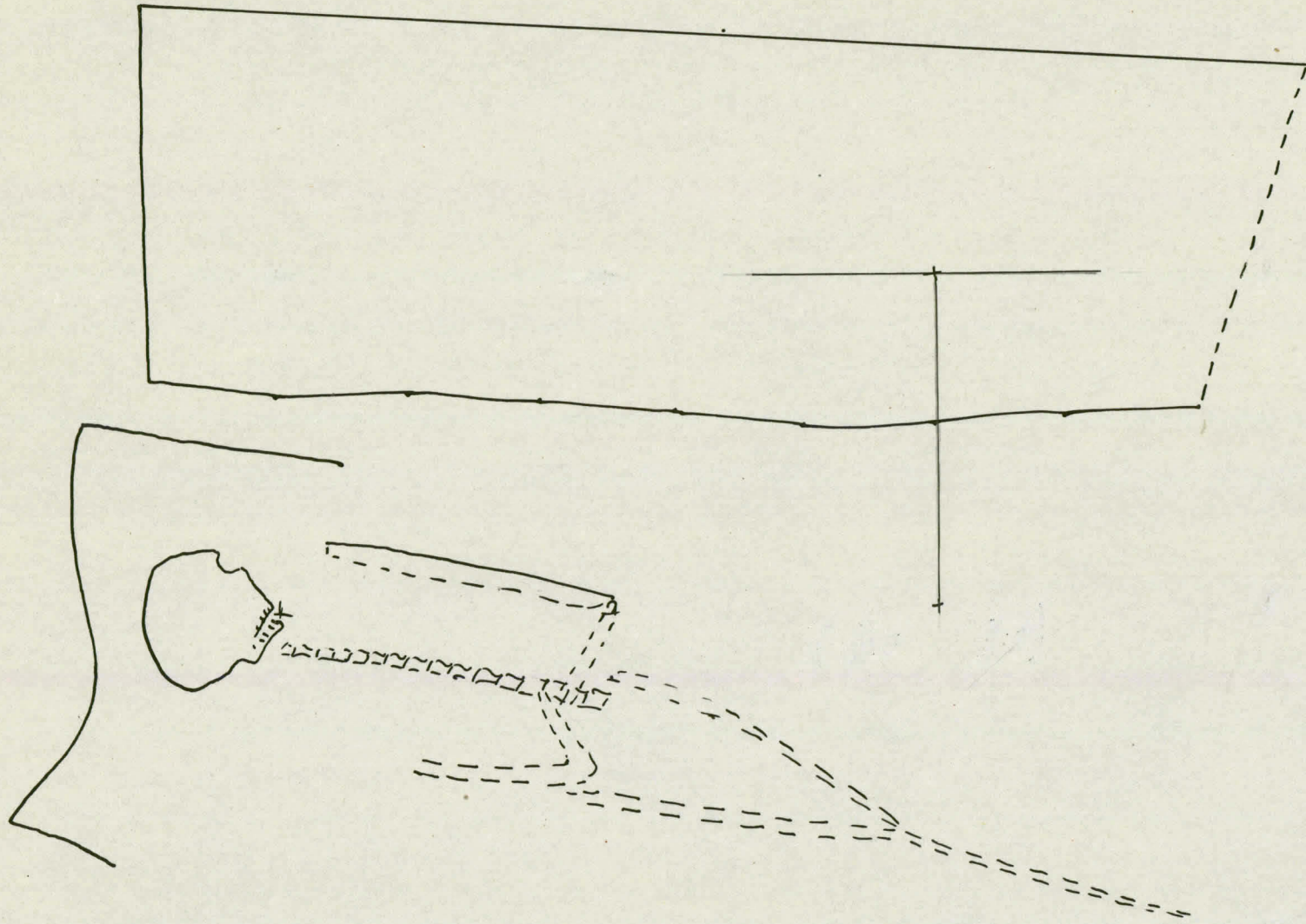

Hollola, Untila.

J. V. 15. V. 36

Hauta 44.

1:10

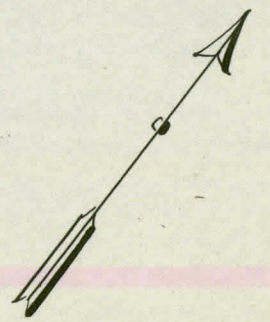

II

I

6

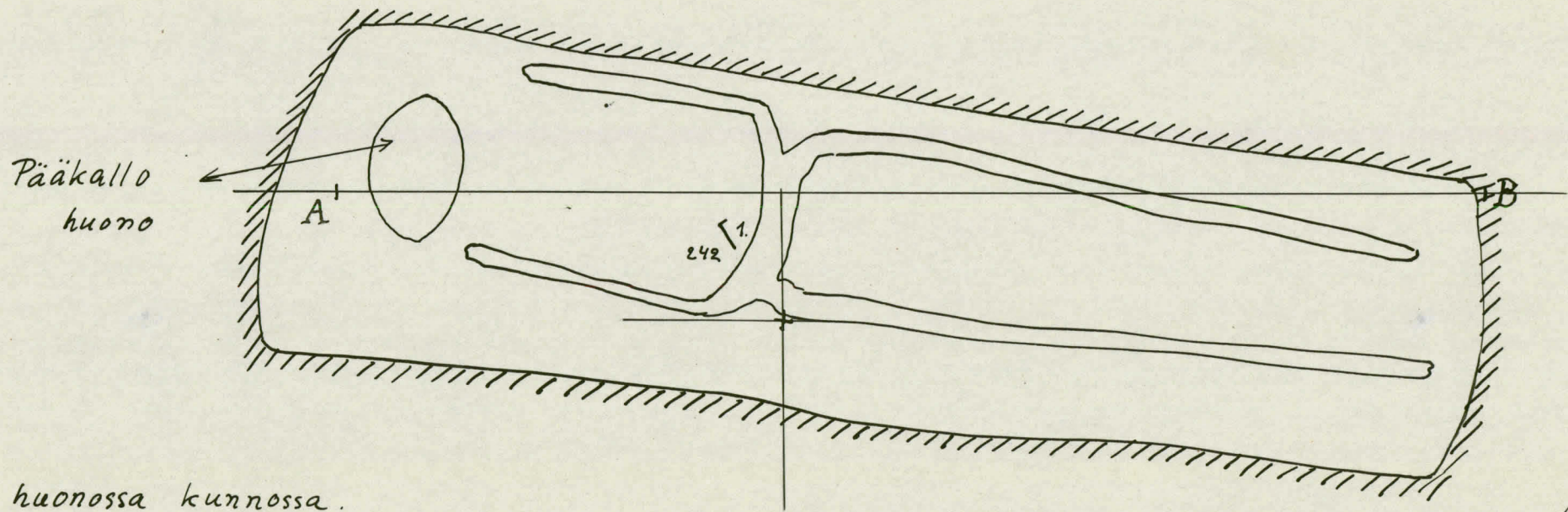
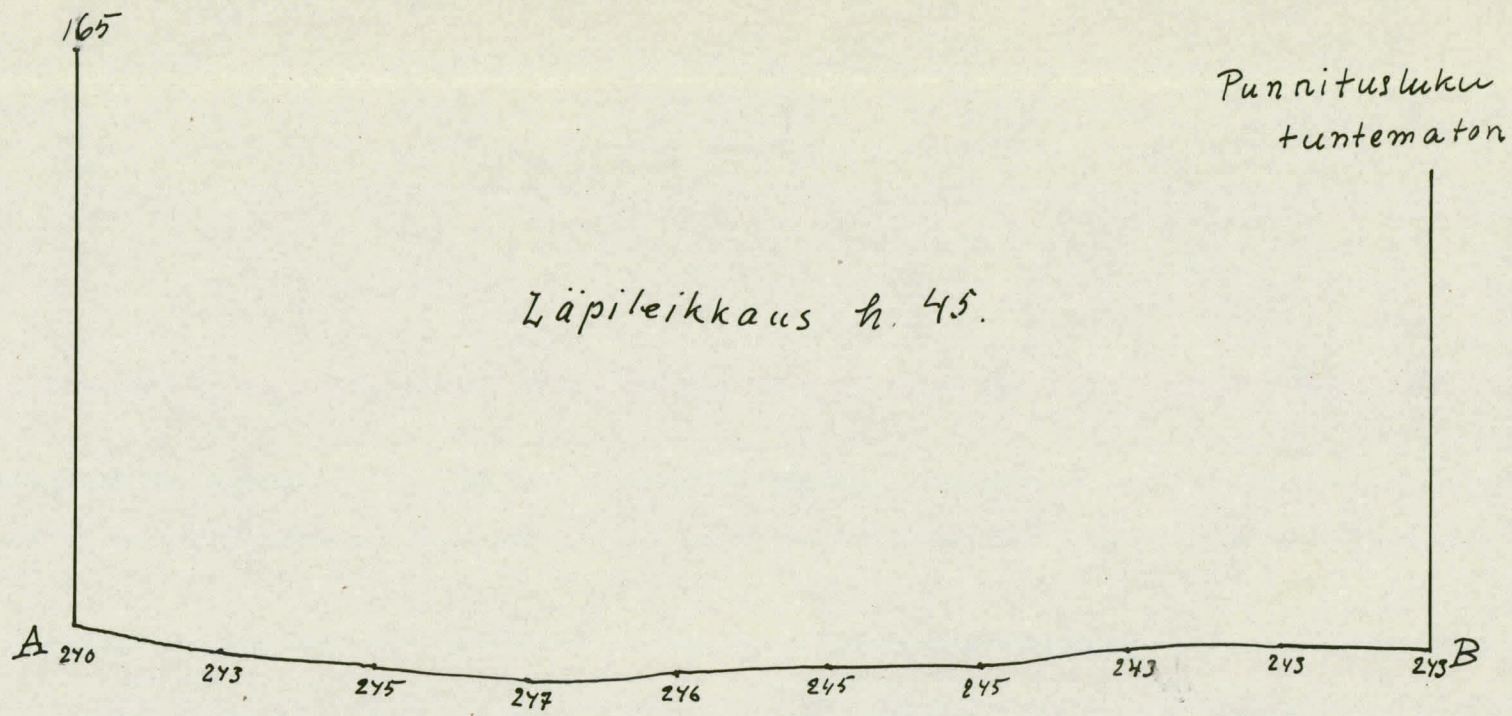
5

+

Hollola, Untila.
C.O.N. 15.V.36.
Hauta 45.
1:10

4

3 Luut huonossa kunnossa.

A

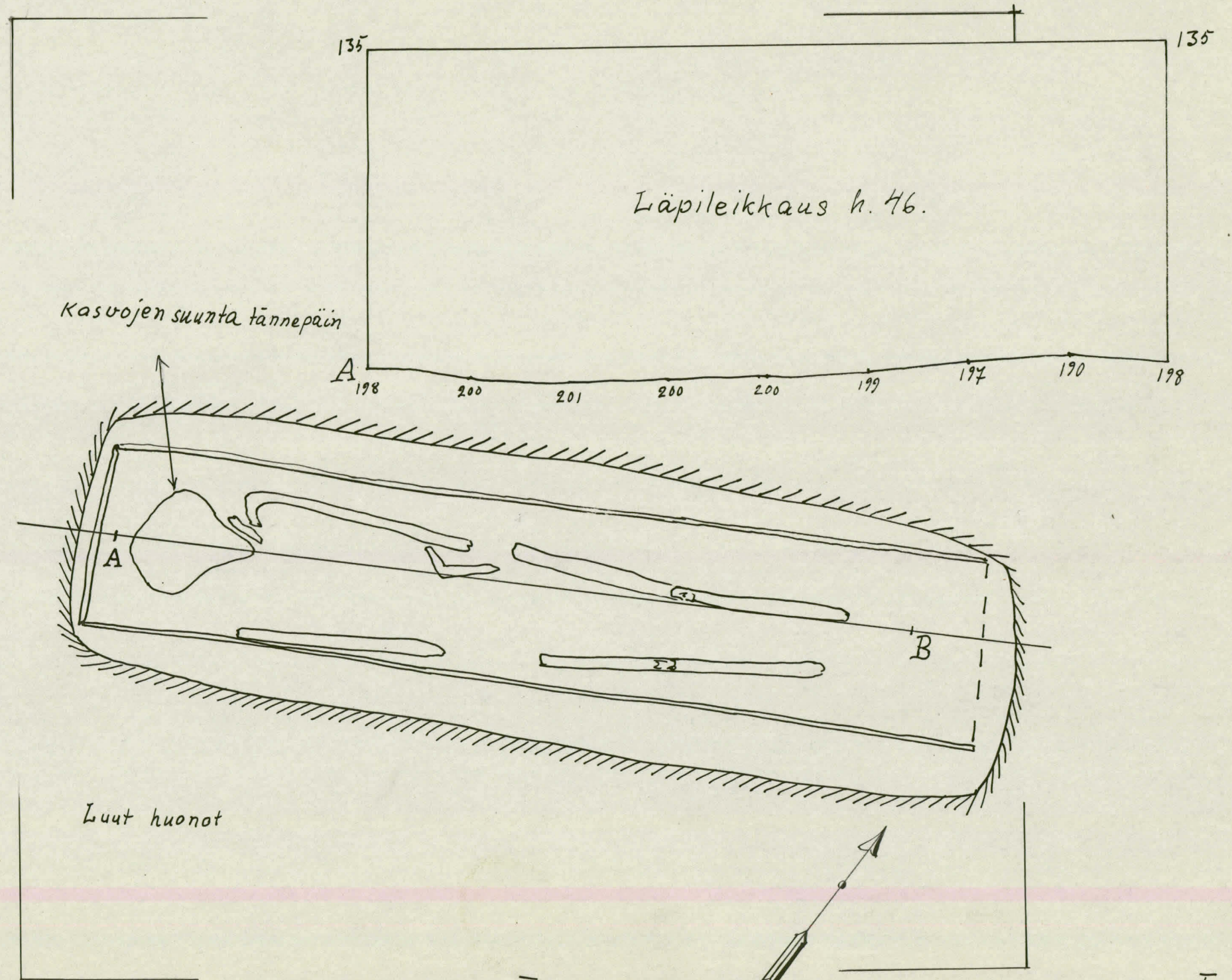
B

Hollola. Untila

O.O.N.
15. VI. -36

7 Hauta 46

1:10

6

Kasvojen suunta tännepäin

Läpileikkaus h. 46.

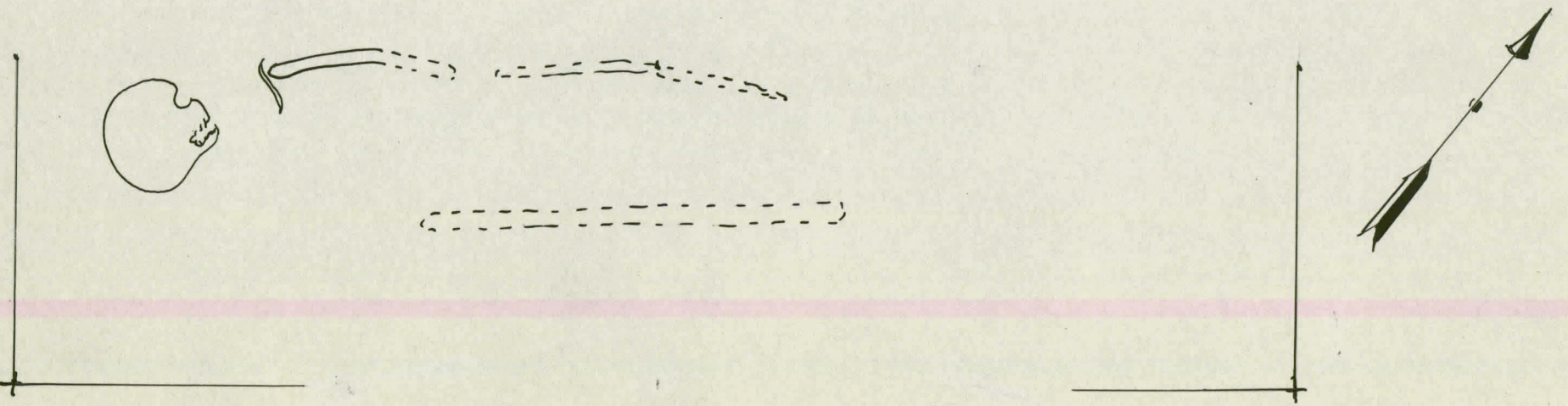
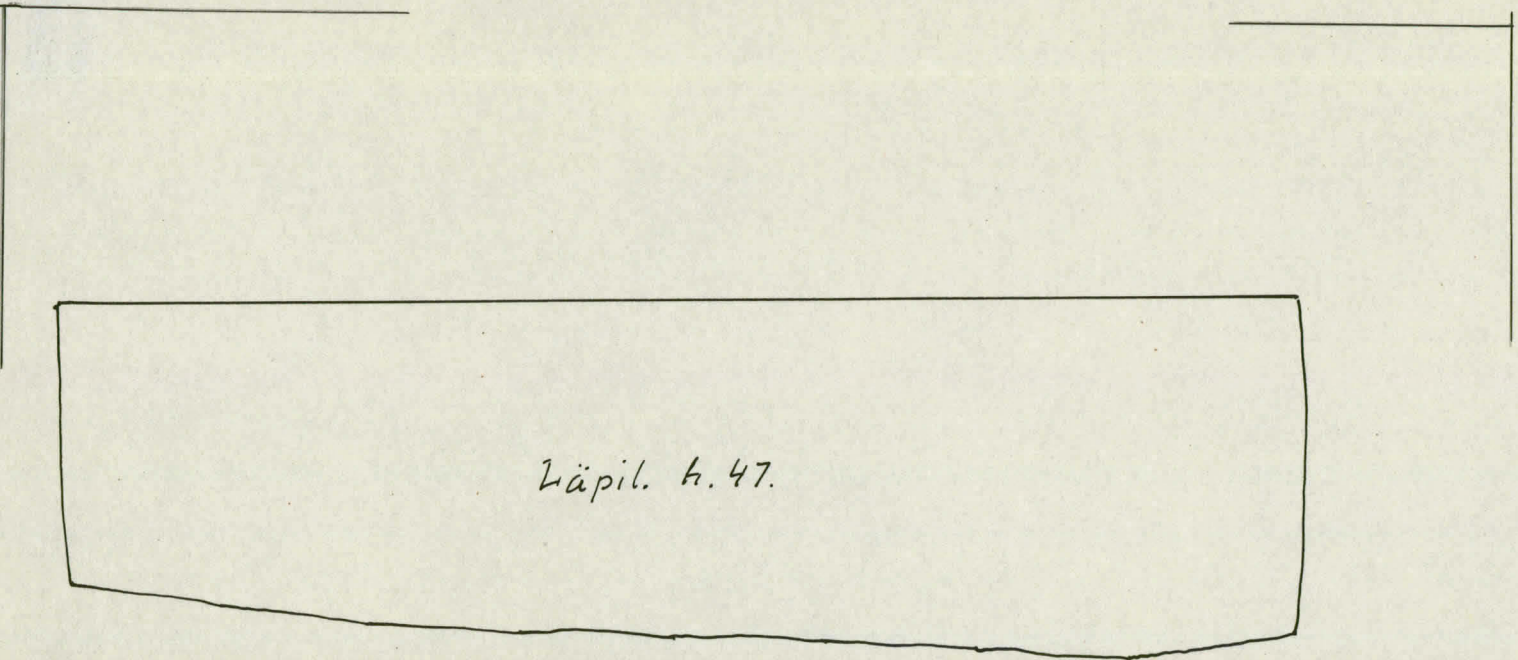
Luut huonot

II

I

B

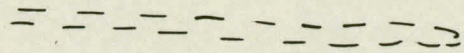
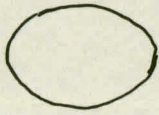
Hollola, Untila
J. V. 16. V. 36
Hauta 47
1:10

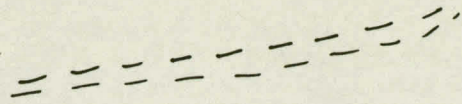
5

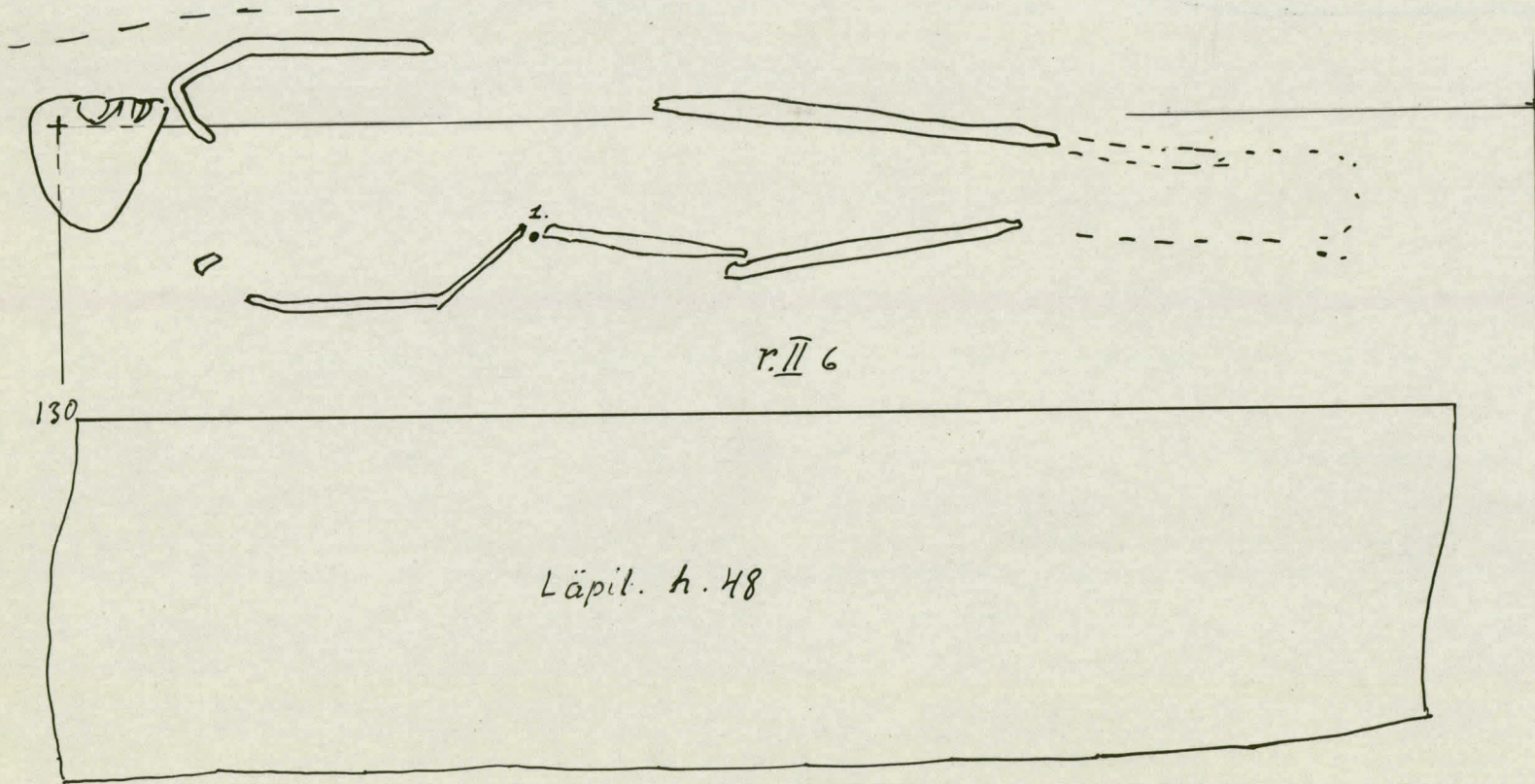
Hollola, Untila.
J. V. 16. VII. 36
Hauta 48
1:10

+

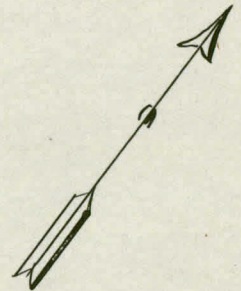
7

r. II 6

Läpil. h. 48

II

6

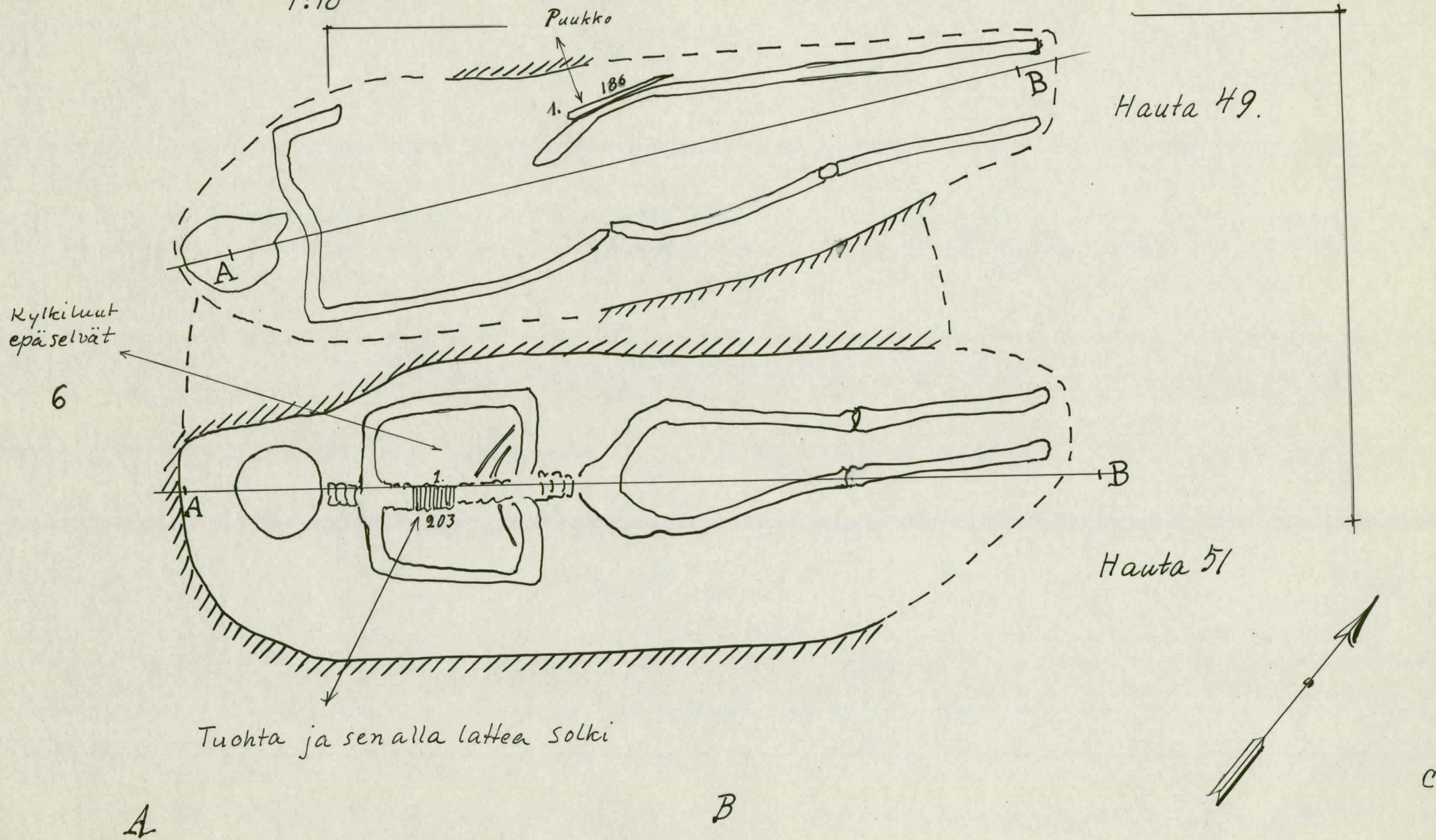
7

Hollola, Untila.

C.O.N. 16.VI.36.

Haudat 49, 51.

1:10

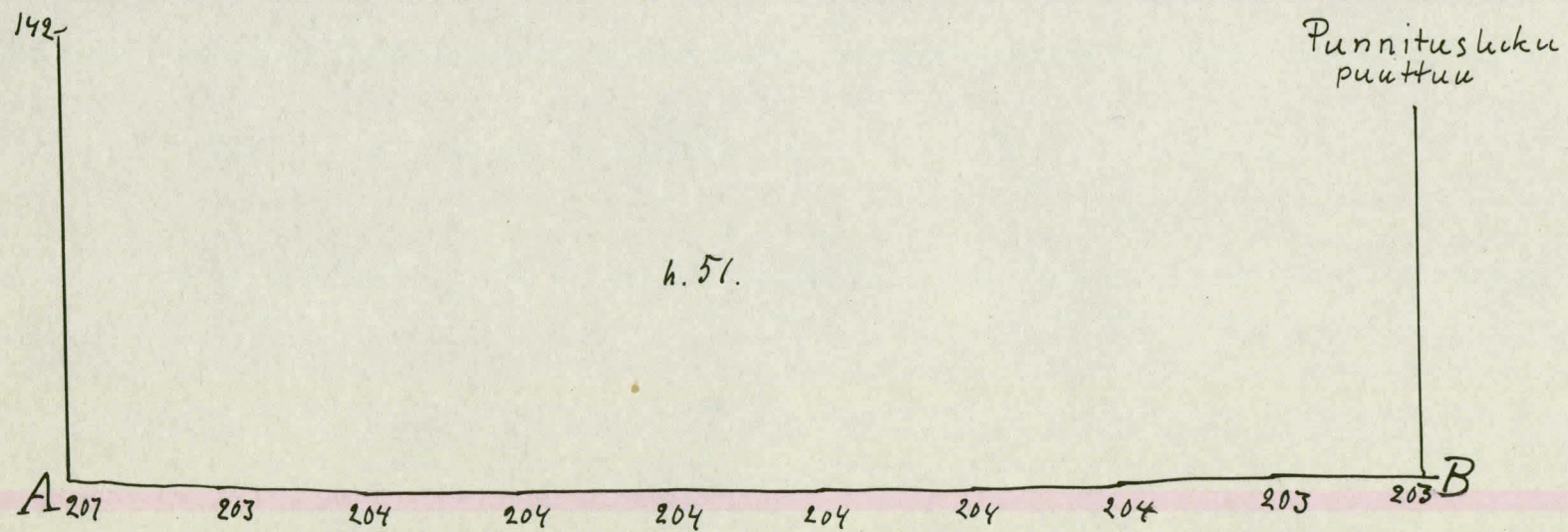
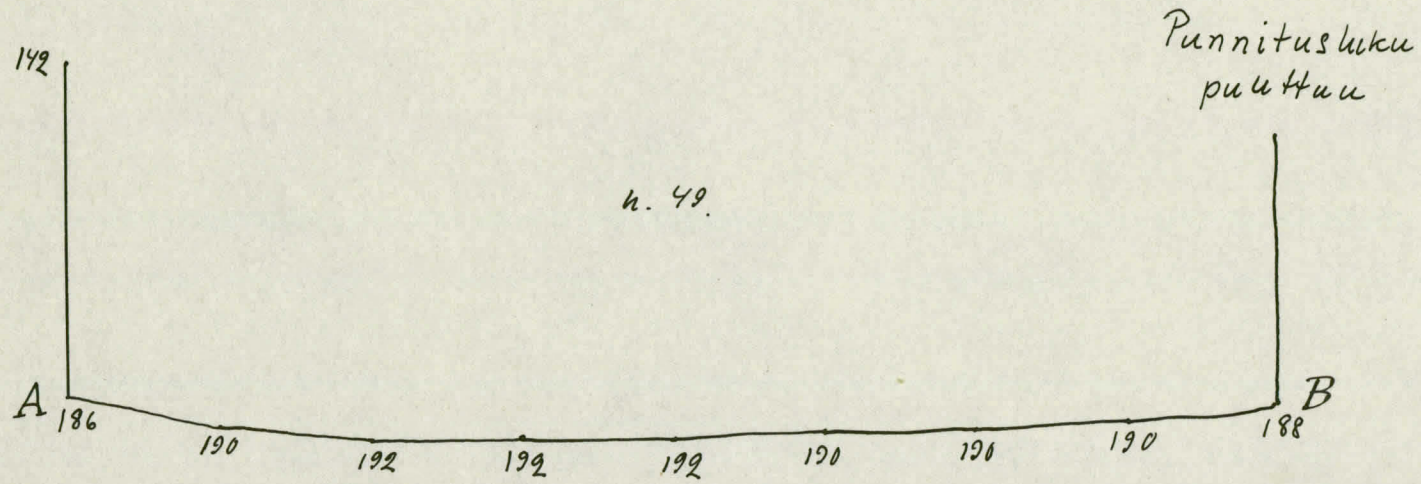

Hollola, Untila

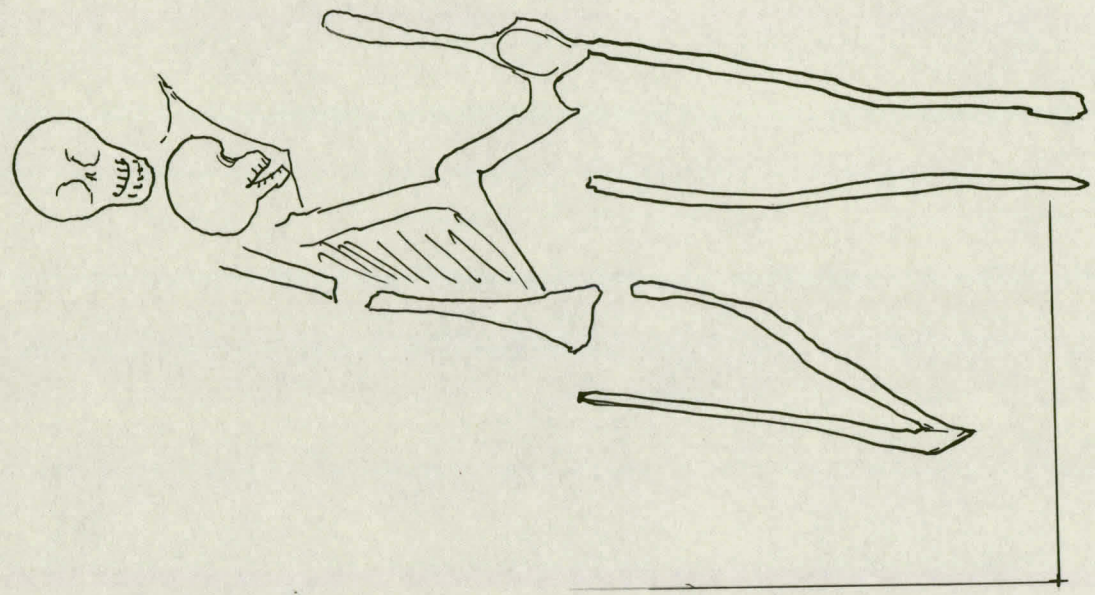
C.O.N. 16.VI.36

Läpileikkaukset h. 49 ja 51.

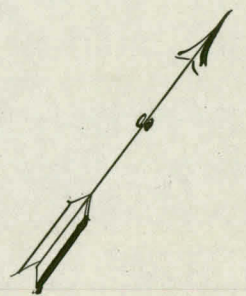
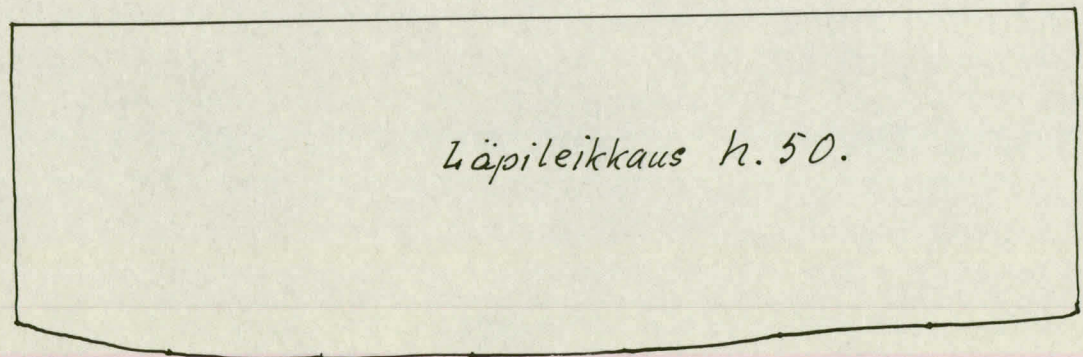
1:10

Hollola, Untila
J. V. 16. VII. 36.
Hauta 50
1:10

I

Hollola, Untila.

J. V. 16. vi. 36

Hauta 52

1:10

II

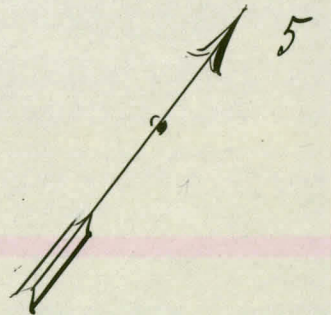
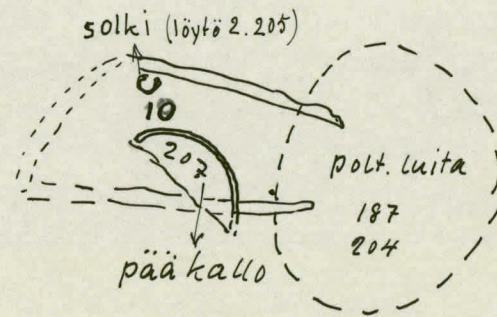
I

A

6

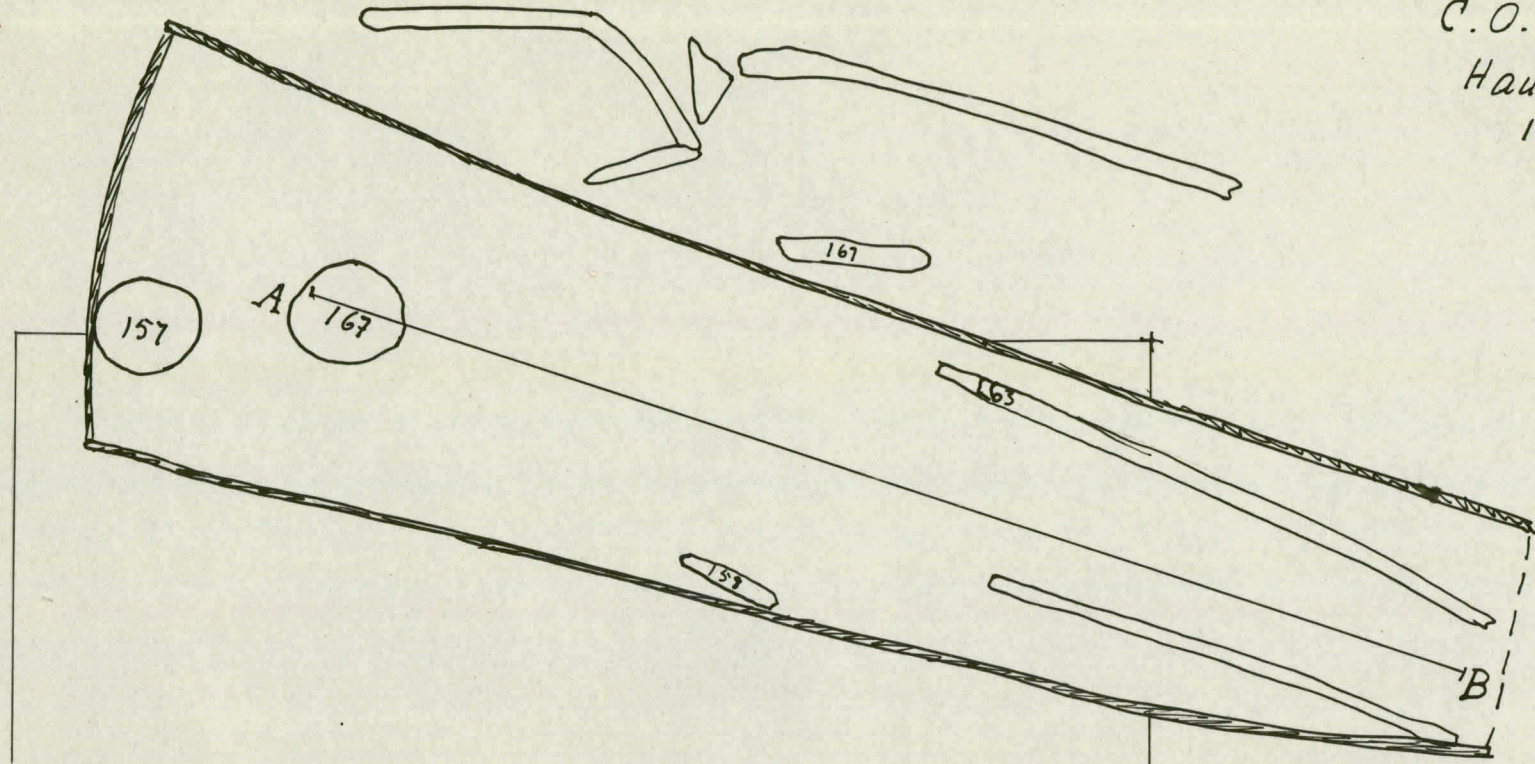
Tässä selvästi ollut hauta.

pohja 225

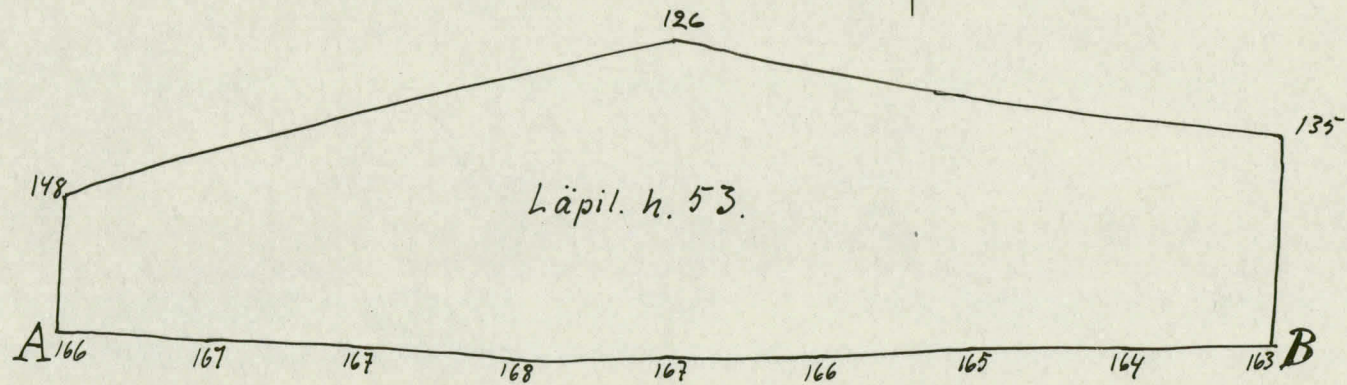
8

Hollola, Untila,
C.O.N. 17.VI.36
Hauta 53.
1:10

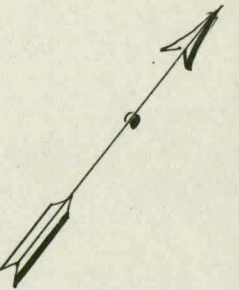
Luut huonot

7

II

I

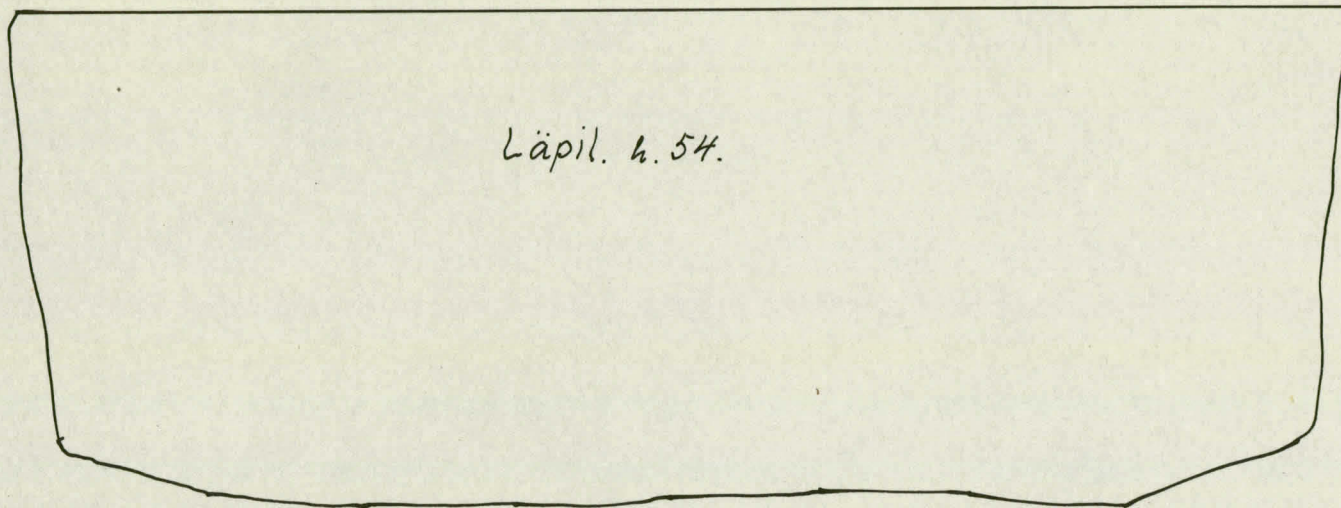
Hollola, Untila.

J.V. 17. II. 36.

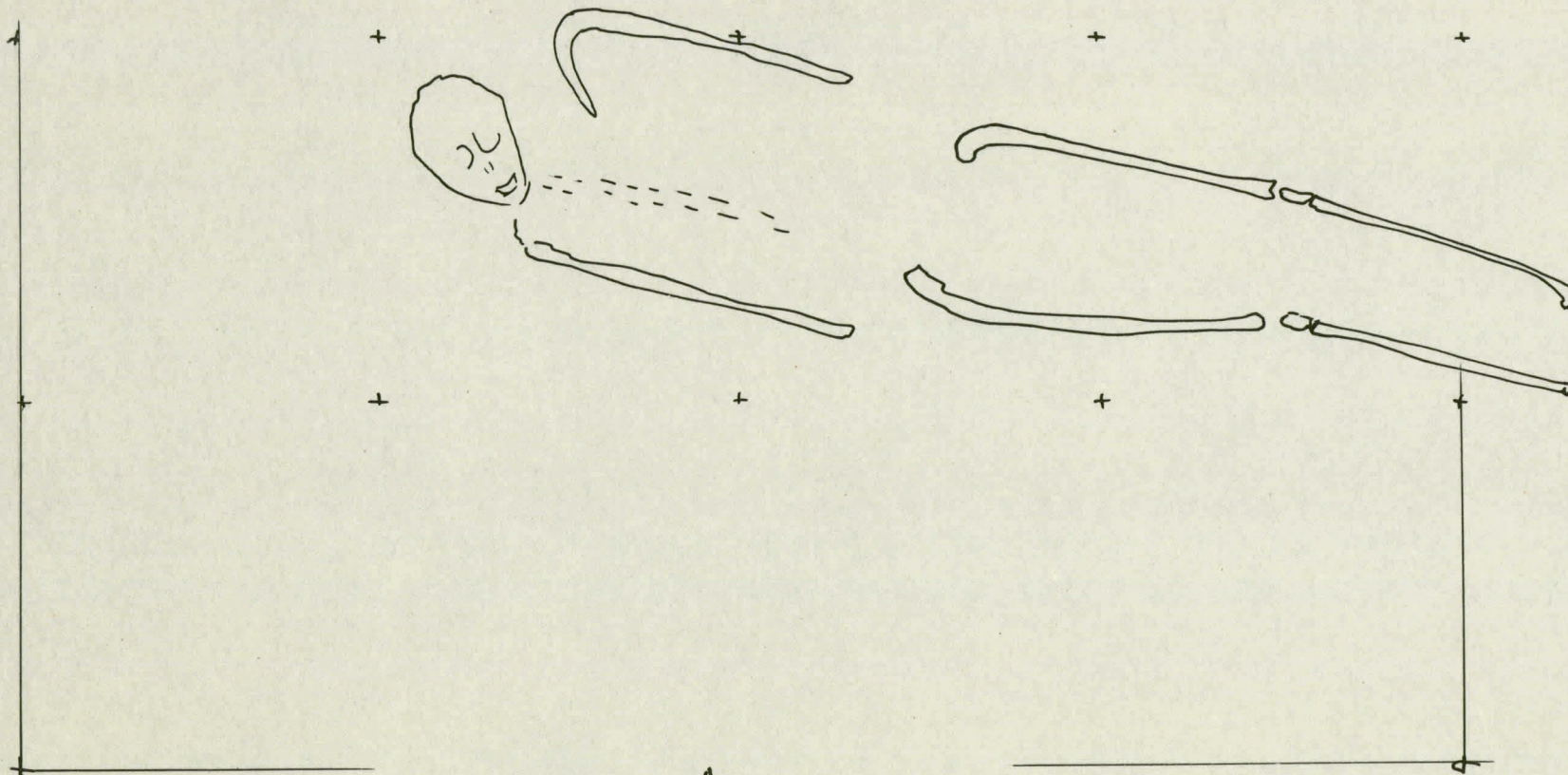
Hauta 54.

1:10

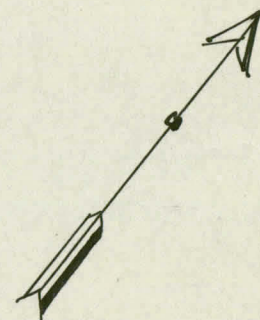
Läpil. 4. 54.

7

A

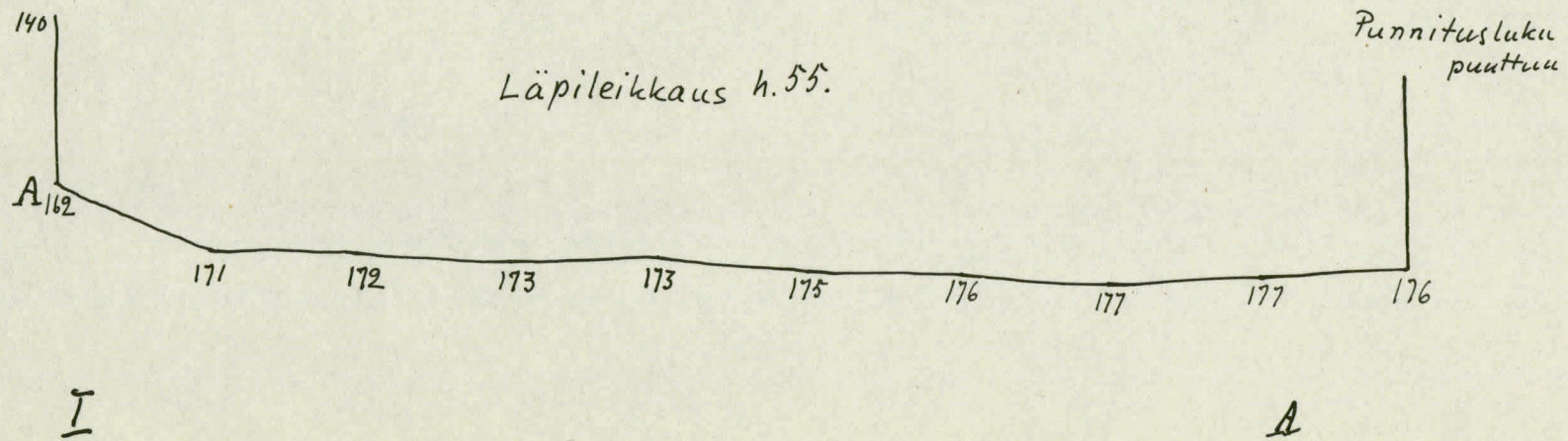
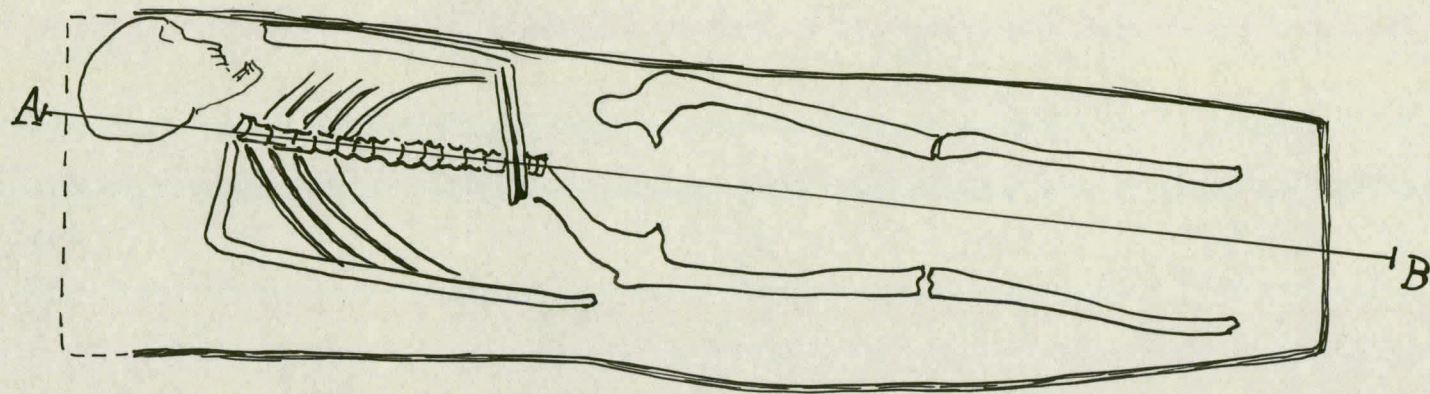
Hollola, Untila.

C.O.N. 17. VII. 36.

Hauta 55.

1:10

8

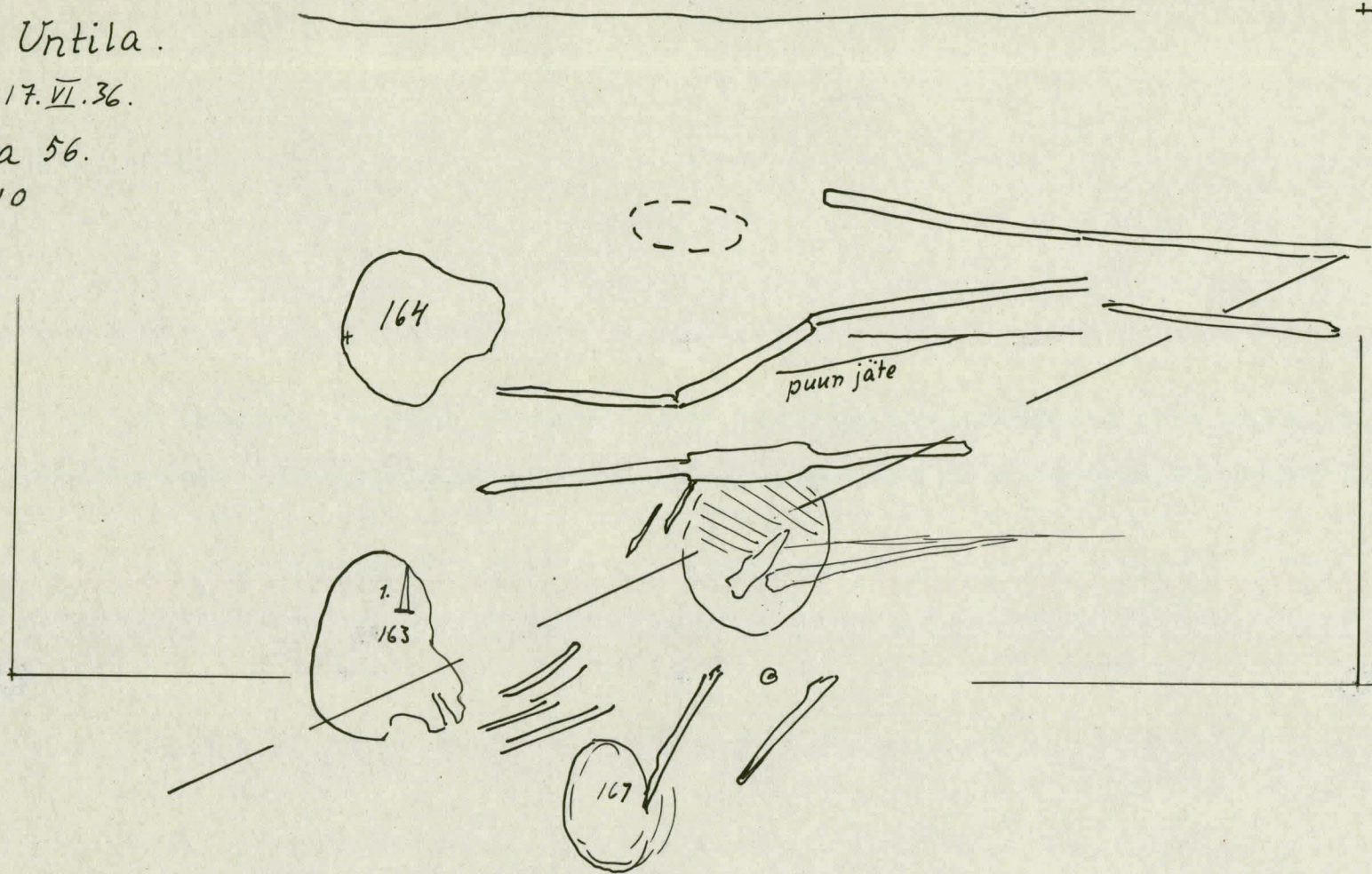

Hollola, Untila.

J. V. 17. VI. 36.

Hauta 56.

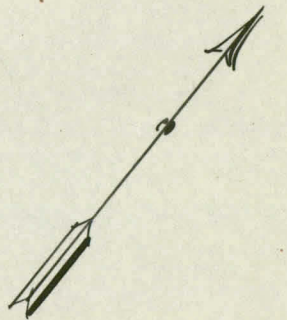
1:10

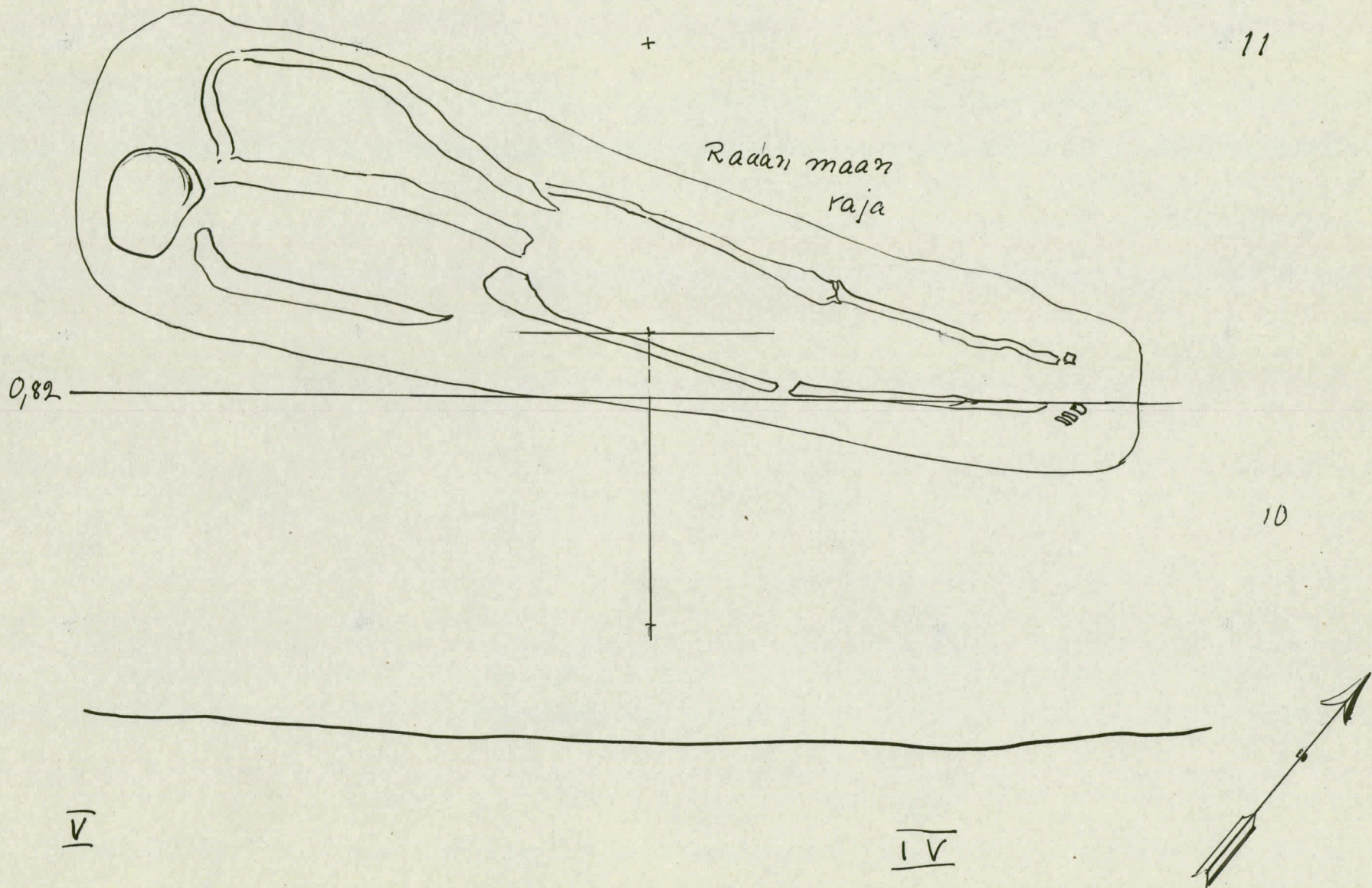
punnitus linja

9

Läpil. h. 56.

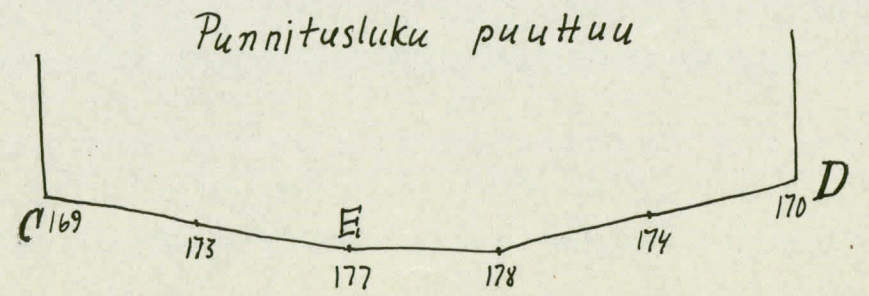
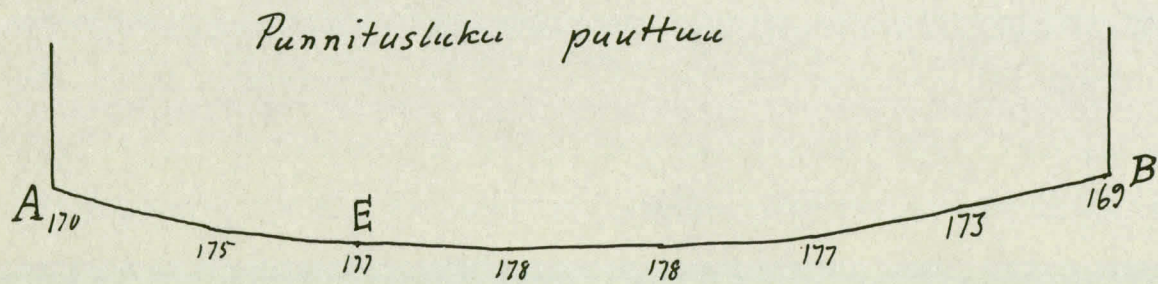
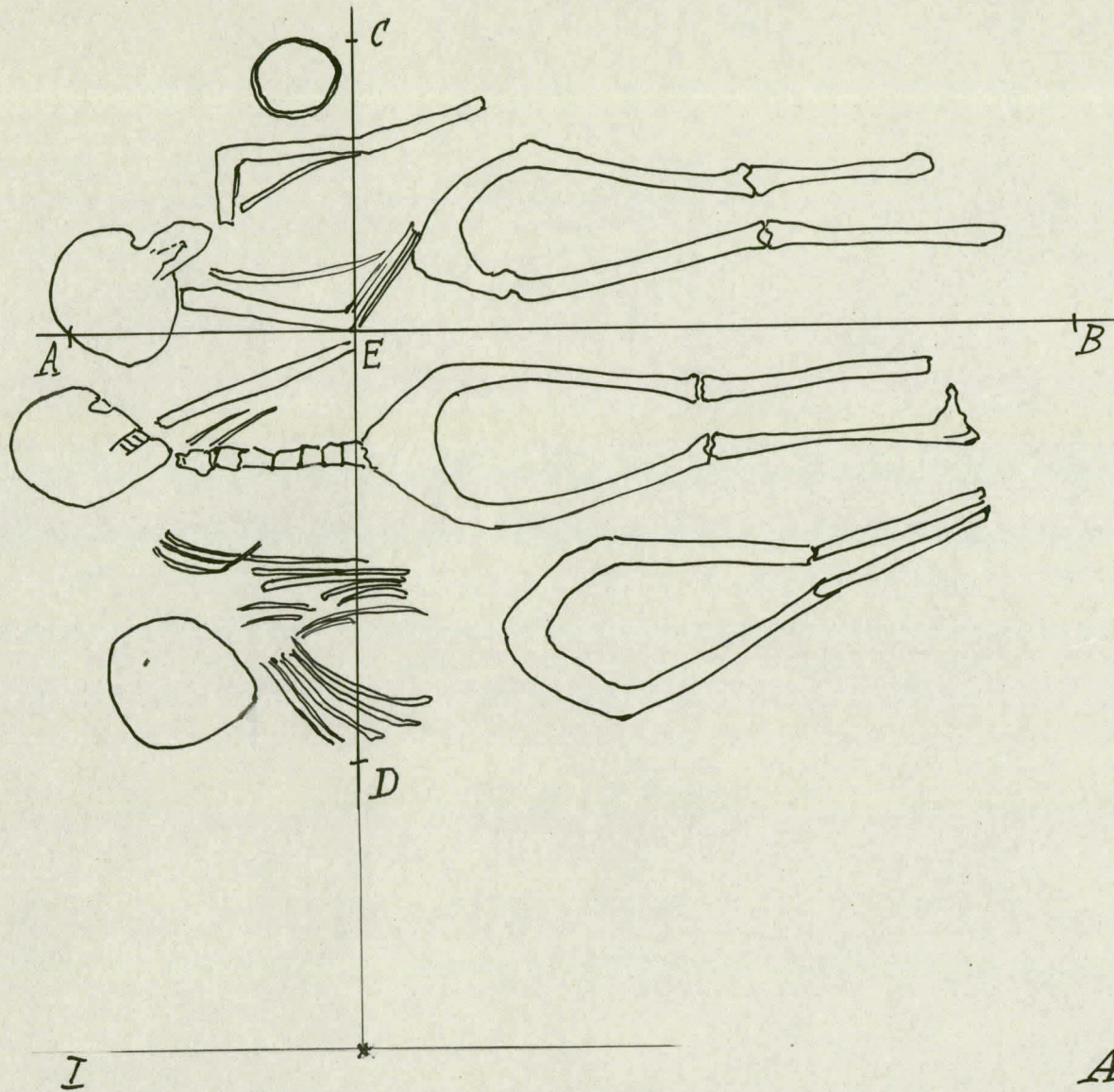

Hollola, Untila
J. V. 17. V. 36
Hauta 57.
1:10

9

Hollola, Untila
C. O. N. 17. vi. 36.
Hauta 58.
1:10

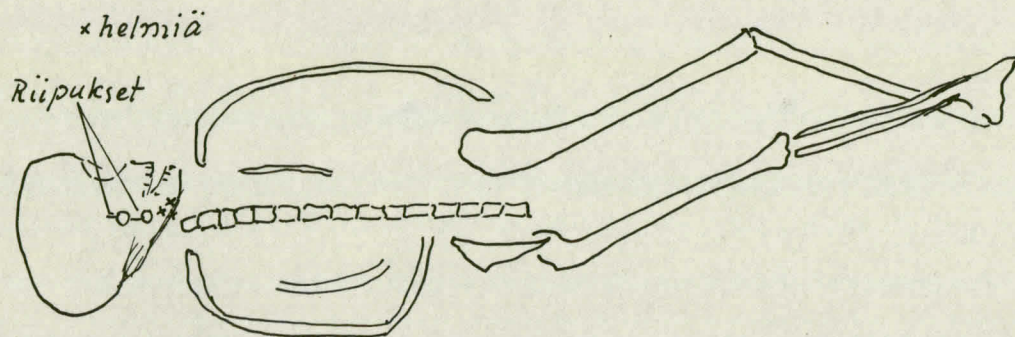
Läpileikkauksia haudasta 58

Hollola, Untila.

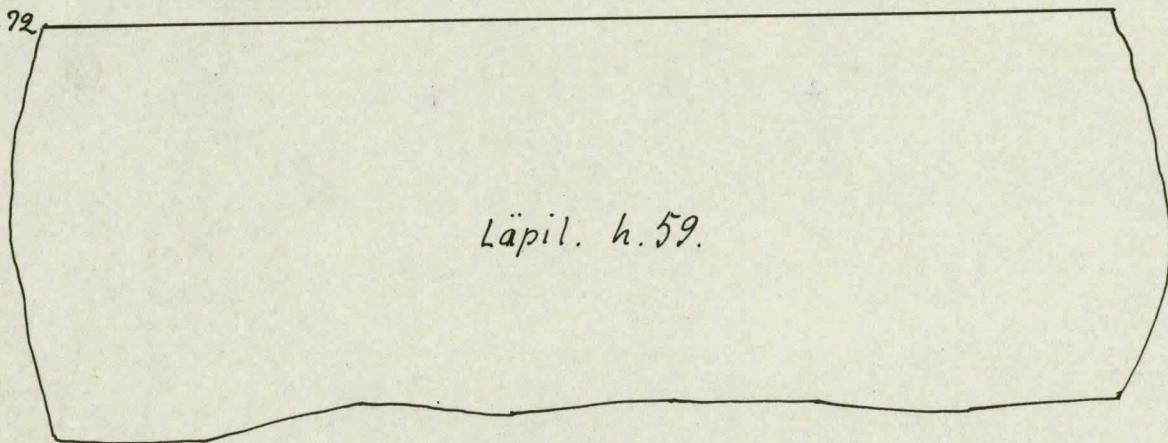
J.V. VI.36

Hauta 59.

1:10

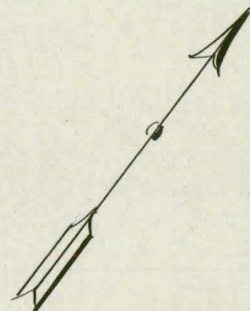

0.92

Läpil. h. 59.

V

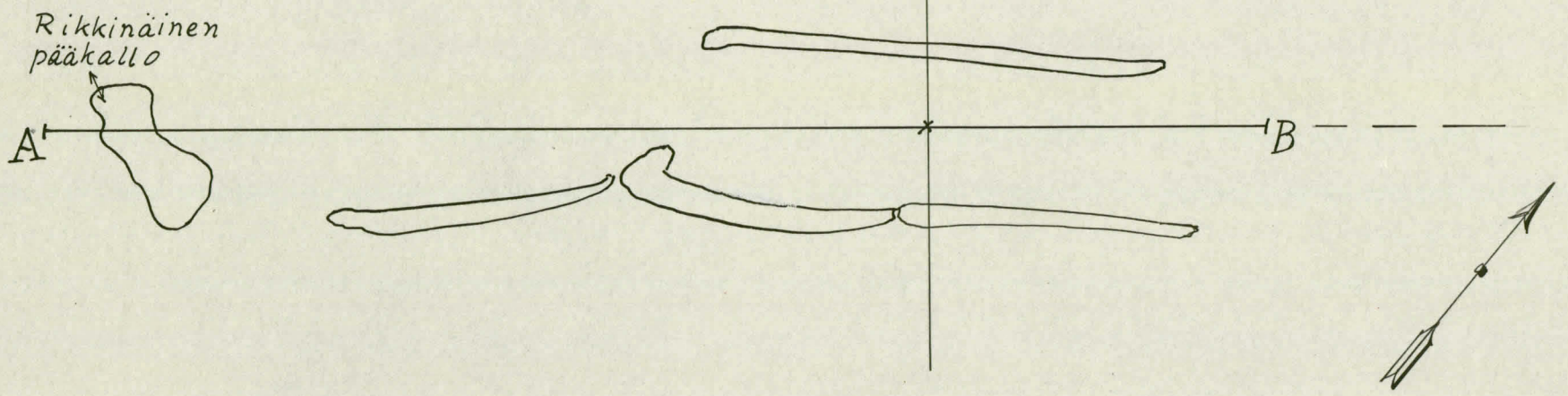
Hollola, Untila.

C. O. N. 17. V. 36.

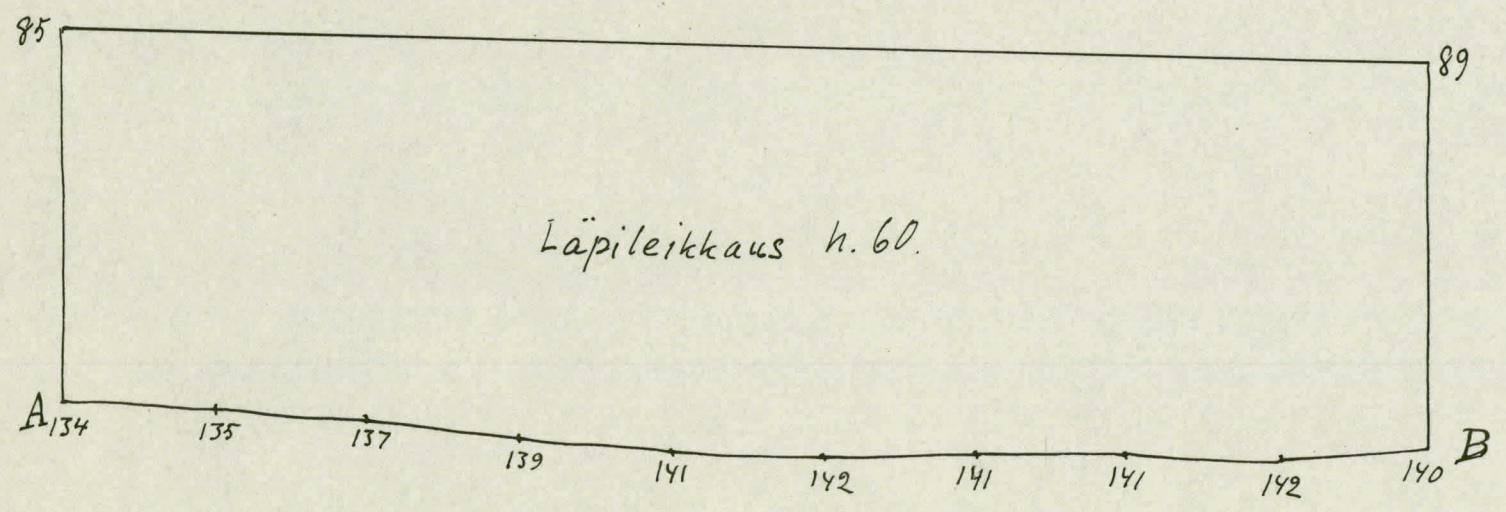
Hauta 60.

1:10

11

10

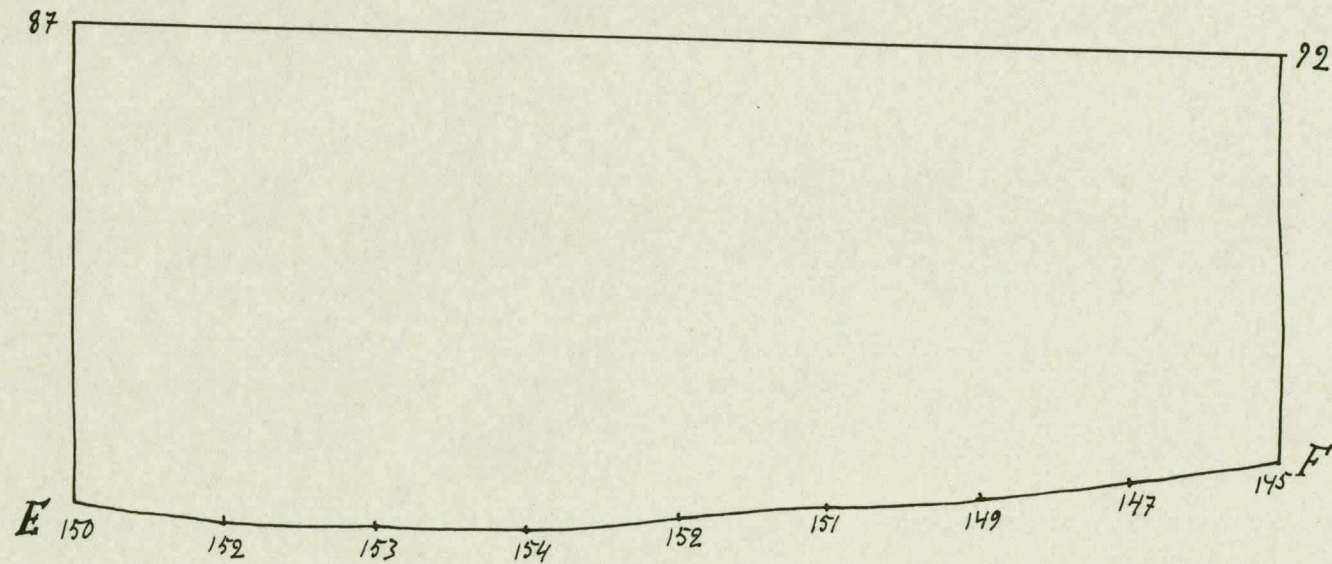
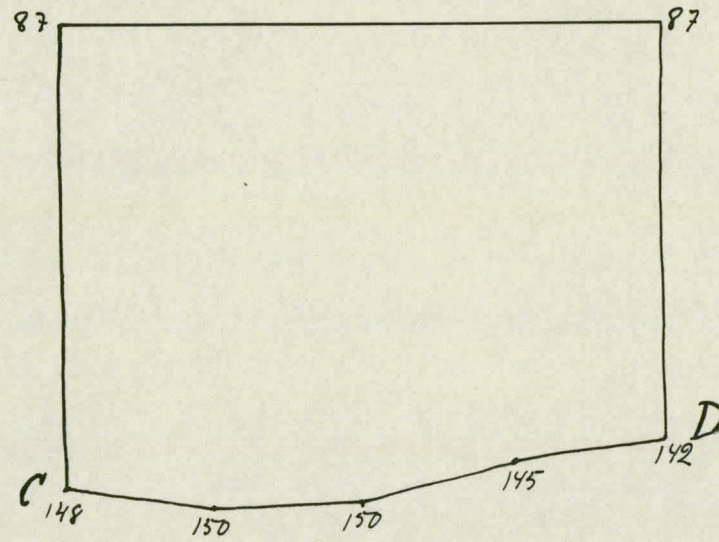
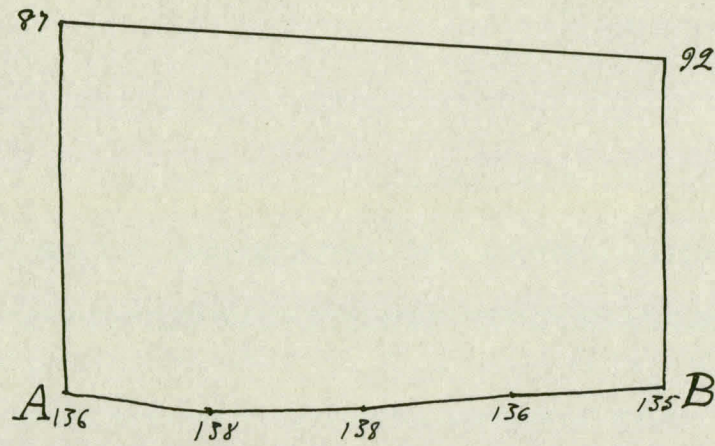

Hollola, Untila

D.O.N. 18.VI.36

Läpileikkauksia haudasta 61.

1:10

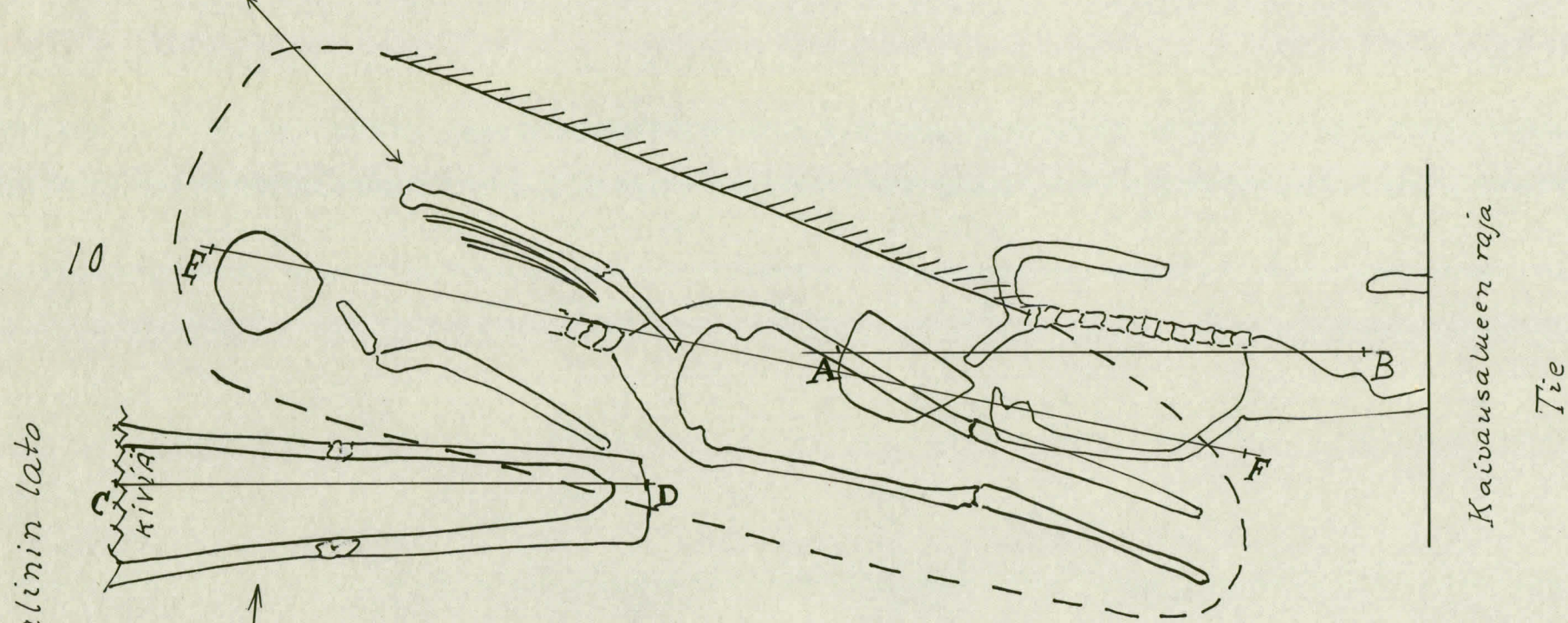
Hollola, Untila.

C. O. N. 18. VII. 36.

Hauta 61.

1:10

Vasen käsi parisen senttiä korkeammalla
kuin itse ruumis.

Malinin lato

10

KIVÄ

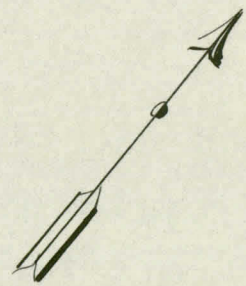
Puuarkun pohjan jätteitä
jonkun verran näkyvissä.

Kaivausalueen raja

Tie

V

IV

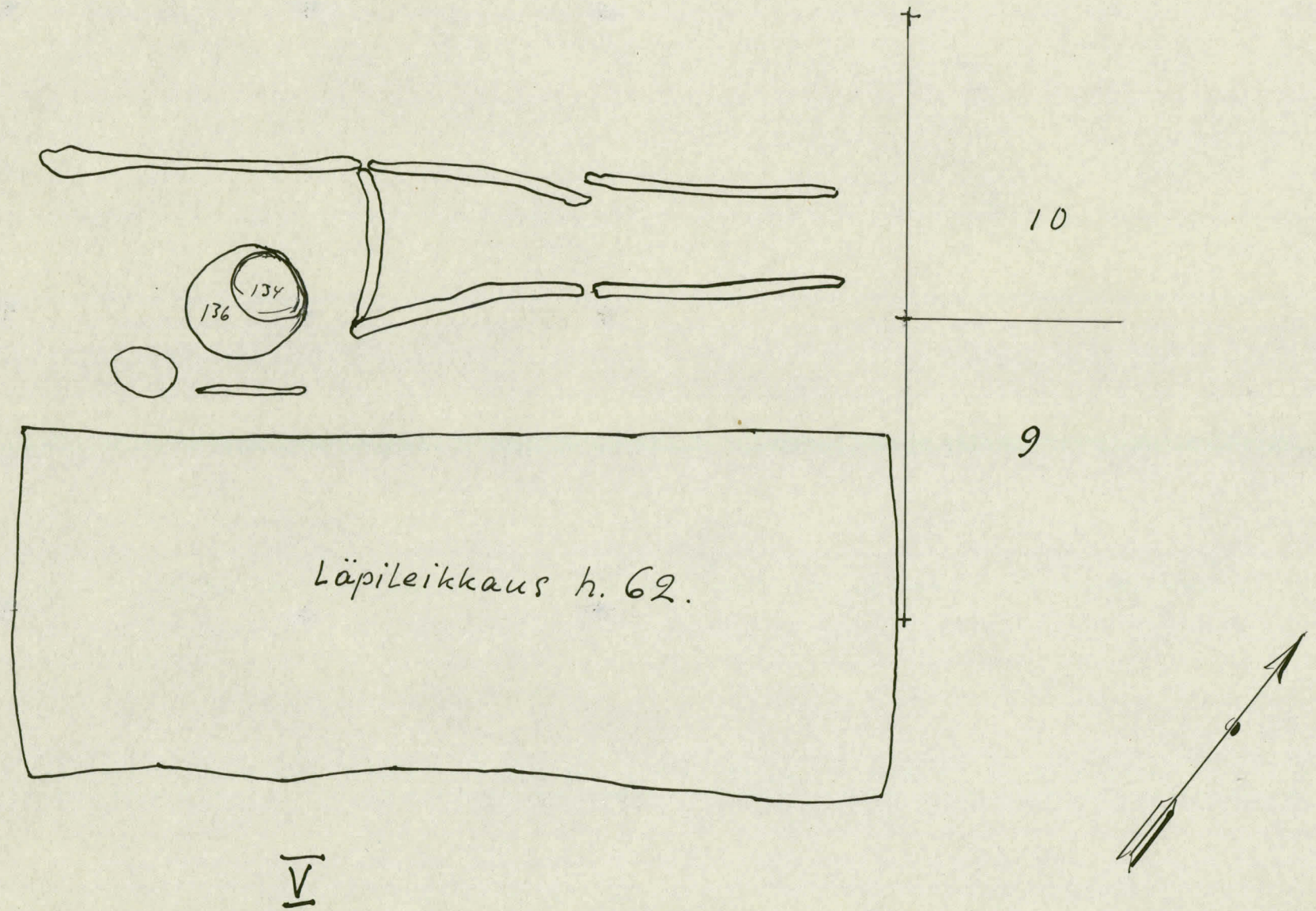

Hollola, Untila.

J. V. 18. VII. 36.

Hauta 62.

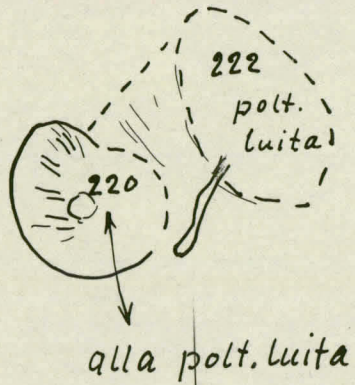
1:10

Hollola, Untila
J. V. 15. VI. 36

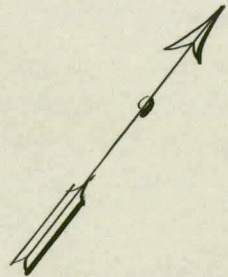
1:10

C2

C3

C4

Hollola, Unila.

Hirkkailan mäen kallio Raakosta
Käsim.
Eik. os. lev. 10508.

Hirkkailan mäen kallioalue Etelästä; oikealla Ukon-
kallio.
Eik. os. lev. 10507, 10509.